7a34

Î N S E I R ' T E M Ă R G Ă R I T E

Literatură - Folclor - Artă - Știință - Critică
Boletim Trimestral Rumeno
Redactor: I.G. DIMITRIU

Anul III Nr. 10 - 11 Rio de Janeiro Aprilie-Septemvrie 1953

p. 39, 40-41

C U P R I N S U L :

I. G. DIMITRIU: Slavismul, dușmanul secular al neamului....pag. 1
ION ȚOLESCU: Crai de Rouă (poem) .....pag. 7
MIȘU DEMETRESCU: Din Moldova copilăriei mele .....pag. 12
VINTILĂ HORIA: Pădurea nu uită (versuri) .....pag. 19
IOAN ROTH-JELESCU: Ilie Șușcu, potcovarul .....pag. 20
NICOLAE NOVAC: Poezii .....pag. 24
x x x : Poezii din literatura braziliană .....pag. 25
VIRGIL HENRI STAHL: Lene, soare, plictiseală .....pag. 26
EUGEN RELGIS: Fray Bentos (versuri) .....pag. 27
I. N. MANZATTI: O viață, astfel precum a fost .....pag. 29
RADU DRUMARU: Așa-i la mine'n țară (versuri) .....pag. 33
WILLIAM SAROYAN: Bărbierul, al cărui unchiu i-a mâncat capul un tigru dela circ (traducere) .....pag. 34
B. I. GÂDEA: Drum de robie prin Ardeal (versuri) .....pag. 38

IDEI, OAMENI, FAPTE .....pag. 39

"CASA ROMÂNĂ" din Rio de Janeiro - "BIBLIOTECA ROMÂNĂ" din Freiburg i.Br. (Germania) - Știință și artă română la Bahia Blanca (Argentina) - Două publicații românești care ne fac onoare - Eugen Relgis la Rio de Janeiro - Programa de activitate a CASEI ROMÂNE din Rio de Janeiro - Câteva ore neuitate cu Nello Manzatti la Rio de Janeiro.

CRONICA LITERARĂ .....pag. 41

I.G.DIMITRIU: Noi și Rușii (N.ARNĂUTU) - Istoria Românilor din Dacia Traiană (A.D.XENOPOL) trad. de N.S. Govora - BISERICA ROMÂNĂ UNITĂ - Dotla, Rien que les cendres (P.SETCARU) - Sagesse et poésie (PIUS SERVIEN) - A unidade da România ocidental (THEODORO HENRIQUE MAURER JR) - Dicionário etimológico da língua latina (A. MAGNE)

CRONICA MĂRUNTĂ .....pag. 47

Note, cărți, reviste, informații, etc.

Redacția și administrația: Rua Pres.Backer 240 (fundo), Niteroi-Icaraí (Est. do Rio) BRASIL.

SLAVISMUL, DUŞMANUL SECULAR AL NEAMULUI ROMÂNESC

de

I. G. DIMITRIU

In imprejurari grele de rascruce istorica este bine sa ne intoarcem privirile spre trecut, care ne da invataminte intotdeauna.

Trecutul este pururea o oglinda, in care trebuie sa cercetam taina viitorului. Prin trecut explicam nu numai prezentul, ci si viitorul, si ca atare toate faptele politico-sociale sunt legate de evolutia istorica a unui neam.

Cand batranul cronicar Grigore Ureche a spus ca suntem asezati "in calea tuturor reutatilor" a spus un mare adevar.

Profesorul Simion Mehedinti considera asezarea poporului roman la marginea Europei si la inceputul Asiei. Unde se sfarseste civilizatia europeana si incepe lumea asiatica, acolo salasluieste neamul romanesc, contopire daco-romana, cu cultura romanica, cu obiceiuri si traditii romanice, cu limba romanica, desigur sunitor influentata de slava meridionala. Morfologia si sintaxa latinei vulgare sunt insa clare oricarui cunoscator al limbilor romanice.

Relatiunile noastre cu Slavii meridionali dureaza cam din sec. V-lea pana in sec. XV-lea. Influenta lor se va intinde pe furis in viata publica, in special religioasa si juridica, presand credinta, naravurile, insasi viata poporului in sine. Lexicul in general se resimte, la fel pastram urme in toponimia si onomastica noastra.

Acestea sunt daruri nedorite si nefaste, capatate prin relatiunile cu Slavii meridionali. Tarziu, catre sfarsitul sec. XVIII-lea si prima jumatate a sec. XIX-lea, prin contactul cu Slavii rasariteni, respectiv Rusii, ni s'au impus unii termeni administrativi si militari in vocabularul nostru, dar cari astazi sunt derizorii, avand doar valoare documentara. Nici vorba insa de vreo influenta in limba, asa cum se cadnesc sa demonstreze unii "savanti" ai zilelor noastre...

Intre sec. X-lea si al XIV-lea se'ntindeau Românii peste Ungaria de astazi, Moravia, Slovacia, Polonia sudica, o parte din Boemia, Bulgaria si Albania (Vezi N. Iorga, N. Draganu, O. Densusianu, Al. Rosetti, D. Gazdaru, T. Papahagi, etc.)

Navalirea Slavilor in massa - sec. VII-lea - a rupt in doua Dacoromania din Romania Orientala, creându-se astfel geografic: Românii din dreapta si cei din stanga Dunarii, cari catva timp nu mai aveau legatura intre dansii. Si-au pastrat insa traditiile, limba, obiceiurile si amintirile - patrimoniul scump al ambelor grupe. Cei din sudul Dunarii, sub presiune slava si greaca sunt pe cale de a fi desnationalizati cu forta.

Macedo-Românii se gasesc astazi in Tracia, Grecia nordica, cum si in muntii Rodope si Balcani. Pastreaza splendid caracterul romanic al dialectului ce-l vorbesc, insa treptat, spre durerea noastra, se pierd in massa straina in care traiesc (Vezi Th. Capidan) La fel Megleno-Romanii victuesc prin muntii Rodope, tinutul Vardarului si regiunea Salonicului si au aceiasi soarta (Vezi Th. Capidan).

Istro-Romanii (Morlacii) au fost impinsi de navalirea Turcilor pana in nordul Dalmatiei. Mai traiesc in vreo sapte sate din peninsula Istriei, dar sunt ca si pierduti in massa slava (Vezi I. Maiorescu, S. Puşcariu). Istoricul german Fischer spune ca limba Istro-Românilor era raspandita pana la inceputul sec. XVIII-lea nu numai in Alpii Dinarici, ci chiar pe coastele Dalmatiei pana in insula Quarnero.

Uscocii sunt o alta grupa de Romani, traitori in Croatia si Bosnia si a carora limba s'a pierdut in massa slava. In fine, Ciciii, cari mai salasluesc din muntii Karst pana in tinutul Trieste, nucleul asezarii lor fiind poalele muntelui Maggiore.

Iata deci la ce-au contribuit relatiunile fortate cu Slavii meridionali si ce nenorocire a adus vietii poporului nostru contactul nevoit si nedorit cu ei.

Se vorbeste de tarzia aparitie a unei culturi romanesti, fixata in sec. XVI-lea si toata lumea se'ntreaba nedumerita ce este cu po-

porul romanesc pana in acest secol. N'a existat oare?

Fost-au Românii asa de inapoiati si salbatici, ca sa nu se pomeneasca de ei nicaeri nimic ? Trait-au ei oare ca niste oameni primitivi in cavernele Carpatilor si nu s'au manifestat prin nimic ? Este asa ceva posibil ? Existe dogme si inscriptii din epoca proistorica prin pesterile Frantei si Germaniei si nu exista oare nimic care sa tradeze o cât de timida vieata spirituala romaneasca până in sec. XVI-lea ?

Sa nu uitam ca Dacii aveau o cultura superioara si ca Romanii au lasat multe marturii scrise in Dacia. Nu degeaba se numea Dacia Felix intreaga Transilvanie, care in acele vremi era o gradina a Imperiului roman de rasarit.

Sa nu uitam iarasi ca navalirea neamurilor mongoloide ne-a distrus tot ceeace se crease cu spirit strict romanic peste spiritualitatea dacica transmisa oral timp de un mileniu si mai bine.

Toata expresia frumusetii clasice unita cu spiritul meditativ autohton, toata gospodaria ingrijita romana unita cu simtul practic al taranului dac, toata grija administrativa a cuceritorului unita cu cunoscuta invingului nobil, toata stradania ambelor popoare sa se fi spulberat in vant fara urma ?

Neamurile germanice cari au trecut peste Dacia ne-au lasat urme de cultura solida si au conviețuit cu noi, din nefericire, foarte putin. Dar nu despre aceasta voim sa vorbim aci.

Vremile si imprejurarile vitrege insa au stanjenit o desvoltare normala a culturii romanesti.

Francezii si Germanii, cari n'au suferit ca noi grozavia puhoaielor navalitoare, au pastrat elementul de cultura autohtona celtica sau gotica pana in amanuntime. Românii nu au putut rezista invaziei inferioare a neamurilor asiatice si, apoi nimicirii sistematice de catre Slavi si nu numai resturile de cultura dacoromanica, dar chiar pâlpâirile de cultura proprie s'au pierdut sub influenta lor nefasta.

Si atunci este perfect explicabil de ce abia in sec. XVI-lea apar primele manifestari literare de natura religioasa, fie in forma unor traduceri din paleoslava, fie ca opere originale sau colectii.

Cand vieata noastra ortodoxa, strans legata de a Slavilor se manifesta sub totala influenta a acestora, era firesc ca si tot ceeace se incerca in scris sa fie sub gand si chip slav.

Nu exista gandire oficiala romaneasca exprimata in scris, atata timp cat proslunea slava din biserica si cancelaria domneasca era atotputernica.

Preotii inganau cantari slave fara sa le'nteleaga macar, iara pisarii, mai toti straini, talmaciau sau redactau hartiile domnesti asa cum voiau ei, căci nici voievozii nu stralucean prea mult in inspiratie straina de sufletul lor. Manastirile, multe la numar, erau focare pentru raspandirea limbii si slovei slave, in chip fortat.

Si'n timp ce boierii si domnii se complaceau, uneori fara voie, in aceasta atmosfera, poporul romanesc, prin autorii lui necunoscuti crea "Miorita" si "Doina", "Mihu copilul" sau "Toma Alimos"...

Fara sa participe la marea lupta surda de denationalizare a Neamului de sus in jos, rezista eroic de jos in sus in fata incercarii de siluire a specificului romanesc.

Marea nenorocire a neamului romanesc - insula romanica intr'o mare slava - este asezarea geografica in aceasta intalnire a Apusului cu Rasaritul in centrul Europei, cum intelept o remarca Grigorie Ureche cronicarul. De-aci grava pozitie strategica a Romaniei in cursul secolelor fata cu politica celor trei mari popoare: Austria, Rusia si Turcia.

Cea mai mare nenorocire a Neamului nostru este insa aparitia lui Petru cel Mare(1672-1725) reformatorul Rusiei, care a manifestat cel dintaiu tendinta de ocupare a Balcanilor, cu tinta definitiva: Constantinopolul.

Testamentul legendar al lui Petru este o proba elocventa de dorinta ambitioasa ce-a nutrit-o tarul mereu de a reconstitui imperiul bizantin sub dinastia Romanovilor.

Victoria lui asupra Suedezilor la Poltava, spre nenorocirea noastra, a hotarit pe Brancoveanu sa ceara ajutorul neconditionat pentru apararea crestinilor ortodocsi ai Principatelor contra Turcilor.

Intr'o groaznica atmosfera de intriga, calomnii si denunturi protendentii la tron se'ntreceau in rusofilie,ceeace satisfacea pe deplin tendinta de cucerire a Rusilor. Li se oferea ocazia de a compara astfel in "protectorii" lumii ortodoxe, de fapt ei urmareau ocuparea Balcanilor si a Strâmtorilor.

Si acum sa'ncercam sa ne reamintim de cate ori voit-a Rusia sa ne "ocroteasca" de grozavia Turcilor si a Austriacilor.

Prima data cand invadeaza Moldova oficial este intre 14 Septemvrie si Octomvrie 1739. Aceasta luna de zile reprezinta repausul fortat al domnitorului Grigore II Ghica intre a doua si a treia domnie a sa.

Izbucni razboiul ruso-turco-austriac. Armatele rusesti ocupa Iasii. Trateaza Moldova ca pe o provincie alipita, ii impun biruri grele si o jefuiesc infiorator.

Norocul tarii fu umilitoarea pace dela Belgrad(1739)

Razboiul de sapte ani aduse in discutie si chestiunea orientala. Caterina II a Rusiei voia sa atace Turcia si astfel se ocupe ambele Principate ortodoxe, cari sa fie definitiv anexate.

La 7 Octomvrie 1769, Rusii ocupara Moldova, iar in Noemvrie, acelas an Muntenia, dupa ce infrangera pe Turci la Hotin.

Se citi in public un manifest emfatic si... sincer, prin care Rusii isi aratau "durerea sufleteasca" fata de crestinii subjugati de Musulmani. Aceasta nu i-a împiedecat pe "protectori" sa se dedea la jafuri, omoruri, aresterea voievozilor tarii dimpreuna cu familiile lor si transportarea cu forta in Rusia. Administratia autohtona fu schimbata prin cea rusceasca. Se falsifica tratatele de pace cu Turcia spre a compromite relatiunile istorice adevarate.

Prusia si Austria supraveghiau continuu miscarile Catarinei. Iosef II ii atrase atentia ca ocuparea Principatelor române este mai mult decat un protectorat si ca ar fi bine sa se evite un razboiu cu Austria. De fapt, el intentiona sa ocupe Oltenia.

Sunteu la data celebra: 15 Iulie 1772. La ordinea zilei este prima impartire a Poloniei. Iosef II propune lui Friedrich cel Mare ca sa-i ingaduie ocuparea ambelor Principate si astfel sa renunte la participarea lui la aceasta monstruozitate istorica.

Asa dar, Principatele erau calul de bataie al celor trei puteri dusmane: Turcia, Austria si Rusia.

Ar fi urmat ca bietii Romani crestini ortodocsi, sa iasa de sub jugul pagan si sa intre sub jugul "ortodox" rusesc sau cel apostolic al Habsburgilor lacomi.

La 10 Iulie 1774, prin tratatul dela Kuciuck-Kainargi, Principatele sunt parasite cu ... regret de trupele rusesti. Rusia insa pastreaza dreptul la supravegherea crestinilor si Turcia naiva accepta aceasta fiindca venia dela o putere vecina si "prietena sincera" cu care... colabora. Mai mult, Rusia putea vorbi in numele Principatelor in fata tuturor Puterilor apusene.

Un an mai tarziu - 7 Mai 1775 - "eleganta" Rusiei fata de perfida Austrie la care se adauga slabiciunea Turciei, aduc pierderea frumoasei Bucovine in favoarea lui Iosef II, corbul umanitarist ...

La 4 Martie 1779 prin conventia dela Ainali Kavac, Rusii cereau ca impozitele catre Turci sa fie platite la doi ani, insa cu mai multa ... moderatie si umanitate, fara suplimente sau ingerinte(aceeace cereau Rusii) Agentii români la Poarta trebuiau sa fie... Rusi ortodocsi. Dealtfel Rusii se obligau sa nu uzeze de "dreptul de ingerinta" decat pentru cele aratate mai sus.

La 1782 se numesc la Bucuresti un consul rus, care va fi contrabalansat prin numiri de consuli similari ai celorlalte Puteri . Bucurestii si Iasii devin astfel centre de intriga europeana. La soaree si baluri intre cupele de sampanie si jocurile de carti se trag la sorti destinele noastre. Vieata noastra ca Neam atarna de capriciile si combinatiile strainilor dusmanosi. Dar Dumnezeu vrea altfel. Austria si Rusia voiau sa creeze doua state fictive, tampoane in Rasaritul Europei: Regatul Daciei, cuprinzand Moldova, Muntenia si Basarabia sub schiptrul unui print crestin. Statul ar fi despartit pe cei doi... aliati. Caterina insa voia si un imperiu bizantin in peninsula Balcanica, sub fiul sau Paul, botezat Constantin in chip simbolic, dar vicleșugul ei fu simtit de vulpoiul diplomatiei austriece, Kaunitz.

Turcii speriati primesc totul si decretara mai multa libertate domnitorilor Principatelor in chestiunea haraciului si a bacsisului.

Ca doi vulturi de prada, Iosef II si Caterina se spionau unul pe altul si biata prada eram noi.

In August 1787 izbucneste razboiu intre Turcia si Rusia. Austria intervine. Lupta e pe viata si pe moarte. Scene de o cruzime înfioratoare. Ca in vremea faraonilor egipteni, numarul prizonierilor austriaci era socotit dupa urechile si degetele acestora , taiate si trimise in saci la Stambul. Totus Austriacii ocupara Muntenia. Rusii lui Potemkin, Moldova. Acesta se si considera viitorul rege dac, ctitor al unei dinastii proprii. Prusia isi intinde pretentiile spre Rasarit si cedeaza Austriei Muntenia si Moldova, fara Basarabia. Moartea lui Iosef II la 1790 zadarniceste nenorocirea. Leopold II mosteneste tronul in imprejurari vitrege de tot, care-l silesc sa se gandeasca la o pace separata - pacea dela Sistov, la 4 August 1791. La 9 Ianuarie 1792, Rusia incheie pace cu Turcii prin tratatul dela Iasi, cand Principatele sunt din nou evacuate. In 1802 se'ncheie intre Rusia si Turcia o noua convenție cu privire la Principatele Romane si'n care se accentuiaza dreptul de interventie al Rusiei. De pilda, nici un domnător nu mai putea fi rasturnat fara consimtamantul ei.

Toate impozitele create pana la 1793 erau suprimate. Locuitorii Principatelor vor suporta toate sarcinile. Divanul trebuia sa observe ca aceste contributiuni sa se execute intocmai. De sigur ca legalitatea sta doar pe hartie, caci samavolnicia domnia mai mult ca oricand. Domnitorii Constantin Ipsilanti si Alexandru Moruzi erau uneltele rusesti si cercau metodic sa inaspreasca raporturile dintre Franta si Turcia. In August 1806, generalul francez Sebastiani denunta tradarea sistematica a ambilor domni fanarioti, Portii, care-i detronează fara sa seama asentimentul Rusiei potrivit tratatului recent incheiat. Ca urmare, la 29 Noemvrie 1806 Moldova este ocupata de fortele rusesti iar la 25 Decemvrie Moldova are aceiaș soarta.

Turcia este nevoita sa declare razboiu Rusiei.

Sa nu uitam, ca ne aflam in fata celebrului capitol de istorie a lumii, cand Napoleon Bonaparte își duce "Marea Armata" spre Moscova, pe care o va admira inflacarata de insasi trupele rusesti retrase.

Imparatul francez pentru a-și ajunge scopurile recunoscu suveranitatea Rusiei asupra Principatelor Romane si Dunarea ca frontiera, ceace irita pe Turci, mai mult.

Norocul nostru a fost ura Angliei si a Austriei impotriva Rusiei si deci torpilarea diplomatica a acesteia.

De buna credinta , diplomatul englez Sir Robert Adair intr'un raport declara ca in Principatele Romane populatia este ... greceasca (confuzie intre natiune si confesiune) si ca deci ar urma sa aparțina ca ortodocsi Rusiei, iara nu Turciei, stat pagan.

Generalul Kutuzov era comandantul militar al trupelor de ocupatie si un om depravat fara seaman. Numai el putea sa fie calaul Neamului romanesc, cand starea Principatelor era jalnica. "Ortodocsii " Rusi nu numai ca n' au facut nimic pentru a castiga crestinatatea româna ci dimpotriva si-au denuntat titlul lor(chiar fals) de ... liberatori. Rechizitiile vitelor si branei populatiei, munca obligatorie, deportarea in Siberia, deprecierea monedei nationale, favorizarea si utilizarea strainilor(calugari, negustori, etc) ca agenti informatori si provocatori. Ca in zilele noastre, exact.

O coruptie groaznica a autoritatilor localnice, cari colaborau cu administratia rusească.

Kutuzov isi petrecea tot timpul in banchete luxurioase si'n orgii dezgustatoare, fara sa ia in seama plangerile continui ale Romanilor cari nu mai puteau indura uciderea treptata a Neamului. Insus tarul Alexandru s'a sezizat de aceste monstruozitati si a exclamat ca nu mai poate tolera asemenea atrocitati. Jignit in amorul sau propriu, Kutuzov, înfierbantat de vutca, s'a exprimat la un toast astfel: "Le voiu lasa numai ochii ca sa planga"Este vorba de bietul popor roman. Zinkeisen in a sa "Istorie a Turciei" scrie, dupa marturia unui diplomat francez ca:"Armata rusa atat de rau a pagubit Principatele ca, la 1809 acestea dadeau impresia unui pustiu abia locuit... hrana pentru ostiri se aducea din Ucraina(astazi invers)... Sate si orase întregi, pradate si pustiite, caci fiecare ocupant lua ce gasea si de unde putea".

Generalii rusi cereau bani si iar bani domnitorilor si se calculeaza impozitele Moldovei dela 3 la 8 milioane piastri turcesti,iar ale Munteniei, mai bogata, 15 pana la 40 milioane. La 28 Mai 1812 din toata marea drama istorica prea cunoscuta, datorita negocierilor misolnice ale fanariotului Panaiotachi Moruzi, ne alegem, noi cu Basarabia hrapita, iar dragomanul scurtat de cap.

Razboaiele ruso-turcesti dintre 1769-1812 ne-au adus desmembrarea trupului Moldovei. Turcia era in agonie, iara Rusia si Austria se banuiau intre ele in ambitiile lor teritoriale. Si de asta data ne-a slujit norocul tocmai prin congresul dela Viena, prin care se întareste pozitia Turciei pentru contrabalansarea politicei europene.

In vara anului 1826, Turcia se gasea intr'o situatie grea din pricina revolutiei Ienicerilor si nu putea sa reziste militareste Rusiei, pe tronul careia se afla autocratul tar Nicolae I, ambitiosul care dorea cu orice pret iesire la marea Mediterana prin supunerea definitiva a Turciei sub masca apararii ortodoxismului.

Sultanul Mehmed se vede nevoit sa incheie convenția dela Akkerman (Cetatea Albă) la 6 Octomvrie 1826 cu Rusii si sa le acorde acestora mari avantajii in chestia Principatelor. Domnitorii trebuiau sa tina seama de cererile reprezentantilor guvernului rus si a consulilor rusi din București si Iași.

Deci se impune necesitatea absoluta a unui "Regulament Organic" pentru buna administrare a tarilor si Rusii, dimpreuna cu boierii tradatori il vor intocmi. Ca nici o alta putere europeana, Rusia a vea drept de consultare la schimbarea domnitorilor. Acestia asteptau sa se nasca un conflict armat intre cele doua tari mari, din care ei sa profite ceva. Conjunctura politica europeana favoriza Rusia, care la 26 Aprilie 1828 declara razboiu Turciei.

La 12 Iulie 1828, ambele Principate sunt ocupate de Rusi, cari înainteaza invingatori peste Balcani spre Constantinopol.

Prin pacea dela Adrianopol - 14 Septemvrie 1829 - soarta Principatelor se lega de plata celor zece milioane de ducati din visteria seraca a bietei Turcii. Si de-aci prelungirea ocupatiei pana in Aprilie 1834. Prutul ramane hotar intre cele doua imparatii, o parte din delta Dunarii si-i insuseste Rusia, care obtine libertatea comerciala pe Marea Neagra si'n toate posesiunile Turciei. Tratatul dela Adrianopol asigura Rusiei un fel de protectorat asupra celor doua Principate. In timpul razboiului, adica pana'n Noemvrie 1829, dictatura militara a contelui Pahlen a favorizat abuzuri groaznice, deportarea in Siberia a boierilor reactionari, chiar si a mitropolitului muntean, rechizitia in masa a vitelor, cerealelor, ba chiar si a mijloacelor de transport. Jafurile si pradaciunile nemiloase, fara putinta de reparare au adus foamete si epidemii distrugatoare.

Blutte, consulul Angliei la București in 1828 spune ca: "Purtarea arbitrara, insolenta si tirania autoritatilor rusesti s'a manifestat ca atare atat contra indigenilor, cat si a strainilor"(ca si acum), si mai departe ca: "Bogatiile Principatelor s'au stins repede prin faptul rechizitiilor militare exorbitante si pentru care nu s'a platit nimic, sub nici o forma" (istoria se repeta).

Din Noemvrie 1829 pana in Aprilie 1834 dicta in ambele Principate contele Paul Kiselev, despre care se spune ca ar fi fost om cu vederi largi, umanitariste, educat in spirit voltairian. In anii sai de dictatura a realizat lucrari edilitare in special, bune, insa gandurile îi erau departe de filosofia cu care se îndopase ca scolar. Domnitorul era ales numai de boierii mari, agreati de Rusia. Boierii mari erau tratati cu mare cinste, taranii erau spectiti robi, vite de tras la plug. Boierimea nu platea niciun tribut nimanui, in schimb suportau totul bietii tarani. Domnitorul era prizonierul boierimii si nu putea dizolva "Adunarea" fara asentimentul Rusiei"protectoare" si a Turciei. De fapt, Adunarea era o clica de intriganti si linguitori bastinasi (ca in zilele noastre). Toti, dimpreuna cu consulul rus, nelipsit dela sedinte, faceau jocul ordonat al Tarului. Turcia era suverana doar de forma, continuu suspectata de agentii Rusilor.

Sigur este faptul ca Rusia instaureaza un regim autocratic si intolerant nemai intalnit in istoria noastra.

Uzurparea drepturilor taranilor a fost legalizata prin decretele din 1803 si 1828 in Moldova sub Ioniță Sturdza.

Kiselev, care stia ce vrea, intentiona sa prelungeasca ocupatia astfel ca sa distraga Europa si mai tarziu s'o puna in fata unui fapt implinit. El a spus-o raspicat intr'un raport prezentat Tarului, ca ocupatia va dura pana ce Turcia va plati ultima parà si ar fi bine ca aceste provincii dupa zece ani de ocupatie sa apara in fata Europei ca insas parte din trupul Rusiei. Si spune el: "Dealtfel Rusia este in mars de-un secol de pe malurile Niprului spre apus si n'ar fi cazul sa se opreasca la Prut ... Iar Marea Neagrà trebue sa se prefaca intr'un lac rusesc ..."

Asa dar sunt clare vederile "umanaristo, voltairiene, etc. "ale visatorului si ortodoxului" Kiselev.

Chestiunea Orientala si problema Sf. Mormânt vor da loc conflictului Crimeii, Rusii vor ocupa din nou Principatele: Moldova la 26 Septemvrie 1853, iar Muntenia la 17 Octomvrie ale aceluias an, ca un gaj contra Turciei. Din mare dragoste crestina, Rusii lanseaza un manifest prin care arata ca-si "apara supusii de credinta ortodoxa". Tarul porunceste celor doi voievozi sa rupa relatiile cu Turcia si a sa nu-i mai plateasca tribut.

Ghica si Stirbei fug in Transilvania, caci asemenea ordin brutal nu le era peplac.

Puterile occidentale si Austria someaza pe Ruri sa evacueze Tarile Romane, dar acestia n'o fac. Infrangerea din fata Silistrei insa îi determina pe Rusi sa se retraga grabiti din Principate, cari vor fi ocupate de Austriaci de acord cu Turcii.

Retragerea Rusilor din Muntenia are loc la 31 Iulie 1854, iar din Moldova la 16 Septemvrie ...

Sa recapitulam acum: Dela 1769 pana la 1854 sunt 85 de ani, in care rastimp Moldova suferi 22 de ani, iar Muntenia 18 ani de ocupatia rusească. Mai adaugam pentru Muntenia ocupatia austriaca dela 15 Noemvrie 1789 pana la 4 August 1791, cum si intre 5 Octomvrie 1854 si 25 Iunie 1856, adica un total de inca vreo 4 ani, afara de cea turceasca dintre 28 Mai 1821 si 21 Iunie 1822, deci inca un an. Si pentru Moldova se adauga acest an de ocupatie turceasca in acelas timp.

Deci totalul anilor de umilire si înfioratoare suferinte pentru ambele Principate ar fi cate 23 de ani.

Pentru a încheia adaugam ca în urma razboiului din 1877-78, în care Rusii urmau sa fie sfarmati de Turci, daca Regele Carol I, fauritorul, nu si-ar fi jertfit 50.000 de ostasi pe campiile Bùlgariei pentru "cauza crestina" tipata de Tar, am fost pagubiti prin rapirea celor 3 judete din Sudul Basarabiei date la 1856 prin conferinta de la Paris.

Intr'adevar nu putea sa fie o mai nimerita multumire "crestin-ortodoxa" rusească decat aceasta.

Anii 1916-17 pot fi socotiti nu ca ani de alianta cu Rusia contra Germaniei, ci o adevarata ocupatie vajnica moscovita.

Aceleasi vesnice umilìri, pradaciuni, amenintari, uciderì, violuri groaznice si'n fine tradarea pe frontul de lupta. Adevarata ... alianta, adevarata protectie pravoslavnica. Blestem peste biata Tara! Dusmanii nostri sunt Rusii, fie cu chivara imperiala, fie cu boncta comunista. Mentalitatea este aceias, tendinta imperialista aceias.

Ne oprim aci.

Condeiul nostru nu mai poate sa insemne mai departe ...

Nu vrem sa scriem cu sange proaspat si nevinovat pagini dureroase din istoria Neamului nostru, pedepsit poate pentru pacate mari, si care se pare, n'au iertare ...

C R A I D E R O U Ă

de

ION TOLESCU

Demult veni pe lume
Din vremi uitate nouă
Un fiu regesc pe nume
Zicându-şi Crai de Rouă.

Coborâtor din cine
Ca să ne spună nu-s
Nici veacul care vine
Nici veacul ce s'a dus.

Se ştie-atâta doară
Că norii lui Gerar
Din fulg de nea durară
Destinu-i solitar.

Ne'ndurătoare spadă
Strălucinând culori
Mijea spre el să cadă
Din porţi de aurori.

Astfel gonit pe-aiurea
Şi-ascuns de-al boltii jar
Avu doar cer pădurea
Şi umbrele hotar.

Răsunet lin de strune
Creştea din graiul lui
Pe muntele ce-şi spune
Azi Piatra Craiului.

Că sus pe 'nsinguratul
Carpat din scări de iederi
Îşi făuri palatul
Prin burniţă şi ceteri.

Când dorurile sale
Scăpau prin stânci poteci
I se frângea în zale
Săgeata razei reci.

Că-l aştepta într'una
Din miez spre ziurel
Cu arc de aur luna
Ca să ţintească 'n el.

Prin plai strunindu-şi murgul
Pornea de-atâtea ori
La cale cu amurgul
Ca să sosească 'n zori.

Că 'nalt şi subţiratec
Sub zaua-i viorie,
Făptură de lunatec
S'ar fi svonit să fie.

De câte ori în slavă
Ieseau vâlvori din nori,
Sub munţi urzea zăbavă
Prin pănuri largi de flori.

L-ar fi străpuns sub rază
Văzduhul înseorit,
La drumul de amiază
Pribeag de-ar fi pornit ...

Odată bunăoară
Fu gata să rămână
Sub foc de zi să piară
De n'ar fi fost o zână.

De n'ar fi prins-o mila
De nu l-ar fi strigat
În Făurar copila
Lui Chiciură 'mpărat.

Căci adormise 'n grindul
Vlăsiilor deschis
Şi ea spre zori zărindu-l
Trezitu-l-a din vis.

Atunci în vifor mare
Gonind spre zări sălbui
Lăsă o fluturare
De dor în urma lui.

Şi'n sbor ajuns acasă
Prin arşiţă şi dor
O floare luminoasă
Că-l aştepta 'n pridvor.

Din goana lui nebună
Cu uşile deschise,
Că-l aştepta să-i spună
Ce mult îl îndrăgise,

Cu frunza ei curată
Ca bolta'n strălucire
Văzu un chip de fată
În trista lui privire ...

Şi că-şi târâ şiragul
Sus şarpele'n semn rău,
Căzând la somn pribeagul
Jos în iatacul său,

Aşa-i grăia 'n odaie
Veghind la căpătâi
Cea floare mult bălaie,
Aleanul lui dintâi:

-"O, mult slăvit Crai Verde,
Cuprinde-mă prin vis
Că inima-mi se pierde
Ca un hulub ucis ...

Mi-i greu de tine sânul
Şi zilele, ce grele!
O, gândul tău, păgânul! ...
O, lacrimile mele! ..."-

Şi-abea de către seară
Doar floarea cât vedea
Că umbra lui uşoară
Se 'ntoarnă iar la ea,

La zâna Sânziana,
Făptura ceea dalbă
Ce-i fermecase geana
Cu lanţul dela salbă.

Îi fermecase graiul
Şi sufletul său cald
Pe când dormea peplaiul
Luminii de smarald ...

Şi-a mers aşa prin ţară
Din noapte până'n zi
Ca s'o găsească iară
Pe grindul din Vlăsii.

Suind ca să coboare
Gorgane'n codrii rari,
Sălta parcă'n fuioare
Din colb vârtejuri mari.

Şi se prindea ţărâna
Pe gândurile sale
Cum cânepa şi lâna
Se prinde pe vătale;

Din ea prestelci vrăstate
Cu fire străvezii
Urzit-a peste toate
Imaşele 'n câmpii.

Şi-a mai urzit altiţă
Tivită cu armici,
Cu fluturi mici de criţă
Cu salbe şi panglici.

Dar nici o apă vie
Ce-avea să-i iasă'n cale
Nu i-ar fi spus căştie
De chipul fetei sale ...

Târziu l-a'ntors fugarul
Sub scuturile ceţii,
Simţind în el tot jarul
Din grunzul dimineţii.

Svârlind pe nări suflarea
Din care a purces,
El înfrunta cărarea
Şi frâul ne 'nţeles,

Că-l tot ducea stăpânul
Pe unde n'a vrea Domnul,
De nu-i tihnea nici frânul,
Nici apa şi nici somnul ...

Dar şi mai singuratec
Trezit spre seară Craiul
Porni din nou zănatec
Să pribegească plaiul ...

Şi cum rodeşte 'n ape
O stea de rază plină,
Rodi la el în pleoape
Un mugur de lumină.

Că'n tulburea desime
Prin crengi clipea de zor
Pe-o neagră înălţime
Fereastră de pridvor.

Şi-aşa sui drumeagul
Ce şerpuie'n goruni
Până-şi deschise pragul
Bordeiul Sfintei Luni ...

-"Ei, maică, ce te-aduce? ...
Ia şezi colea şi spune ...
Păzească sfântă cruce
A tale gânduri bune"- ...

-"Ci mă aduse chinul
La tine, sfântă Luni,
Crezând că-i ştii veninul
Din inimi să-l aduni.

Spre porţile-ţi uitate
Mă smulse de sub vânt
Năvalnic murg fârtate
Cu duhul din pământ.

Pe nume-s Crai de Rouă
Şi-s sbor din făurar ...
Mi-i drumul rupt în două
De-un vifor prea amar.

Că lumea'n van cutreer
Şi zarea nu mi-o ştiu,
De parc'aş fi un greer
Cu cântecul pustiu.

Mai ieri găsit-am parcă
O rază pentru mine
Şi genele mi-s leoarcă
De-a sale vrăji senine.

Că dela ea cu trudă
M-a luat o cale 'ngustă
Şi vremea mi-i zăludă
Ca mersul de lăcustă.

Mă 'ndreaptă tu, mă 'ndreaptă
La drum cu semnu-ţi bun ...
O şoaptă, doar o şoaptă
Să-mi spună şi să-i spun.

Că grindina şi bura
Atâta m'au durut,
Deschide-ţi, sfântă, gura
Pentru cel surd şi mut! ..."-

-"Şi cum era ea, maică?
La'mers cum arăta? ..."-
-"Ca puiul de cerboaică
Mlădie, ca o stea ...

Purta prin plete viţă
De curpen şi de rug
Şi peste sâni altiţă
Şi salbă cu lănţug ..."-

Şi pricepu deodată
Prea Sfânta că-i deochi,
Când o zări pe fată
La Făt Frumos în ochi.

Dând lămpii vie faclă,
Deschise'n grabă scrinul
Şi scoase dintr'o raclă
Fir roşu ca rubinul.

Apoi vorbind de zână,
Aprinse'n lemn răşină
Şi-l luă pe Crai de mână
Şi-l duse în grădină ...

Prin noapte batea patra
Sunase sus în grui
Şi nepătruns ca piatra
Sta ceru'n taina lui ...

Clipind de 'ngândurare
O stea cu strai turchez,
Tot tremura sub zare
Ca teica'n titirez.

Se poate că 'ngenase
Cu firea ei brudie,
Prin sorburile joase
Să vadă ce-o să fie!

Şi când zări pe Sfântă
Prin ariniş de soc
Cum leagă şi descântă
Fir roş pe-un busuioc,

O lamură subţire
Îşi slobozi din gând,
A Craiului privire
Prea stinsă luminând ...

-"Să vii aicea, maică,
Odată'n săptămână ...
Te-o 'ntoarce sbor de zaică,
Şoim alb te-o lua de mână ...

Şuvoiul greu de apă
De te-a opri, sau focul ...
Tu vină şi-ţi adapă
Cu rouă busuiocul.

Că azi ţi-i prins norocul
Cu fir de steaua ta,
Să nu-ţi lăşi busuiocul
Uitat, ca s'a usca.

Tu, căutându-ţi firea,
Ca pe-un argint n'o vezi ...
Prea albă-i tăinuirea
Trecutelor zăpezi.

De-acum când ţi-a fi sete,
Fântâna ta ţi-o cată,
Să nu te mai îmbete
Vreo apă fermecată.

Slobod de 'ntunecime,
Te du şi nu uita
Că'n veacul tău nu-i nime
Stăpân pe moartea sa ..."-

Şi săvârşit-a Craiul
Precum i s'a fost dat,
Stingându-şi jerăgaiul
Din suflet ne'ncetat.

Sub primeveri tumulturi
Îl luau din Mărţişor,
Peste Prier cu vulturi,
Către Florar în sbor.

Şi depănând pe-aripă,
Rod verii, spre Gustar,
Peste Cuptor în pripă
Suia din Cireşar.

Şi-aşa trecea cum trece
Un duh din soare-apune,
Până'ntr'o noapte rece
Din luna lui Răpciune ...

Tocmai suia cărarea
Spre pragul Sfintei Luni
Desprins din sărbătoarea
Cernitei rugăciuni,

Şi, sbor de brădişoară
Parcă l'ar fi cuprins,
Că iar porni să-l doară
Străvechiul dor nestins! ...

-"Te du, te du, Crai Verde,
Pe drumul tău uitat ...
Te du, să te desmierde
Copila de 'mpărat" ... -

... în triluri necurmate
Tot auzea'n livezi ...:
-"Ţi-s toate'n voie, toate,
De firea ţi-o urmezi!" -

Şi ars de-o sete mare
Goni la voia toamnei
Spre gura apei care
Şi-a zis pârâul Doamnei.

Târziu ca printr'o sită
Sclipire de olmaz,
O sihlă ruginită
Cernu pe-al său obraz.

Și'n lunci simți deodată
Sub ochiul său stingher
Curți mari de nestemată
Schimbând culori spre cer.

Surlaș stătea un graur
Pe-o creangă de alean
Sub zidul cel de aur
Cu poarta de mărgean.

Și că'ntâlni'n privire
Pe Craiu'nrourat,
Fu svon de ciripire
La ușă de palat.

Un paj cu scut de zloată
Că-l auzi ce spune,
Sosi la Crai îndată
Făcându-i plecăciune ...:

-"Fii astăzi oaspe nouă,
Pe-aici binevenit,
Mărite Crai de Rouă
Ce vii din asfințit.

Acum ascunde-ți teama
Și calcă spre palat ...
Să nu-l trezim, ia seama,
Pe Chiciură 'mpărat.

Că de v'ar prinde 'n vină
Din vorba nu știu cui,
N'oți mai urzi lumină
Nici tu, nici fata lui"-

Și'n taină să rămână
Pe porțile din dos,
Într'un iatac de zână
L-a dus pe Făt-Frumos.

Astfel că Sânziana
Prin noapte-i fu popas
Stato micindu-i goana
Grăindu-i dulce glas:

-"Crai Verde, Za de Rouă,
Dece parcă te-ascunzi
Mereu sub luna nouă
În ochii tăi afunzi?

Dece ți-i frică oare
La pieptu-mi desfăcut?
Au nu cumva te doare
Vreo rană din trecut? "-...

-"O, mă gândesc, iubito,
N'a fi vreo amăgire
Că vraja ți-am zărit-o
Clipindu-mi în privire?

Sus veacul când răsare
În mine parc'apune ...
Și culmi când văd pe zare
În mine simt genune.

Că'n suflet port văzduhul
Când umbra e mai mare ...
Grăiește'n mine duhul
Doar când m'ascund de soare ...

Deaceea'n gânduri grele
M'ascund de firea mea
Să le zăresc pe cele
Ce nu le pot vedea ..." -

Copila din dantele
Doar frunzărea uimită
A sale vorbe grele
Robite de ursită ...

Dar ce s'aude-afară?
Ce glas întumecat?
E gerul ce coboară,
E Chiciură 'mpărat! ...

Vestitu-i-a durerea
La cingătoare pala
Că'n vânt i-a fi puterea
Și pângărită fala.

Și'n ale sale vise
Că semnele nu-l mint,
La poartă jos trimise
Ostași-i de argint.

Astfel când Craiu'n scară
Din frâu luă drumul drept,
Spre zid l-împresurară
Cu sulițele'n piept.

Și-i deszăuară coapsa
Și pieptul diafan,
Să-l biruie pedeapsa
Sfârșitului de an ...

Că spusu-le-a 'mpăratul ...:
-"În stâncă, de-o ferigă
Să-i fereceți păcatul
Cu silnică verigă.

Căința și amarul
Să frângă pe străinul
Ce mi-a râvnit hotarul,
Odrasla și căminul ..."-

Sub streșini sta Domnița
La gratii ca'ntr'o cușcă,
Să-și cearnă'n plâns cosița
Prin flori de rourușcă ...

A zăvorât-o 'n ele
Prea cruntul său părinte,
S'o stingă'n lacrimi grele
Blestemul cel fierbinte ...

Târziu spre dimineață
Zări pe-al său iubit
Sub lanțuri reci, de ghiață,
De chin încărunțit.

Dar alba-i lăcrămare
Lui Crai i-aduse-aminte
Că-l aștepta o floare
Din drumurile-i sfinte.

Și i s'a scurs alene
Fior ceresc în oase,
Trecutul său pe gene
Flori albe că-i lăsase ...

Al soarelui jăratec
Că l-a străpuns prin ceață,
Tot somnul de lunatec
I s'a topit pe față.

Că n'a putut să plece
Stând prins în flori de brumă,
Sub zori când abur rece
Se 'nalță'n slăvi din humă ...

Și astfel Brumărelul,
Brumarul și Undreaua
I-au rupt pe cer inelul
Care-i ținuse steaua ...

Că'n glie-i stinse clipa
Cu farmecul iubita,
Când sub săgeți aripa
I-o prinse'n laț ispita!...

Departe'n munți, departe...
Știură doar lăstuni
Cum sună glas a moarte
La casa Sfintei Luni ...:

-"S'a dus, Prea Sfântă, vestea
Când Crai fugi din nori ..."-
Așa curgea povestea
Din ochii unei flori ...

-"...Păzându-l de-al său tată
Neliniștea și teama,
Sui la cer odată
Să-și vadă'n fulger mama.

Dar nu la cer, ci'n sine
Zăritu-l-am urcând
Pe sângele-i din vine
La maică-sa din gând.

Că-i sta sărmana'n minte
Somină la mustrare
Pe când al său părinte
Jar negru'n mădulare.

Și m'a dat lui regina
Din nori să-i fiu mireasă,
Ca să-i alin hodina
Și liniștea din casă.

Așa'n a sa odaie
La ceas posomorât,
Ascunsă'n văl de ploaie
Cu el am coborât ...

Lui nu i-am spus niciuna
Din câte ți-am fost spus ...
Nu știe decât luna
Ce vede tot de sus.

Că-l trimetea spre mine
Sub săgetări prea grele,
De-l auzeam cum vine
Cu vântul în vântrele ..."-

Și povestind, omături
Căzdeau din geana sa ...
Dar Sfânta Luni de-alături
La vorbă o'ndemnă ...

-"Tu, Sfântă Luni, îmi spune
Dece mi-a fost căzut,
Ca apa'ntr'un tăciune
Vis rău la așternut?

Că viața mi-i amară
Și sufletul rănit
De când plecă'ntr'o seară
Și n'a mai fost venit!..."-

Și tot gândind bătrâna,
Să-i spună, să nu-i spună ...
Ținea la tâmplă mâna
Să-și afle vorbă bună ...

-"Ei, floare a reginii,
Pe nume albumiță,
Mai mândră decât crinii
La sân și la cosiță,

El, Făt Frumos, venit-a
Demult și'n acest loc,
Să-și lege'n rod ursita
Pe-un fir de busuioc" -

Și Sfânta Luni sfioasă
Se coborî pe trepte,
Lăsând pe floare'n casă
O clipă doar s'aștepte ...

Ajunsă jos în tindă,
Vorbind cu sine'ncet,
Ea scoase de sub grindă
O umbră de buchet ...

-"Ia-i, maică, busuiocul
Cel vestet de prihană
Și-ți leagă'n el mijlocul
Și-l pune la icoană.

Te-o prinde poate chinul
În goană pe tarlale,
Tu să-i botezi căminul
Cu dorurile tale.

Și de-a veni, să vie ...
De n'a veni, să știi
Că-i inima-i pustie
Și ochii-i sunt pustii! ...

Nu-i încrusta blesteme
Pe lacrimi de opal,
Că el fu 'nchis în vreme
Iar tu în ideal.

Cătându-se pe sine
În rosturi pământești
N'a mai știut de tine
Că ești sau că nu ești.

Deaceea'n el te'mbină
Ca un ceresc altoi ...
Fii raza de lumină
Ce licură'n noroi.

Nu azi când nu mai este
Ci mâini ca să-l îndrumi
Că iar pluti-va peste
Ființa astei lumi.

Pluti-va când zăpada
Pe-aceeași fulgi s'o cerne
Să'nvie'n lut plămada
Luminilor eterne.

Ci mâine fi-va poate
Alt chip de cum fu ieri
Din iarnă de l-or scoate:
Aceleași primăveri.

Că altă'nfățișare
Se cere'n el zidită
Mereu de când fu'n stare
De cea dintâi ispită.

Păcatul ce c'ntr'însul
E moartea fiecărui ...
Să nu te stingă plânsul,
Sub chin să nu te nărui.

Că'n veacuri orice moarte
E rod de viață nouă
Și viața te desparte
De Crăiul tău de Rouă" ...-

Acas știindu-l floarea
Că nu se mai întoarnă,
Simți cum suflă zarea
Amirosind a iarnă ...

Și că, văzând cu ochii,
Se tot usca'n chilie,
Svoni'n vis Babei Dochii
Cu leac de dor să vie ...

Târziu, sub albe geruri,
Strigând-o prin pordea,
Zări'ntr'un fulg pe ceruri
Că s'a desprins o stea.

DIN MOLDOVA COPILĂRIEI MELE

de

MIȘU DEMETRESCU

Excursia la fabrică.

Intr'o buna dimineata, la cafeaua cu lapte, auzii pe tata-mare spunând: "Poimâini mergem la fabrică și o să ne întoarcem pe la schitul lui Baloș și pe la cuptoarele de mângal; n'a plouat decând suntem aici așa că drumul în pădure trebuie să fie bun".

Indata ce am'putut, am șters-o dela masa și am fugit în odaia unde am început să joc tontoroiul de bucurie. De data aceasta excursia lua în ochii mei proportiile unei adevarate expeditii. Imi da putința să-mi încerc puscoiul în padure. In închipuire mă vedeam împuscând cine știe ce dihanie și mi se suia sangele la cap gandindu-mă la așa ceva.

Se facea aceasta lunga excursie, care ținea toata ziua, în harabalele de cele mari trase de cate patru boi, cale de ceasuri la ducere cat și la întoarcere.

Fabrica, o vechitura, era așezata pe un podiș în mijlocul padurei, într'o pajiște întinsa, străjuita de trei parti de copaci batrani, doar spre miaza-noapte se deschidea o rapa larga și adanca la poalele careia tașneau izvoarele Bahluiului.

In dimineata hotarata, ne asteptau carele cu boi la portita parcului care da pe tolosă, chiar aproape de marginea drumului ce urca spre padure. Ne-am catarat în harabale; mari și maruntei ne-am așezat pe mojie, pe maldare bine întocmite de fan, acoperite cu poclăzi și cergi.

Boii au luat-o binișor din loc în plesniturile hărăpnicelor și strigate de: "Hăiss ... Ssss boa ...

Cerul era senin tot. Doar într'un colț, departe, plutea un palc de norișori dolofani, alburii, semanand cu niște mieluți cari ar fi pascut albastrul, mișcandu-se încetișor. Carele înaintau agale, scartaind din toate încheieturile; boii se opinteau la deal, îndemnați de baietani cari nu le dadeau ragaz să domoleasca prea mult pasul.

Privelistea satului cu casele și bojdeucile presarate de povarnișuri se desfașura la dreapta, pe alocuri ascunsă de drambe subțirele de fum care se ridicau prin curțile oamenilor, iar în departare se vedeau pierdute în verdeata copacilor, ruinele mandre ale curților prințului Sturdza, dela Flamanzi. Din sat, se auzeau caini latrand, cocoși rastindu-se unul la altul, chiote de copii și cate un glas necajit de muiere.

Mai sus ceva, drumul ocolea desișuri de mure și de aluni, printre care pasteau vacile și oile satului sunandu-și molcom talancile.

Dupa un ceas și mai bine de urcuș în bataia soarelui aninat de mult sus pe cer, baietanii dau gura boilor: " Ahoo ... Hoo"... și ne oprim în josul unui pravalis. Suntem la poalele Holmului, un greaban de deal înalt.

" De-amu când om agiunge sus, s'o mântuit cu greul" zice unul din baietani, și ca la comanda fiecare rasuceste cate o țigare din care trage apoi cu mare pofta.

Pornim. Boii se încordeaza plecand grumajii, se smucesc la urcuș. Carele parca gem prin hârtoape și peste bolovani ...Iata-ne sus pe muchea raposa. Intram deodata în umbra padurei.

Poposim din nou. Coborim din harabale, și - unul dupa altul - ne insiruim pe o potecuta care serpuieste de parca ar vrea sa-i pierdem urma printre copaci. Ne îndreptam spre "Masa Tâlharilor".

Masa Talharilor! Ce nume care îți da fiori! O mai vazusem: era o stanca uriașa, culcata într'un luminiș din desișul padurei; îmbracata în muschi, mai mult negru decat verde, cu fața de sus neteda ca o masa. De acolo i s'a tras numele și i s'a nascut legenda, încă din vremea cand tot ținutul dintre Prut și Siret, dela Hârlău pana în rohatca Botoșanilor, era numai codru în care salașluiau doar salbatecium și-și faceau masul talharii.

De acieas potecuta ne înapoiem la care.

Acum mergem la vale; drumul e ceva mai bun. Santurile marginașe și laturile lui aproape nu se vad sub o îmbracaminte deasa de ferigi, lucioasa ca atlazul. Pe alocuri dam prin fagașuri adancite de ploi și peste colturi de stanca ieșite la suprafața, mai ocolim cate un copac batran, peste radacinele caruia se poticnesc bietii boi și aluneca harjaind roatele harabalelor.

Pe tesitura unui povarnis se deschide o rariște plina de cioate de copaci taiați. Din trunchiurile lor schilodite în împrejurul lor începe să se ridice viața noua, lastarul întinzandu-se în toate partile, la umbra și parca sub privegherea semincerilor lasați ici și colo.

De mai departe, încolo, se aud glasuri tari și repezite, acoperite deodata de o trosnitura asurzitoare și de sgomot de crăci frânte, care se prelungesc, sfarșindu-se într'un duduit înabușit. E un biet copac care s'a naruit rapus de securi. Il vedeam acum trantit la pamant, verde inca și plin de vlaga.

Mai mergem ce mai mergem, și la o cotitura a drumului sta la pândă un padurar, care cum ne zareste pune cornul de vanatoare la gura, cheamand prelung. Din vale îi vin raspunsuri parca purtate de ecouri. Inaintam în sunete vesele de fanfara, apropiindu-ne de fabrica.

Padurea se rareste luminata de numeroase poeniță; dupa o serpuitura mare a drumului intram într'o poiana întinsa, presarata cu casute varuite sau spoite în felurite fețe: trandafiriu, sinilliu sau verde deschis, cu stalpii pridvoarelor prinditi de edera și de zorele.

Seamana aceste casute cu niște așezari de pitici în mijlocul unor gradinute cat o poclada. Se gramadesc unele într'altele în jurul unei minuscule capele, parca și-ar cauta langa dânsa adapost și aparare împ

potriva uneltirilor necuratului.

Intr'o parte, spre fundul pajistei, târîndu-se parca, se vede un fel de monstru turtit, cenusiu, scotand fum prin numeroase hogeacuri fabrica.

Tragem la casa padurarilor, ascunsa sub niste fagi umbroşi, langa un stîpot ce îngâna un cantec abia deslusit.

Mai mult ne pravalim decat ne coborîm din care, intepeniti de atata sedere. Ne desmortim picioarele alergand incoace şi incolo printre copaci.

Inarmat cu puscocîul meu, ma grabesc dupa vânat. Acum m'aş multumi cu o veverita, chiar cu o cotofană; dar ia-le de unde nu-s. Au fugit sau au sburat, de sgomotul ce facem.

Tot umblând în dreapta şi în stanga, nimeresc în dosul casei, încotro ma îndeamna un miros placut de pui în frigare şi de chiparuşi perpeliti pe plita încinsa. Intr'un cotlon, la adapostul vantului, Ilie pregateşte mancarea ajutat de doi baietani. Intr'un ceaun cat toate zilele forfoteşte, facand băşici, o mamaliga; pe masa, într'un chiup înfaşurat în carpe ude, se răcesc niste pepeni murati, iar afara, în jghiabul şipotului rece ca ghiata, harbuji şi zămoşi uita de caldura zilei.

Ma simt deodata flamand ca un lup.

Pe semne ca şi pe cei mari îi razbise foamea, căci masa ne şi astepta asternuta gata pe iarba , la umbra.

Pe albul fetei de masa se vedea - acum scotand aburi, pe o scandura - mamaliga care fierbea adineaori; prin prejur: covăţele, străchioare şi talgere cu oua rascoapte, cu branza şi smantana proaspete cu afumaturi de casa şi multe alte bunatati.

Ne-am asezat turceşte pe poclazile şi cergile întinse în jurul mesei şi ne-am repezit hămesiţi la mancare.

Timp de cateva minute domneşte o tacere desavarsita - nu se mai aude decat zanganitul tacamurilor; abia dupa aceia începura sa se dezlege limbile.

Firile mai poetice se extaziau asupra farmecului şi frumusetilor naturei; altii, mai prozaici, laudau bunatatile care fusese pe masa... dar disparuse ca înghitite de pamant.

Satul pana în gat, m'a furat somnul pe nesimtite şi am adormit bustean.

Cat am dormit ? Nu ştiu. Dar m'am trezit din somn, sarind ca ars în sus. Padurarii sunau din cornuri de parca luase codrul foc. Vedeam în jurul meu numai fete buimacite, capete sbarlite, şi chipuri aiurite, de oameni treziti din somn de o nenorocire. Numai bunicul şi unchiul Neculai se prapadeau de râs de şaga ce pusesera la calo.

" Dar , ma rog, mult o sa mai zabovim aici ?" Ne asteapta lumea la fabrica. Ati uitat ca mai avem de mers la schit şi pe la satraci ?

Ca sa ajungem la fabrica, trecem printre casutele lucratorilor. Carduletele care le împrejmuiesc se pleaca sub o povara de verdeata, stropita de flori şi la adapostul lor copiii se uita pe sub gene la noi. Gospodinele ne dau ziua buna. Toti şi toate au ochi albastri şi par balai: sunt Lesi din Galitia austriaca.

Pe alocuri, unde auzim limba noastra sau nemteşte, ne oprim şi stam o leaca de vorba la portita.

In pragul fabricei ne asteapta directorul Landman. Este prototipul evreului moldovean: îmbracat într'un caftan lung, negru, lucios, poarta botfori în picioare, iar pe cap - sub palaria moale paroasa- o tichiuţa de saten negru.

Cu unchiul Neculai vorbeşte"jargon", şi-i tot raspunde "ghit", "ghit" sau îl întrerupe cu cateun "vuus" întrebator.

In fabrica e o caldura groaznica; lucratorii sunt goi pana la brâu.

Doi asezati faţa în faţa, ţin în gura niste tevi de metal, la capetele împreunate ale carora se vede un cocolos rosu; se departeaza încetişor unul de celalalt mergand deandaratele, sufland în tevi, şi între ei se întinde - ceva mai gros ca un pai, un tub lung de sticla, atunci suflat.

Ne plimbam prin toata fabrica şi vedem cum se sufla şi se scot din forme fel de fel de şipuri şi garafi, sticle de lampa, pahare şi mai ştiu eu ce.

Capatam plocoane: niste blocuri masive de sticla alba, rotunde,

cu doua feţe tesite, înauntrul carora se vad tot felul de flori şi de desenuri colorate. Ale noastre, ale copiilor, desi sunt micute, atarna greu de abia le putem purta în maini.

S'a mântuit! Esim la aer; rasuflam şi ne racorim. Domnul Landman ne pofteste la traditionalele cafelute cu "dulşet".

Ne-am mai plimbat putin printre casutele lucratorilor, pana cand mosul Neculai încalecand, a dat semnalul plecarei.

Iavaş, iavaş, ne îndreptam spre schitul lui Balos ...

Din schit se mai vede altarul, ramas singur în picioare, înauntrul zidurilor naruite de jur împrejur, cu cerul drept acoperiş. Din chilii se mai zaresc abia cateva urme, napadite de un valmaşag de buruieni şi de lastariş.

Ne spune mos Ion Talpalariul, cel mai batran dintre padurari, ca,cu mai bine de zece ani în urma mai traia acolo un schimnic, tanar înca, dar cam trasnit cu leuca la cap, care zicea ca se facuse sihastru din pricina unei dragoste neîmpartaşite. La urma urmelor, dupa cele ce ni se înfaţişau ochilor în ziua aceia, i-se lehămetise omului de pustnicie şi-şi luase lumea în cap.

Tot întinzand-o la drum, am ajuns la locul zis" la şapte carpeni". Sunt şapte copaci, crescuti parca dintr'o singura radacina, drepti şi înalti de li se pierdeau coroanele în nori.

Ridicandu-se prin padurea bracuita, ceva mai departe, zarim un fum gros pe care vantul îl abate spre noi; ne aduce totdeodata un miros greoi şi înecacios. E un cuptior de mangal care arde.

Mangalul îl faceau niste tigani satrari, care mai ciopleau şi bălţi cofe, linguri şi alte obiecte cagnice. Cat era vremea prielnica, lucrau în padure - iar în preajma Sfantului Dumitru plecau şi colindau tot nordul Moldovei, vanzandu-şi marfa prin targuri şi sate. Se înapoiau la padure tocmai primavara pe la Paşti.

Abia ne-au simtit cainii "faraonilor", şi se reped latrand ca turbati; cateva sfichiuri de harapnice îi pun, chelalaind, pe fuga.

Acum ca ne-am apropiat de satra, urmeaza un al doilea asalt: al danciucilor, vreo douazeci la numar, care tipa şi chiuie cat îi ţine gura, se dau tumba prin colbul drumului şi fac înca alte blestematii. In jurul harabalelor se aude numai:"panci parale", "panci parale", cate un "haoleo" sau "dabulă" îndesat.

Pentru fiecare gologan ce li-se arunca, se încinge o îmbranceala şi o bataie, sa le ramana oasele acolo şi mai multe nu. Şi starnesc o colbaraie de te chioraşte.

Nici macar racnetele vatafului nu-i potolesc, pana cand acesta smulge un harapnic din mana unui baietan şi începe s-o croiască orbeşte, peste picioare, peste piept, peste ochi, unde nimereşte. Fug tiganuşii care pe unde apuca, urland ca din borta de sarpe.

In apropierea cuptiorului de mangal care arde, se vad stive de lemn de tei cojite, întocmite cu mestesug, pentru altul care se pregateşte

Sub un fel de şura, se vad atarnate legaturi de polonicuri şi de linguri, gramezi de cofe şi cofaite, de bălţi noi, nouţe, marfa de vânzare.

Langa şură lucreaza cativa tigani, scobind sau ciopland trunchiuri mari şi mici de lemn, din care au să iasa linguri sau coveţi; altii potrivesc doage pentru cofe şi bălţi.

Locuiesc în casutele lor, în corturi sau covergi de crăci.Bulibaşa ca mai marele lor, are un bordei, în care îşi ţine baba şi tarhaturiile.

Din toate partile rasar ca din pamant tigani şi tiganci; dau busna sa ne vada. Fetele îşi poarta zestrea la gat: salbe de galbeni, cari sclipesc pe pielea lor tucurie.

Le facem dever cumparand linguri, cofe şi alte nimicuri.

Am zabovit destul şi plecam pe un drum care o croieşte deadreptul prin padure neatinsa înca de mainile omului.

Harabalele înainteaza pe un strat gros de frunze moarte şi putrezite. Se aud doar trosnind crengute uscate rupte de picioarele baietanilor, copitele boilor şi calcatura roatelor. Incolo, e tacere ca într'o biserica.

In bataia soarelui care începe sa se lase catre asfintit, covorul de frunze ruginii pare o pârtie de aur coborînd din deal, de departe spre noi... E o privelişte de basm. pârtia de aur ridicandu-se stras

lucitoare inaintea noastra spre fund, verdele padurei in laturi si albastrul cerului deasupra ... Ma uit indarat - padurea pare ca arde inspre apus ...

S'a risipit insa farmecul cand am inceput a coborî partea cealalta a dealului si soarele s'a ascuns dupa culme. Eram iar pe pamant. Vedenia de atevea pierise. Pârtia de aur nu mai era ...

Ne apropiem de Şendreni, un catun cu cateva casute risipite la marginea padurei. Carele hodorogesc iar pe drum de piatra.

La iesirea din catun, pe un tapşan, asteptau trasurile si docarasele sa ne duca mai departe acasa...

Procesiunea pentru ploaie. Furtuna.

Trecuse vara jumatate; se apropia ziua de Sfantu Ilie.

Graul, ovazul si orzoaica fusesera secerate si facute girezi. Soarele lucea pe cer de saptamani fara sa-l ascunda un norisor. Imprejurul meu vedeam numai fete ingrijorate si urechile imi rasunau de o intrebare, mereu aceeasi: Cand o sa mai ploua, Doamne ?

Colbul se ingrosase de un lat de palma pe drumuri. Cate o vita, un car, il starneau in volburi dese de te orbeau. Imaşurile si fânaţele se ingalbenise ca miristele; pamantul se invartosase ca piatra si crapaturi adanci il despicau pe alocuri. Foile păpuşoiului, uscate, trosneau ca hartia, in adierea vantului fierbinte.

Incercau oamenii sa iasa la prasilă, dar isi stricau hârleţele in bulgarii impietriti de pamant si in buruienile tari ca vrejuri de viţă batrana. Fântânile secase si se impuţinase apa in puţuri. Vitele rageau doritoare dupa iarba verde.

Jalea cuprinsese firea si oamenii ...

Trei zile inainte de Sfantu Ilie, duminecă, se facu o procesiune la camp si rugaciuni pentru ploaie.

In sunetele tanguitoare ale clopotelor, procesiunea porni dela biserica. Gospodari din Storesti si din Vladeni duceau prapurii si crucile, urmati de cei doi preoti in odajdii de prohod si de dascali; cativa sateni duceau cristelnita plina cu apa ce trebuia sfintita. In urma lor veneau: bunicii, unchii si matusile, noi copiii si toti cei pe care ii puteau duce picioarele, din cele doua sate si din catunul Şendreni, de sus dela poalele padurei.

La fiecare raspantie ne opream; toata lumea ingenunchia, preotii spuneau cate o rugaciune, si porneam mai departe.

Cand am ajuns la primul lan de papusoi, preotii s'au oprit si au inceput slujba. Nu se auzea nici un sgomot afara de fosnitul foilor uscate ale papusoaielor si dela biserica din deal venea - cand mai inabusit, cand mai rasunator - cum il purta vantul, sunetul clopotelor.

In genunchi, cu capetele plecate, ascultam rugaciunile preotilor si sunetul dascalilor.

Pe fetele pline de praf ale multora, lacrămile se amesteca cu broboanele de sudoare ce picau de pe fruntile incretite de grijă. Mi-au ramas in minte chipurile oamenilor oropsiti, lacrămile lor si teama ce li se zugravea pe faţă de urgia venita de sus.

Parca il vad pe tata-mare, grecoi, impovarat de ani, cazut gramada la pamant si pe mosu Neculai, galben la faţă, cu obrajii parca supti de boala, cu privirile pironite in cate un bulgare impietrit de pamant sau intr'un vreci de porumb istovit de arsiţă.

Cand au mantuit slujba, preotii au sfintit apa din cristelnita si au imroscat lanul cu picaturile binecuvantate. Fiecare satean a luat apoi cate o leaca de apa sfintita in ulcica adusa de acasa, zicand "podaprosti" cand saruta mainile preotilor.

Ne-am inapoiat cu totii la biserica. De-acolo oamenii s'au dus sa toarne apa sfintita pe lanurile lor.

Desi era duminecă, niciun mosafir nu venise. In casa erau toti tacuti si umblau in varful picioarelor, parca s'ar fi prapadit cineva dintre ai nostri. Pana si cei mai maruntei dintre copii steteau linistiti, le pierise pofta de râs si de blestamatii copilaresti.

Trecura inca doua zile de arsita cumplita. A treia dimineata, in ajun de Sfantu Ilie, soarele nu se arata vederilor, ascuns de o pacla groasa. In spre apus se adunau nori mari, vineti-negrii, care se imbulzeau, se incalecau, se gramadeau amenintatori. Se facuse aproape intunerec.

In departare se auzeau tunete inabusite. Caldura era coplesitoare si nu se misca o frunza. Cainii din curte incremenisera cu coadele intre picioare si mâţele din casa se ascundeau pe sub paturi si pe dupa usi.

Firea intreaga simtea ca se apropie, ca vine CEVA.

Si din nimic, se starni o vijelie, care ridica colbul in slavile cerului, purtand nebuneste, in toate partile frunze uscate, fire de paie si de fân, gunoaie. Copacii se incovoiau, coroanele le se suceau in prinsoarea nevazuta a unei puteri uriase.

"Doamne fereste de piatra" spuse incetisor cineva. Auzii pe batran rastindu-se aspru: "Taca-va gura! Rugati-va in gand"!

N'apucase sa ispraveasca vorba si un trasnet orbitor ne arunca pe toti toti in genunchi, in fata icoanelor langa care ne adunasem in crivatul bunicilor. O pocnitura grozava de parca s'ar fi spintecat cerul, ne lua auzul. si ploaie, amestecata cu piatra mare, incepu sa cada cu nemiluita Trasnete si fulgere brazdau cerul, care se facuse una cu pamantul. Tunetele bubuiau sa crezi ca se apropia sfarsitul lumii...

In toate odaile ardeau lumanarelele de Paste, langa candele, sub icoane...

Era ceva infiorator. Acoperisul de tabla rasuna sub isbitura valurilor de apa si tacancala pietrei, iar ferestrele parca ar fi fost sa sara din ţâţâni de puterea vantului.

Cand se mai potoli furtuna, indrasniram sa ne uitam pe geamuri. Ploua inca tare; se mai vedeau pe jos gramajoare albe de boabe de piatra netopita; apa curgea suvoaie la vale. Privelistea era jalnica: drumul spre poarta fusese mancat de ape, nisipul târît in iarba, deavalma cu crengi rupte si flori tocate, smulse cu radacini cu tot. Pasarele ucise zaceau pe jos; altele cu aripioarele sau piciorusele frante, se sbateau pe pamant, piuind desnadajduite.

Pomii ramasese aproape golasi, cu frunzisul facut ferfenita de puterea si marimea pietrei, iar florile din gradinitele din jurul casei nu se mai cunosteau, rupte si tocate in noroi.

Toate merele din pomul din fata scarei mari erau risipite prin iarba si unele crăci, rupte dar tinandu-se inca intr'o fasie de coaje, atarnau in jos ca niste brate frante.

Dupa vreo doua ceasuri a inceput o ploaie linistita, gospodareasca. Unchiul Neculai plecase calare la vale, la camp, sa vada ce fusese pe acolo, iar domnul Mihalache, festerul, o luase la deal spre padure. Nu fusese chip de vorbit la telefon, nici cu oficiul din Trumuşica, nici cu fabrica.

Incepura sa vina oamenii din curte sa spuna ce se intamplase. Pintilei, fosit cel dintai, spuse bunicului ca apa patrunsese in droscarie, dar farasa faca pagube, caci hamurile erau atarnate in cuie, sus, si seile asezate pe caprele lor. In grajd, care avea scursoare buna, apa nu zabovise mult. "Tare m'am temut să se calişească caii, săracii". Speriati de urgia de afara, se smuceau, alunecau pe podelele ude. Pintilei, cu ceilalti vizitii si cu grajdarii, se straduise sa-i linisteasca vorbindu-le binisor, mangaindu-i si dandu-le graunte din palma, caci tremurau varga, bietele animale. Asa i-au putut scapa teferi, fara sa se betegeasca.

In covălie, care era sapata in pamant, apa se ridicase pana peste genunchii omului. Iohan, calfele si ucenicii, se aciuasera pe nicovale pe mesele cu scule si pe cuptiorul foalelor. Bucati de mangal, surcele si gunoaie pluteau peste tot.

Dupa potop, pe Iohan il scosese o calfa, un flacau mai sdravan, luandu-l in cârcă, si-l dusese la grajd unde il culcase intr'o iesla plina cu fan uscat. Numai ucenicii, baieti de 10-12 ani, faceau haz balacind prin apa ca niste răţoi.

Ketrea butnarul nu patise nimic, caci apucase sa inchida la timp usa lemnariei.

Toate spusele astea ne faceau pe noi baietii sa stam ca pe ghimpi; am fi avut pofta s'o sbughim afara sa vedem ce se intamplase. Dar tata-mare ne-a amenintat:" Să nu vă mişcaţi unul de-aici, c'apoi"... si a incheiat cu un gest care ne-a pus pe ganduri. Vedeam noi ca nu era de glumit.

Biata mama. M'a luat deoparte si aproape m'a rugat sa stau linistit si m'a mangaiat pe frunte. M'au indujosat bunatatea si vorbele blande

ale mamei? M'am gandit la urechile si obrajii mei, sau chiar la o parte mai carnoasa a micei mele persoane? Nu stiu! dar n'am iesit din vorba ei.

Spre seara sosi unchiul Neculai, plin de glod de sus pana jos. Calul de sub dansul parca se tavalise in toate <u>tăurile</u> de pe drum, atat era de plin de noroi.

"La camp totul e bine. Pagubele sunt neinsemnate... Girezile au ramas aproape neatinse, coserele, magaziile si grajdurile tot asa... Vitele au putut fi adapostite la timp... Oile s'au ales, la târlă, doar cu o spaima si o baie sdravana ... Din Frumusica vedeau ca vine prapadul lui Dumnezeu, dar nu i-a ajuns decat o ploaie mare, de nu vedeai pana in capul targului.

Apoi, intunecat la fata, povestea ce vazuse in sate: acoperisuri smulse de vant sau rupte de piatra si de furia apei; orătănii, purcei si catei uciși sau innecati; capite de fan luate de apa si risipite; garduri date la pamant, si alte multe pagube.

Din fericire, lanurile oamenilor nu suferisera decat foarte putin. "Daca s'o indrepta papusoiul dupa ploaia asta, o sa fie inca bine" incheia mosu-meu.

Inoptase cand se inapoia domnul Mihalache.

In sus, pana in râpa Holmului - pe care o surpasera apele, cu drum cu tot, si in padure, fusese un adevarat prapad: copaci smulsi din radacini sau franti de furtuna zaceau la pamant; altii despicati de trasnete, faceau un vamasag ne mai pomenit. Drumul la fabrica era un fagas adanc de noroi, prin care deabia putuse răsbi calare.

Toata furia potopului se abatuse peste padure; dela Holm in jos asupra satelor si conacului, i-se mai ostoisera puterile putin.

Cand ne-am dus la culcare in seara aceia cornul lunei straluca pe cer.

A doua zi, Sfantul Ilie, cerul era de un albastru minunat, parca fusese spalat si limpezit de ploaia din ajun. La lumina zilei ne-am putut cu adevarat da seama ce era pe afara. Frunzele ce mai ramasese in copaci erau ca ciuruite si forfecate de gloante si in pomi nu se mai afla un fruct; toate cazuse deavalma pe jos, cu crengi, crengute, cu tot. Unde fusese gradina, nu mai era o floare in picioare, parca toate vitele din Sat sdrobise totul sub copite, amestecand flori, plante si iarba, cu noroiul care incepea acum sa se sbiceasca. In bulgarii curtei privelistea era asemanatoare. In anul acela n'am mai mancat nici zarzavat, nici poame, nici nuci, dela Storesti.

Dupa slujba dela biserica, s'a adunat tot satul la curte. Tata-mare si unchiul Neculai au sfatuit gospodarii cum s'au priceput mai bine, fagaduind ajutor la toti.

In zilele de Ilie-Pălie si Foca - pe care Moldovenii le pazeau cu sfintenie si nu ieseau la munca - satul intreg a lucrat de s'a spetit prin gospodarii, dregand acoperisuri, proptind garduri, adunand capitele de fan risipite, si asa mai departe.

Dupa o saptamana porumbistile se inaltase de un lat de palma si erau o frumusete; incepeau să se vada ciocalaii crescuti marisori la noduri le strujenilor si oamenii mantuise prasila noua in pamantul moale, acum usor de sapat.

Parca se improspatase firea dupa ploaia dela Sfantu Ilie caci imasurile si fanetele inverzise ca primavara dupa topitul zapezei.

<u>Treierisul.</u>

Pe la finele lunei Iulie, intr'o dimineata furam treziti din somn, nu de obisnuitul balanganit al clopotului, ci de niste fluieraturi ca de locomotiva.

Pe jumatate adormit inca, cum eram, incercam sa ma dumiresc ce minune se intamplase peste noapte, de se ratacise un tren sau macar o locomotiva prin Storesti.

Varul meu mai mare, Ştefan, ma lamuri sententios: "Vă, secule! partintirim. O fi inceput pe semne să treiere; d'aia a fluierat locomobila - nu o locomotivă de tren".

Ne-am imbracat la iuteala, si cand ne-am prezentat pe cerdac cu mult inainte de orele opt ca sa luam cafeaua cu lapte, spre marea noastra mirare am gasit acolo stand la taifas pe bunici si pe tusa Zinca. Tata-mare tocmai da niste porunci lui Gheorghe Mândru, vechilul, si

din una in alta am inteles ca mosul Neculai plecase disde-dimineata la arie ca sa supravegheze pornitul treierisului din vara aceia.

Tusa Zinca avand in a sa ingrijire mancarea oamenilor dela arie, isi punea treburile la cale: sa trimeata la timp mancarea pentru fiecare conac, sacalele cu apa proaspata pentru baut, si toate celelalte corvezi. Cand am crescut oleaca mai mare am aflat ca mancarea - compusa din peste sarat, bors de zarzavat si de perje verzi tutit cu chiparusi rosii, pepeni murati si mamaliga - deschidea oamenilor o sete ce nu o puteau potoli decat cu vedre de apa.

Asa de vreme cum era, ne-am baut cafelele - si apoi, cam cu gura jumatate, varul meu a cerut bunicului voie sa ne ducem la masina.

"Du-te! ta-i cu tine! Da să nu cumva să-i lasi să se apropie de batoză, de masină sau de cureaua de transmisie, că e foc! Ati înțeles cu toții? Ai?"

(Va urma)

EXPLICĂRI:

Toloacă - poiană pe care creste o iarbă numită toloacă, loc de păsune; pocladă sau cergă - pătură; rohatcă - barieră de târg sau oraș, unde se încasau dările comunale și accisele; hogeac - coș pentru fum; ghit - bine; vuus - ce?; iavaș, iavaș - încet, încet (turcesc); baliebălii - în Moldova ține loc de albie pentru spălatul rufelor, un fel de putină cu pereții puțin înalți (cam 30 cm) și fundul f. întins(mai mult de un metru în diametru); panci parale - cinci parale pe țigănește; dabulă - înjurătură țigănească; bortă - gaură; polonic-uri - lingură mare cu coada lungă, pentru scos ciorba din oală; gireadă-girezi-șiră-șire; a se calși - a se răni sau a se schilodi; tău - smârc, băltoacă. (Notele autorului)

PĂDUREA NU UITĂ

de

VINTILĂ HORIA

Lenuței și lui Costache,
în amintirea unui foc de toamnă.

Parcă arde un foc, de sus în jos,
Când cad frunzele sunând printre ramuri,
Mii de flacări pâlpâind pentru hramuri
De sfinți torturați într' un veac neguros.

Pădurea nu uită nicio picătură de sânge,
Pământul înalță fumuri pentru pașii plecați,
Cum marea se bate și plânge
Pentru călătorii înecați.

Toamna e un mare parastas creștinesc
Pentru morții care împing din pământ
Bobul de grâu, seva din crin, lemnul câinesc,
Negura ispitită de vânt.

Doamne, eu știu că în Țara cea mare
Se roagă răscruce le pentru moartea călăilor
Și că șoapte de urâ clocotesc în izvoare
Când se prinde amurgul în năvoadele văilor.

ILIE ȘUȘCU POTCOVARUL

de

ION ROTH-JELESCU

Cand l-am cunoscut pe nea Ilie Șușcu, eram un copilas prin clasa treia a liceului din orasul R.-V. Acéasta cunostinta a avut pentru mine urmari carora nimeni nu le-ar fi putut intrevedea foloasele.

Șușcu era cunoscut in tot orasul. Toti il aratau cu degetul, fie ca era beat mort, purtandu-si greoi trupul prin toate coclaurile, fie ca era treaz si necajit, in oras, grabit dupa cumparaturi de fier sau mai stiu eu ce alte treburi, iar la lucru, injurand de toti sfintii, amenintand cu pumnii spre cer sau dand semne ca e gata se apuce cerul de baeri si sa-l tranteasca de pamant, asa cum isi trantea caciula soioasa si roasa, de dusumeaua vreunei carciumi, ori decateori primea in dar vreun toi de tuica mai tare.

Si oameni buni ca sa-l cinsteasca, se gaseau cu duiumul in R.-V. Locuia la marginea orasului, in Țigănie si la soseaua principala ce ducea spre Sibiu. Acolo unde-si avea si atelierul pentru potcovit cai sau boi. Si cum drumul era extrem de aglomerat si mai ales in zilele de targ, nu-i lipsea niciodata de lucru. Ar fi putut castiga mult nea Ilie Șușcu, daca nu ar fi avut un prieten mai naravas decat el, un spoitor, ce locuia in cealalta margine a orasului, la Inotesti. Si acolo erau tigani. Pe Ilie Șușcu nu prea-l putea deosebi de ceilalti romani, si nimeni nu spunea ca ar fi tigan. Era inalt, slab, putin adus de spate, cu picioarele subtiri si incovoiate dela genunchi, dand impresia unui adevarat calaret. Umerii largi, mainile lungi si vanoase, un gat lung si subtior de subtire, ce sprijinea pe el un cap, cat o ceapa mai mare, in care cineva ar fi infipt un bat, drept nas. Dealtfel el singur se minuna de marea nedreptate pe care Dumnezeu i-ar fi facut-o capului stricandu-i forma frumoasa de glob prin anumite gauri pe care i le-ar fi facut, si tocmai prin infigerea drept in mijloc a acestor curicase chestii ce s'ar numi nas si care produc omului atatea si atatea neplaceri si griji. Dar nu atat fizicul lui atragea mai mult atentia concetatenilor sai, ci faptul ca oriunde aparea, era nedespartit de prietenul lui Ghiță Chiorul spoitorul. Si nu era el bietul Ghiță vinovat ca era mic, negru, chior, si parca batut cu maiul in cap. Mai avea Ghiță si o burta rotunda, ce ameninta sa-i cada pe genunchi, ori decateori era scuturata de rasul lui sgomotos sau plansul cu sughituri la betie. Afara de asta, mai avea si o mustata pe oala, neagra, mama foc cului, de credeai ca in fiecare zi o manjeste cu pacura.

Cum s'or fi imprietenit acesti doi oameni si cand s'or fi intalnit prima data, nu stie nimeni. Fapt e, ca erau cunoscuti de toata lumea si se pare, extrem de apreciati. Altfel, nu s'ar putea explica prezentarea lor la orice eveniment mai important al orasului. Ei erau pretutindeni: fie ca era vreo inmormantare sau numai un parastas, triști si abatuti, ca si cand raposatul ar fi fost vreunul din familie, fie ca vreo mare personalitate politica isi facea aparitia in oras si tinea vreun discurs, pe care ei il aprobau destul de des prin aplauze, sau prin strigaturi de: "Asa-i, să trăiți!", "are dreptate, domnule!", cand trebuia si cand nu trebuia. Iar daca cei ce stau alaturi de ei nu incuviintau si nu strigau "ura!" riscau se plece cu pielea tabacita.

O deosebita simpatie insa aveau ei pentru conasu Dinu, care era abia la inceputul carierii lui politice, si daca o fi adevarat ce spunea nea Șușcu, lui si lui Ghiță Chiorul spoitorul ar trebui sa multumeasca conasu Dinu, ca a ajuns unde a ajuns.

Ii puteai intalni si la anumite manifestari culturale. Daca intelegeau ceva sau nu, nu-i-a intrebat nimeni. In Țigănie insa se bucurau tocmai din aceasta cauza de respectul tuturora. Ii vedeai si la cinematograf, cand venea vreun film caruia i se facuse multa reclama, sau la teatru cand juca Tănase sau Birlic, ba se duceau si la baluri. Si daca nu dansau, se desfatau si ei macar la jocul de lumini din sala si la vederea perechilor inlantuite, ce se leganau in ritmul vreunui vals sau tango.

Ii vedeai undeva intr'un colt, oftand des si sgomotos, amintindu-si probabil de tinerete, sau resemnati undeva de vreo masa la bufet, band cateun toi de tuica, in cinstea cuiva, si cu ochii jucand in lacrimi.

Dar lucrurile astea le-am vazut mult mai tarziu, cand terminasem liceul si cand avand mai mult timp, incepusem sa fiu mai atent la ceeace se petrecea in oras si in jurul meu.

Cum l-am cunoscut pe Șușcu si dece, e si aci ca in toate imprejurarile de acest fel o anumită poveste.

Eram in clasa treia de liceu si locuiam intr'un pension al unui oarecare domn Iupu. Se aflau acolo o multime de copii ai caror parinti aveau mai multe dare de mana, pentru a-si permite o astfel de gazda, unde erau angajati si profesori cari sa predea limba franceza, latina, germana, matematica, si alte cateva obiecte. Se pare insa ca acesti profesori se multumeau sa primeasca locuinta si masa gratuita si sa serveasca drept reclama pentru bunul nume al acestui pension.

Ca invatau copii sau nu, prea putin ii interesa. Conducatorul pensionului era deasemenea preocupat de grijile lui familiare, sau de administratia intregului pension pentru a ne controla.

Avea acest pension si o minunata positie. Fatada dadea intr'un bulevard plin de tei ce impartea orasul in doua si de unde in fiecare Duminecă ne desfatam privirile in urmarirea perechilor ce se plimbau brat la brat. Din curte dadeai in campul regimentului unde era si terenul de football, sau pe o portita dosnica, puteai intra la teatru Adreani unde obisnuit se tinea cinematograf.

Mai era in acest pension si o preparatoare pentru limba germana, o duduita de vreo 18 ani, frumoasa, Doamne! ca chemarea muntilor. Cert este, ca toti cei ce erau in pension erau indragostiti de ea, incepand cu profesorii si terminand cu mine. Eu imi pierdusem total capul. Dragostea mea insa se manifesta mai mult prin cantece. Ori decateori simteam ca e undeva prin apropiere, pentru a putea fi auzit, incepeam sa cant, si numai cantece, in cari se spunea ceva despre Marioara. Asa era si numele ei. Si nu stiu cum dar se pare ca vocea mea ii placea, pentruca incepuse chiar sa ma roage sa mai cant ceva. Ma invita chiar la ea in camera, si acolo incepeam sa-mi deapan povestea dragostei mele in cantece, care cu fiecare data erau mai infocate. Imi imbogatisem dealtfel repertorjul si cu altele noi, pe care le invatasem dela ea sau dela alti copii. Si cum mai in fiecare zi ma chema imi intrase in cap ca si ea o fi impartasind dragostea mea. Si asa, pentru a fi cat mai des langa ea, in fiecare saptamana lipseam dela scoala cel putin trei sau patru zile sub diferite pretexte. Ba am intarziat, ba nu am putut sa ma scol la timp, ba m'am imbolnavit, etc. Si pentru a da impresia ca intr'adevar sunt bolnav, ma invatasera altii copii sa inghit praf de creta, care-mi va ridica temperatura astfel ca orice medic poate fi indus in eroare. Si asa, cel mai mult timp, il petrecea Marioara la patul meu, mangaindu-ma, dandu-mi curaj, imbiindu-ma cu fel de fel de bunatati, dar si cu doctorii, pe care deobiceiu nu le luam, ci le aruncam pe sub pat sau pe fereastra afara. Si daca eram cuminte, asa cum dorea ea, din cand in cand eram sarutat, cand pe frunte, cand pe obraji, si foarte rar si pe gura. Si Doamne, tare moi si calde ii erau buzele! Ar fi continuat aceasta situatie mult timp, daca intr'o buna zi n'ar fi venit la oras tatal meu, pentru a se interesa cat de silitor ii e fecioru. Mai erau pana la Craciun vreo trei saptamani, cand tata mi-a cerut notele ce le obtinusem la scoala. Parca-l vad si aud si acuma. Eram cu totii la masa.

"Are tata un fecior, silitor, destept mare si tare ascultător. Mă pot mândri cu el în tot orașul. Ia ascultați ce ispravă de băiat am: limba latină - 2, limba franceză - 3, limba germană - 3, matematică - 2, științe naturale - 4, etc. Dacă acum din primul trimestru ai căpătat la cinci materii, ce să mai cheltuiesc ca tu să-ți pierzi timpul de pomana. Strânge-ți boarfele, copile, mai sunt și alte meserii de învățat!"

Se facuse inima in mine cat un purice. M'asteptam sa-si verse mania intr'o ploaie de palme si bastoane. Nu m'a atins insa nici cu un deget - semn pentru mine - ca e foarte rau.

Mi-a luat geamantanul, a oprit o trasura de pe strada si asa am parasit pensionul. Credeam ca vrea sa ma duca la internatul liceului, vazand directia pe care o luase trasura. La internat insa nu s'a oprit, ci a mers mai departe, cotind spre drumul ce ducea in Țigănie. La o casa mica si murdara, in fata cu un atelier de fiererie si alte aranjamente de care nu prea-mi dam seama ce-ar putea sa fie, s'a oprit. Era casa si atelierul de potcovarie al lui Ilie Șușcu. L-a chemat din atelier si aratandu-ma cu degetul, i-a spus: "Șușcule, vezi copilul asta, sa-l inveți meseria ta. Sa potcovească și el cai si boi. Pentru

asta îţi plătesc 1000 lei pe lună. Să-l baţi de două ori pe zi. Dimineaţa înainte de a se spăla şi seara înainte de a merge la culcare. Mâncare, să-i dai tot de două ori pe zi: mămăligă şi ceapă. Şi să nu cumva să-ţi fugă, sau să nu te asculte. Înţelesu-m'ai, Şuşcule?"

"Am înţeles, să trăeşti, boierule! Cum îl voiu învăţa eu, nu-l învaţă nici Dumnezeu şi nici dracul ... "

Fara sa-mi mai arunce o privire, sau sa-mi mai spuna un cuvant, tata s'a urcat in trasura si-a plecat. Am incercat sa mai schitez un gest sa mai spun ceva, sa rog de iertare, cand m'am si simtit apucat vartos de gulerul hainei si scuturat bine.

-Ia-ţi cufărul, copile, şi pune-l în bucătărie. Scoate-ţi jiletca, şi vino în atelier. Aici, pentru a câştiga un ban, trebuie să munceşti, nu glumă!

Şi aşa am facut cunoştinţă cu Şuşcu. Cine şi-or fi închipuit, ca omul asta care dealtfel era un om bun, ar fi putut sa-mi faca atatea necazuri ...

Ma culca in bucataria pe o lavita pe care era asternut un sac. De invelit, ma inveleam cu mantaua mea de iarna. Dimineata, pentruca era vreme de iarna, ma scula la orele sase si fara sa-mi dea ceva de mancare, ma trimetea in atelier pentru a face focul in cuptorul de incalzit fierul. Şi aşa începeam munca, aceiaş de fiecare zi. Ba trageam la foale, ba bateam fierul cu ciocanul, ba ţineam copitele cailor sau boilor, pentruca el sa le bata potcoavele. Dar şi operaţia aceasta a potcovitului era urmata de o serie de pregatiri. În primul rand erau scoase vechile potcoave. După aceea începea curaţitul copitei de vechi murdării. Se probau potcoavele care s'ar potrivi copitelor şi cele ce se potriveau se încalzeau bine şi se ardea cu ele puţin fiecare copita, aşa ca să se aline bine şi a nu lasa cumva vreun loc gol prin care sa patrunda murdarie, pietre sau mai stiu eu ce, pentru a stanjeni calul in mers. Cel mai neplacut lucru era tocmai aceasta ardere a copitelor. Facea un fum de care permanent îmi venea ameteala. În timpul amiezii, şi tocmai atunci cand copii eşiau dela scoala, aşa murdar cum eram pe faţa şi maini, de carbuni sau de sudoare, ma trimitea in oras cu o cagate sau rasete in urma mea dela foştii mei colegi:

-Ei, Nelule, ce-i cu tine, te-ai facut fierar?

Cautam sa merg pe cele mai ascunse straji, numai pentru a nu intalni pe nimeni dintre foştii cunoscuţi sau colegi. Şi nu ştiu cum, dar parca era un facut, îi intalneam pretutindeni.

Cate scrisori de iertare am scris acasa, decateori nu am incercat sa fug şi tot de atatea ori am fost prins şi batut. Trecuse o iarna, trecuse şi o primavara, venise vara şi nici nu ştiam cum au venit şi cum au trecut. Şi bataile se înteteau!

Cele mai bune zile pentru mine erau atunci cand se imbata. Era ca o paine calda. Îmi dadea şi bani, desigur ca sa-i mai cumpar cate-o sticla cu tuica, iar restul mi-l lasa mie.

Deseori venea acasa cu prietenul lui, Ghiţă, de care însa aveam o frica groaznica. Ma inspaimanta atat ochiul lui sanatos pe care-l rostogolea ca un broscoi in orbita-i injectata de atata bautura, cat şi cel cu care nu vedea, tocmai pentruca era aşa de alb, aşa de stins şi atat de adancit in orbita. La betie, Şuşcu era bland, sfatos, impăciuitor, sentimental, cu lacrimi în ochi, gata să dea tot ce avea după el. Ghiţă însa, înjura, urla, se batea cu duşmani imaginari, scrasnea tare din dinţi, parca ar fi vrut sa sfarama sau sa muste. Era o adevarata fiara, de care ma temeam ca de Uciga-l toaca. Numai Şuşcu putea să-l îmblanzeasca.

Şuşcu facea şi politica. Era fanatic national-taranist. Oridecateori vorbeai cu el, era imposibil sa nu aduca vorba şi de conasul Dinu şi partidul national-taramesc. Pentru el, conasul Dinu, era singurul om drept, singurul care-ţi da un ajutor la nevoie. Singurul om cu capsi singurul om cinstit. Niciunul din ceilalţi oameni politici nu a venit niciodata in Ţiganie sa stea cu fiecare om de vorba, sa plateasca cateun toi de tuica, etc. Numai conasul Dinu îşi deschidea larg punga şi pentru fiecare avea o vorba buna, un sfat bun, etc. Sa aibe toţi rabdare pana vine partidul la putere. Şi atunci el, conasul Dinu, le va cladi case frumoase şi mari, ca fiecare sa traiasca mai ca oamenii, cu mai mult aer şi confort, ba mai mult, o sa se îngrijeasca el ca statul sa-i remunereze binc pentru credinţa lor în partid, pentru munca lor nepretuita ca agenţi electorali.

Şi cand ai un astfel de om cum sa nu-l ajuţi sa ajunga deputat, ba mai mult chiar şi ministru.

Sa nu cumva sa fi îndrasnit cineva sa vorbeasca ceva rau de conasul Dinu, ca îl facea una cu pamantul.

Iata însa ca într'o buna zi Şuşcu a venit acasa mai trist, mai abatut şi mai beat ca altadata. Ma întrebam singur ce-o fi cu el. A intrat în camera şi-a pus capul pe masa şi a început sa planga cu sughituri.

-Măi, copile, măi, de ce oare moare omul?

Ma uitam la el şi nu pricepeam nimic. Aşteptam sa se culce, întrucat eu îmi făcusem din nou pregatirile de fuga. Deastadata însa, cu multa minuţiozitate şi atenţie.

Într'un tarziu, îl aud oftand şi batandu-se cu pumnii în piept.

-Rău mai eşti Tu, Doamne! Cum ai putut Tu să-mi răpeşti prietenul, tocmai acum când aveam mai multă nevoe de el? Auzi, Domnule, să-mi-l omoare ei pe Ghiţă al meu! Parcă-l văd în fiecare dimineaţă, cu căldarea într'o mână şi bidineaua în alta. Haida-ha, haida-ha, fluierând printre dinţi şi ducându-se la lucru! Doamne, Doamne! Ce ţi-e şi cu omul! Ca oul, cade jos - şi dus e ...!

Se întamplase deci o mare nenorocire. La alegerile judeţene din acel an, Ghiţă, care era şi el national-taranist şi un bun agent electoral, fusese snopit în bataie de o banda de batauşi liberali, murind la scurt timp după aceea.

Trei zile Şuşcu nu a mai dat pe acasa, timp în care eu mi-am facut bagajele şi am fugit la un unchiu al meu în oraş.

Cu lacrimi în ochi l-am rugat sa-l convinga pe tata ca m'am facut băiat cuminte, ca voiu învaţa şi sa mă ţie la el pana la începutul anului şcolar. Cu deosebit tact şi prin scrisori trimise tatalui meu, a reuşit sa-l convinga ca lecţia pe care mi-a dat-o şi-a ajuns scopul. Şi astfel, cam pe la 15 Septembrie m'am pomenit din nou cu tatal meu în oraş.

-Ei, băiatule, te-ai săturat de fierărie?

-Da, tăticule, i-am raspuns plangand şi tremurand tot.

-Înveţi carte deacum înainte?

-Da, tăticule!

-Bagă de seamă, cum nu înveţi, iar te dau la fierărie!

-Învăţ, tăticule!

-Ei, atunci, hai la Şuşcu, să-ţi fie rămas bun!

Şi din nou am pornit spre Ţiganie. Şuşcu parca era şi mai îmbatranit şi mai adus de spate. Pana şi capul lui ca de ceapa, parca se transformase într'o ceapa uscata. Era trist şi se parea ca nimeni nu ar mai putea sa-i redea ritmul vieţii lui de odinioara. Nici clienţi numai avea şi însaşi atelierul lui de potcovarie ameninţa parca sa se darame. Conasul Dinu, după ce fusese ales deputat, îl uitase. Nimeni nu-i mai plătea niciun toi de tuica. Cand l-a vazut pe tata a început sa-i spuna oftand, necazurile. Observandu-ma şi pe mine şi-a întins mana lui mare deasupra capului, spunandu-mi rar şi tragănat:

-Ei, da, copile, e grea meseria. Deaceea învaţă să ajungi domn mare şi să nu te chinuieşti toată viaţa ca noi aştia ...

Şi au trecut de-atunci puzderie de ani peste mine. Teama de a nu mai potcovi cai şi boi, de a nu mai bate cu ciocanul fierul rosu pe nicovala, sa suflu la foale sau sa mai respir mirosul de copite arse, m'au facut sa învat serios, sa termin cu bine şcoala ...

Iata însa, ca nu am ajuns domn mare, aşa cum voia Şuşcu. Undeva el acum sa-i spun?

-Da, nene Ilie, am învăţat carte şi multă de tot, dar nu ştiu cum se face, că tot la meseria am ajuns. Nu mai potcovesc cai şi boi, dar lucrez undeva într'o ţară străină, departe de voi toţi şi de tot ceea ce mi-a fost drag. Munca pe care o fac nu e atât de departe de munca aceea dela tine. Tot în fier lucrez, numai că de data aceasta îl sudez. Oare nu ar fi fost mai bine să fi rămas la meseria ta? Aş fi fost poate acum în ţară şi cu tot greul de acolo, aş fi fost măcar printre oameni cari mă înţeleg şi poate nu aş fi cerut atât de mult vieţii. Aş fi trăit simplu fără pretenţii, fără poftă, departe de toată volburga lumii şi nu mi-aş mai fi pus fel de întrebări. Fără gânduri împrovărate, aş fi luat totul aşa cum e şi n'aş mai fi simţit chinurile înstrăinării...

P O E Z I I
de
NICOLAE NOVAC

CREION

De unde atâta lumină, de unde
Dogoarea ce'n mine ca o bucurie pătrunde
Şi-mi topeşte sloiurile de ghiaţă
Pe care le-aduc de dincolo, dintr'o altă viaţă? ...

De unde atâta lumină, de unde?
Cine mă chiamă şi mă duce unde? ...
Cât de departe sânt! Şi cât de departe-i pământul.
Plutesc uşor spre dimineţi de rouă. Şi lângă mine-i Sfântul.

Îi simt mâna lui caldă în mâna mea.
(Oare când mori, sau când înviі, să fie aşa?)
Nu ştiu. Mă caut. Dar nu mai sunt eu! ...
Prin sufletul meu, a trecut - lumină - Dumnezeu.

Assisi, Iulie 1950.

RUGĂCIUNE

Doamne,
Fă-mă pâine caldă, fă-mă azimă,
Şi frânge-mă şi dărueşte-mă celor flămânzi de lumină.
Foamea mea de Tine, să-i sature pe ei;
Setea mea de ceruri, să-i mângâie pe ei. -
Nu mai vreau nimic pentru mine. Sunt atât de bogat,
De când mi-te-ai descoperit, de când mi-te-ai arătat,
De când la răspânţiile din mine
Luatu-m'ai de mână, ducându-mă spre Tine.
Nu mă mai doare gândul frânt în Capela Sixtină.
Sub cupola sfântului Petru, Tu ai venit spre mine pe drum
de lumină,
În Santa Maria Maggiore, mi-ai pus mâna pe umăr;
(Bucuriile vieţii mele, sunt de-atunci fără sfârşit,
fără număr.)
Te-am reîntâlnit apoi la Assisi, lângă mormântul sfântului
Şi-am simţit atunci, cum cad depe trupul meu, cătuşele
pământului.
Nu-ţi mai cer nimic. Sunt plin. Mulţumesc.
Ajută-mi numai să pot să mă frâng, să pot să mă dăruiesc,
Să pot striga cu versul meu peste veac, fără chin:
Nu-i mort Cel Viu. A înviat! Amin!

Rastatt, Martie 1951.

TU

Poate odată vom găsi şi noi
Făgaşul care să ne verse către Tine.
Ne strângem jalea trupului din ceaţă şi noroi
Şi adăstăm în suflete, lumine
Când Tu ne-arăţi cât suntem de firavi şi goi ...

Nu-i nime' cine să ne spuie unde
Mărşăluim aşa, prin viaţă, fără căpătâi.
Când duhul Tău, în suflet ne pătrunde
Urcăm parcă din neguri, ca ziua cea dintâi;
Iar Tu eşti nicăeri, şi te găsim priunde ...

Cu Tine umplem golul zilelor de chin
Când cupa vieţii noastre sarbede se varsă de prea plin,
Şi te aşteptăm să vii în noi - minune,
Când gândul ni se frânge'n rugăciune. -
Tu treci prin inimi, să te reverşi apoi în lume.

Tu: pâinea vieţii omeniri eşti. Tu: infinitul.
Tu: începutul. Şi tot Tu, sfârşitul.

Albany, Ianuarie 1953.

POEZII DIN LITERATURA BRAZILIANĂ

- Traduceri libere -
de
I. G. DIMITRIU

P A N
de ALFREDO CASTRO

Străbate pădurea pe-ascunse cărări,
Verzi ulişe prinse'ntre crengile'n floare,
Pan zeul, pornitu-s'a spre vânătoare
De nimfe ca neaua, divine'ntrupări.

Şi cântul pădurii, iubit de poeţi,
Cu drag îl auzi în izvorul discret,
Când soarele trece prin nouri încet
Şi noptii din codru-i trimite săgeţi.

O nimfă ascultă, se pierde'n desiş,
Frumoasă ca roua ce pică în zori
Pe pajiştea verde. Şi sâni-i tresar ...

În hohote zeul râzând din tufiş
Şi-o prinde în braţe, satirul fugar,
Şi pururea codrul smălţat e cu flori.

MOARTEA LUI PAN
de ALFREDO CASTRO

Întins la pământ, în adânca răcoare
A pădurii, Pan doarme încet. Aiurează.
Lăsatu-i-am tihna, de-acuma el moare.
Suspină, sughite: doar naiu'l veghează.

Dar nimfele-l află şi peste el curg -
Faunul de-altdată iubeţ neiubit -
Ciomege şi pietre şi piere'ntr'amurg
Gemând de durere, de vieaţă topit.

Mustăţile-i smulge o nimfă cu ură,
L'orbeşte, o alta: şi dinţii din gură
Îi sfarmă: cu naiu-i sdrobeşte-un picior

De ţap; de plăcere sunt bete şi'n cor
Dau chiote, dănţuie'n pădurea umbroasă
Călcând semizeul cu faţa hidoasă.

CARNAVAL
de ALVARO BOMILCAR

Cum se frământă viaţa orbitoare
Într'o nebună, diavolească orgie
De sunete, culori ... Triumfătoare
Trecând, mulţimea pare o mare vie.

Şi chiuie şi urlă, tot nainte,
Mulţimea 'nvăpăiată, pătimaşă,
Într'un delir nebun şi fără minte
Prostia se răsfaţă uriaşă.

Eteric te mângâie o clipită,
Pe frunte-un vis de viaţă fericită
Pe aripi de speranţe omeneşti,

Dar în vâltoarea aceasta de lumesti
Stucniri de veselie simţi trecând
Cu râsul şi durerea 'n ritmic rând.

LENE, SOARE, PLICTISEALĂ ...
de
VIRGIL HENRI STAHL

Duminica!

Deja la ora pot, caldura monotona si stralucitoare imbraca orasul intr'o coaja dezesperant de exuberanta, vanand de prin colturile cele mai ascunse, resturile risipite ale noptii. Prin fereastra deschisa, lumea se desena imobila, contururi precise, culori violente fara coeziune, reprezentari perfecte de ceeace oamenii cred ca e lumea.

Acvariu, gandi si simti imediat o plutire in jurul sau. Surase pretfacut. Voia sa creada in realitatea imaginatiei sale, pentru a se distra. Duminica. Fara ocupatie, fara gand, nimica. Numai duminica!

Va uita ca e scriitor, ca iubeste o fata de la tropic, ca traeste in secolul douazeci, ca lumea-l cunoaste, va uita totul.

Iesi pe strada. Incet, ca si cum s'ar fi rezemat pe un aer ingreunat de lumina iritanta, trecatorii-pesti il priveau cu ochii rotunzi fara expresie, masinile se miscau zdrobite de greutati imense, sunetele ondulau in fata ochilor sai inainte de-a-i ajunge la urechi, arborii strajuiau neclintiti in pozitia lor reglementara, cu toate frunzele in ordine. Lumea catalogata si clasata pe familii, caracteristici si necesitati, indeplinea la perfectie rostul ei de eternitate. Un puşti, prin deschizatura unei guri stirbe striga: Laranjas da china, laranjas da china - grase, indolente, moi!

Intra la barbier. Müstele, incarcate pe picioare cu mirosuri diverse, alese din sticlele colorate ce se insiruiau pe rafturi si barbile musteriilor facute sau de facut, il atacara curioase. Se aseza si se privi in oglinda. Surase. - Peşte, monstru marin inviat. Se gasi drabaloane. Oglinda se opuse si se acoperi cu vapori de tristete. Inchise ochii si vroi sa doarma subt mangaierea briciului.

Solzi de pesti necunoscuti il zgariara gatul. Frica lumii din adancimi il urca milimetru cu milimetru inspre ochii deja deschisi. -Cap urat, degenerat. Privi la micul italian nervos, cu frica. - Ar putea sa-mi taie gatul. Si incepu sa doreasca sa-i se taie gatul, asa incet cu sensibilitate, dintr'o opintire rotunda si apasata, laterala, paralela cu infinitul.

- A rivederci!

Din nou, duminica exterioara. Pe un teren de sporturi, oameni alergau urmariti de o minge. Din cand in cand, il prindea, il lovea, sbura, se pierdea in cer, revenea la atac, se urca in tribune. Arbitrul, gras si lenes ca o balena, se uita hipnotizat. Pe strada, soldatii se pregateau de razboiu. Unu, doi, unu, doi! Sergentul fluera. Fotbalistii se oprira si privira mirati arbitrul. Arbitrul nu intelese nimic si fluera. Soldatii se grabira sa refaca ordinea. Sergentul urla- inaaaaainte maaaaaaarş! Ordonati, unu cate unu, fotbalistii parasira terenul. Desolare!

Pleca!

Pe marginea marii, cu o incetineala calculata, scoase noaptea din apa, si-o agata subt soare. Isi aduna lucrul, avu respect pentru el insusi si se gandi sa se lase de meserie de-adoua zi. Nu era facut pentru lucruri ordinare, era un adevarat artist.

Valurile veneau pana la picioarele sale pentru a-si spala inutilitatea. Nu erau decat riduri exterioare; fundul da, adevarata adancime il interesa. Se simtea un exilat pe pamant. Singur. Fara tovarasia marilor pesti orbi, adevarati colectionari ai linistii. Inlocui golul complet ce il necajea cu tristete aleasa intre multe altele pentru necesitati diverse.

Stalpi de telegraf, legati de orizont prin fasii subtiri si exacte de otel, ii dadura voinţa de-a-si comunica Duminica. Rezema capul de un stalp si respira la suprafata apei.

... Duminica ... lene ... soare ... plictiseala ... scriitor ... foame ... orase ... mama are par alb ... fratele e binc ... viitorul scriitor ... puştiul ... da china ... da china ... atentie ... ATENTIE ... DA CHINA ... monstrul ce'nghite case ... trei mii de metri de adancime ... desfaceti cablurile ... inutil ... totul e reglat ... ordine ... chiar si Duminicile ... desfaceti Duminicile ... parasiti pasarile ... fecioara ... porturile ... parasiti totul ... strainul va comunica ...

Isi agata camasa destalp, arunca pantofii in mare. Cand sfarsi sacrificiul, se intinse pe nisip si astepta in liniste monstrul marin. Dar isi aduse aminte ca nu marcase nici locul nici ora. Ce tampita-i lumea! Ce goala e! Nici acvarium, nici adancurile, nici profesiunea de scriitor, nimic nu merita pasiunea, increderea. Lumea a ramas inca in stare de indecizie, animalele nu sunt sigure ca apartin pamantului, flora stupida nu stie ce face si din cauza asta e egala cu piatra, oamenii sunt niste debili mentali care se amuza Duminicile. Adancurile nu apartin lumii: ele sunt ale monstrilor. Nu cunoastem nici un monstru. Cunoastem cunoscutul.

Se reintoarse acasa si se culca. Infine, Vom vedea Duminica viitoare!

Luni, Marti, Miercuri, etc. ...

FRAY BENTOS
de
EUGEN RELGIS

Cine a spus că timpul aleargă
şi nu mai revine de unde-a pornit?
Clipa şi anul îmi par deopotrivă
aici, în tihnitul popas însorit.

Târgul cu nume de schivnic pribeag
e tânăr, şi proaspăt ca Fratele Vânt
Ce în piaţă se joacă cu svelţi palmieri
şi turnul cu clopot îl ia cu avânt.

Însă, cotind, un templu mi-apare
aevea, cu fruntea şi stâlpii ciopliţi,
Albi, re'noind mirajul elenic
pe care-l trăisem în ani fericiţi.

Iată, la dreapta, alt templu, corintic!
("Acela-i o bancă: acesta, un club"...)
Visul rezistă; - cu patru decenii
mă poartă 'ndărăt, în sbor de hulub,

Printre ruinele adolescenţii.
Acolo, pe-Acropolis, am meditat,
Suflet pierdut în sferele lumii,
umil şi etern, glorios şi uitat ...

Pașii mă poartă acum în neștire
pe calea pustie, cu case-oblonite:
Toate par duse spre alte trăiri,
lăuntrice, triste, abia potolite.

Dar, profilat pe cerul senin,
chipesul din parc îmi face un semn.
Și iată-mă'n vraja aleilor pline
de flori și de păsări ... Un tainic îndemn

Suie din râpa pitită sub leandri:.
Cobor pe cărarea ce lin șerpuește:
Simt că mă'ntorc în veacul de aur.
Pe-aici e amfiteatrul - uite-l! el crește

Scoică de piatră, în râpă scobită. -
Nu-i nimeni și totuși spectacolul e'n toiu:
Dans aerian de nimfe, silfide,
în zumzet urcând cu albinele'n roiu.

Gravi, gânditorii în togă discută,
poeții se perindă, cu vervă nestinsă
(Șuieră'n port sarcastic sirena!
Nu-mi pasă: mi-e fruntea de laur încinsă) ...

Pașii din nou mă duc spre vedenii
dealungul perdelei de sălcii pletoase;
Valuri sclipesc, între ele, arginții -
curg apele, curg sub malurile joase.

N'au cumpăt, n'au pace, mereu se gonesc
spre zarea marină, cu nori de sidef.
Taina pădurii virgine o destramă
și iar o brodează ca pe un gherghef ...

Pieptul svâcnește, o rană mă doare:
E Dunărea!-"Dunăre, drum fără pulbere" ...
(Altă sirenă mă râde: - "E Rio! Rio Uruguay!"
Nici dânsa nu poate dorul să-mi spulbere).

Între ape și cer, sfios îmi surâde
un chip străveziu, cu bucle'nvolburate -
Chipul Aceleia pururi absente
ce stărue'n slava iubirii preacurate.

Visul și gândul, de azi și de mâine
în fiece clipă prin ea se'nfiripă.
Lumea cea veche prin ea se'nfrățește
cu lumea cea nouă în salt de aripă.

Lâncezi vin norii de peste ocean
să se topească în prelung Asfințit -
Și-apele vieții, umflate și repezi
revin cu trecutul înspre Răsărit ...

Cine-a mințit că timpul aleargă
și nu se întoarce de unde-a pornit?

O VIAȚĂ, ASTFEL PRECUM A FOST

de

J. N. MANZATTI

Iertе-mi-se daca povestesc despre oameni mici. Omul mare, pe langa ca e mare, mai are norocul de a fi impodobit si infatisat in tot felul facandu-l de doua ori mai mare. De cei mici nu se ocupa nimeni. Se nasc mici, spre a muri si mai marunti.

Pe omul meu il chema Ionel Fernic. Era fiul inginerului Fernic si nepot al proprietarului santierelor navale din Galați. Ne-am intalnit de copii, pe bancile Școalei Evanghelice din București, prin 1911. Impreuna cu Petre Ștefănescu Goangă, vestitul cantaret de opera de mai tarziu, eram singurii Romani din clasa, incat intre noi s'a stabilit din primul ceas o solidaritate oarecum nationala. Locuiam pe aceiasi strada, pe Clopotarii Noui sau Grigore Alexandrescu de mai tarziu, - motiv si mai puternic de apropiere. Cu ghiozdanele la spinare in chip de rucksac, plecam laolalta catre casa, cu un picior pe trotuar si cu altul pe rigola, parcurgand in doua-trei ore un drum, care - mergand-l omeneste - se facea in douazeci de minute. Fiindca scoala nemteasca se afla in spatele Palatului Regal, pe strada Luterană. Mancam aceleasi bataie, iar aceleasi urechi veneau sa pleosteasca si mai mult bietele noastre urechi, destul de mari si de blegi pentru varsta de sase ani.

Cand a izbucnit razboiul din 1916, eu am plecat in Moldova cu cercetasii. Viata crancena mi-a insangerat copilaria, iar amintirile de pana atunci au pierit ucise de bubuitul tunului. Cu ele se stingea si imaginea lui Fernic.

In 1930 eram director de fabrica si printre picaturi, compositor si cantaret de muzica usoara. Fusesem angajat de casa de discuri "Columbia" pentru inregistrari pe placi de gramofon. Le faceam de obiceiu la Viena sau la Budapesta, unde se aflau studiouri fixe. De asta data vo-ses improvizase un studio la Baraseum, pe strada Udricani, in Bucuresti cu aparatura si ingineri de sunet adusi de la Viena. Iar repetitiile aveau loc in sala de sus a cinematografului Zaharia, din strada Lipscani, denumit mai tarziu "Roxy".

Urcam intr'o zi preocupat scara cinematografului, cand ma ciocnii cu un lungan mai inalt decat mine, roscovan la fata, cu ochii albastri, stralucind ciudat din chipul brazdat, ars de soare.

- Mai incet, nene, că mă dai jos!

- Ce să-ți fac, coane, dacă nu caști gura!

Ne-am cercetat ostil, cateva clipe. Apoi fulgerele din priviri s'au topit ca prin farmec. In locul potopului de insulte sau a palmelor rituale, o imbratisare lunga ca si drumul revederii:

- Ionel Fernic!

- Nellu Manzatti!

In cateva minute facuram sa defileze douazeci de ani de viata. Fernic terminase liceul, fara a studia mai departe. Se despartise de familie si de toate binefacerile ce i le putea oferi bogatia unchiului sau, stabilindu-se in București.

Compunea romante si muzică de dans, din simplu instinct sau talent. Nu avea nici studii, nici cunostinte muzicale. Canta putin la pian si la ghitara, dupa ureche. Ghicind preferintele publicului, obtinuse cateva succese remarcabile. Compusese pe versurile lui Ion Sân-Giorgiu romanta "Cruci albe de mesteacan", al carei ecou il popularizase numele in scurta vreme. De astadata venise sa ofere Casei Columbia patru melodii, ce aveau sa fie tot atatea succese: "Ți mai aduci aminte, Doamnă?", pe versurile lui Cincinat Pavelescu si trei tangouri (bantuia pe atunci furia tangoului), cu cuvintele scrise de el insusi: "Mincsuna", "Ești la fel ca toate celelalte", si "Minte-mă!"

Fara a respecta ordinea cronologica, voi insira cateva franturi din viata extraordinara a acestui boem, unul dintre foarte putinii autentici pe cari i-au avut Bucureștii. Existenta lui Fernic era impletita din desordine, curaj, inconstienta si talent. Cursul vietii sale prezinta un sir de salturi uluitoare. Astazi il gaseai cu buzunarele doldora de bani, instalat intr'un apartament convenabil, jucand la ruleta sau carti, ori facand chefuri rasunatoare in tovarasia prietenilor. Maine il intalneai la Șoseaua Kiseleff, in Cismigiu sau Parcul Carol, dormitand pe o banca, fiindca nu mai avea casă, nemai

putand plati chiria. Uneori pilota avionul ori se asvarlea cu parasuta, iar altcori canta pentru cativa poli cu vocea-i tremurata, acompaniindu-se cu ghitara, tangouri in antractele cinematografelor de duzina. Facea de toate si nu facea nimic. Era pretutindeni si nicaeri.

Multe din intamplarile si aventurile sale, le detin dela el insusi. Mi le-a povestit odata, cand si-a organizat o sarbatoare pentru 25 de ani de cariera artistica, desi in realitate nu implinise decat vreo zece. M'a rugat atunci sa-i rostesc o cuvantare in numele Societatii Compositorilor, al carei membrii eram amandoi. Na lasam greu, cu tot dragul ce i-l purtam.

- Unde faci serbarea, măi Jonele?
- La teatrul Comedia, dragul meu.
- Esti sigur?
- Nu 'noape îndoială! Am si plătit sala. S'au plasat toate biletele. Vine întreaga Capitală. Îmi vor da concursul toți artiștii Operei și ai Teatrului Național. Serbarea a

Serbarea avea loc intr'o Duminica dimineata. Am cerut imputernicirea Societatii Compositorilor si mi-am scris discursul, mizand mai ales pe aspectele hazlii ale vietii sale. Imbracat la haina neagra cu pantaloni reiati, m'am prezentat emotionat la teatru, cu gandul la sutele de spectatori, dar mai ales de spectatoare, ce ma vor aplauda si pe mine.

Am gasit teatrul Comedia inchis, ca in orice Duminica dimineata. Mergand prin pasaj catre intrarea actorilor, m'am intalnit cu portarul.

- Care nu este astăzi festivalul lui Fernic?
- Care Fernic? Ce festival?

Bietul om nu stia nimic.

- Mi s'a spus că la ceasurile zece este un festival la Teatrul Comedia. (M'am jenat să îi mai povestesc că eu însu-mi eram unul dintre oficialii serbarii).
- Stați puțin ca să-l întreb pe Nae dela subsol. Parcă am auzit că ar fi vorba de o drăcie în pirniță.

La subsol fusese pe timpuri varietatul majestic. Actualmente se făceau modificari spre a transforma localul in sala de teatru. (Acolo a jucat printre altele, trupa surorilor Dina si Tantzi Cocea, precum si Puiu Iancovescu).

Pe scurt, festivalul trebuia sa aiba loc in subsol, iar nicidecum in sala mare a teatrului Comedia. L-am gasit pe Fernic transpirat, enervat, agitandu-se in asteptarea clientilor. Nu i-am mai reprosat ca ma indusese in eroare. Era destul de fiert, ca sa-l mai fierb si eu. In afara de mine nu venise nimeni. Intr'un tarziu au aparut cativa aviatori (Fernic urma cursurile scoalei civile de pilotaj): capitanul Abeles, directorul scoalei, Ivanovici, Irina Burnaia, Victoria Pokol, si altii. Sarbatoritul disparuse. Iesind afara l-am cautat pretutindeni. L-am gasit la iesirea din pasaj, in Calea Victoriei, invitand trecatorii necunoscuti la serbare. Cativa baeti de liceu si fete de scoala cazura in cursa, incat, cu vreo 30-40 de spectatori adunati cu japca, daduram drumul la serbare. Am povestit fragmente din viata plina de haz a sarbatoritului. Publicul s'a amuzat si a aplaudat. Apoi a cantat Ionel Fernic din compozitiile sale si totul s'a terminat intr'o veselie generala, din belsug botezata cu vin, in casa capitanului Abeles.

Odata, la Ploesti, unde locuise multa vreme, Fernic tiparì un volum de versuri. Avea mare talent pentru poezie. Asternu o dedicatie in fruntea brosurii: "Celui mai de seamă om al județului nostru". Apoi facu inconjurul urbei, oferind cartea cu aceiasi dedicatie catorva personalitati prahovene, cari luand dedicatia de-a buna, gratificara pe poet in afara de multumiri, cu numeroase bancnote de o mie de lei.

- Coane Petrică, dumneata ești șeful nostru. Ți-am dedicat volumul din toată inima!

Petre Bejan crezu si plati.

- Nene Duquș! Să ne trăești. Ești singurul care meritai omagiul, fiindcă întotdeauna te-am socotit șef necontestat!

Batranul petrolist si viticultor, crezu si plati la randul sau. La fel facu si fiul sau, caruia Fernic îi consacrase aceiasi dedicatie ca si tatalui.

- O meriți, frate Duquș! Oricât l-aș iubi pe taică-tău, însă tu rămâi de departe personalitatea cea mai interesantă a județului nostru.

In acelas fel mai opera pe Constantinescu-Bordeni, pe consilierul de Curte Ariton, pe capitanul Bondoc. Dar intr'o zi se intalnira cu totii la o receptie in casa lui Duquș. Din vorba in vorba, lucrurile se daura pe față.

- Mi-a dedicat Fernic ultimul său volum de versuri!
- Și mie.
- Și mie.
- Și mie.

Cand s'a descoperit pungasia, Fernic era departe, cu banii cheltuiti de mult. S'a facut mare haz, iertandu-i-se nazdravania. Fiindca lui i se erta orice.

Se insurase pentru a doua oara in Ploesti. Lipsea de acasa in fiecare noapte, ramanand in oras la chef cu prietenii. Venea cantand si facand larma catre ziua, dar cand suna la usa novestii, o adevarata ploaie de articole menajere îi cadeau in cap: ghivece cu flori, vase de bucatarie, galeti cu apa, maturi, - asvarlite de chiriasii exasperati.

A treia casatorie tinuse doar cateva zile, cat prima. Luase un acont din zestre si nu a mai putut da inapoi. Se pare ca luase un acont si din fata, incat a trebuit sa se insoare la somatia parintilor logodnicii, macar pentru o saptamana.

A patra nevasta a fost Nunuța Mortun, fiica actorului Ion Mortun, dela Teatrul National. Pe aceasta a iubit-o cu disperare, până în clipa in care l-a parasit din pricina vietii dezordonate. A incercat atunci sa se sinucida. L-a gasit familia Mortun in coma, rasturnat pe pat intr'o camera de hotel. Inghitise un tub de veronal. Cu greu a fost readus la viata. De atunci ramasese cu o dificultate la vorbit. Se exprima anevoie, impleticit.

Cand îi ceruse mana fetei, actorul Mortun se cam impotrivise. Îi cunostea metehnele. Il stia nazdravan, betiv, coate-goale. Artist de mare talent, viitorul socru era lipsit de cultura, fiind totodata de o naivitate recunoscuta.

Printre alte tertipuri spre a obtine mana fetei, Fernic impusese capul batranului cu legaturile lui extraordinare, cu admiratia si popularitatea de care se bucura pretutindeni:

- Nu zici, nene Mortune, că mai ieri dimineață, neavând ce face, mă hotărîi să dau o raită pela Palatul Regal, în calea Victoriei, ca să-l salut pe Condiescu.

Mortun ramase cu gura cascata.

- Pe care Condiescu, băiete ?
- Ei, pe care! Pe generalul, pe Nicu, adjutantul regelui.
- Îl cunoști tu pe Dom' general Condiescu ?
- Auzi întrebare!. Prieteni ca frații!

Mortun incasa lovitura cu vaga admiratie, dar mai ales cu mirare. Si Fernic urma:

- Cum ședeam în birou la general, deodată se crăpă o ușă și un cap blond, ciufulit, cu ochii cârpiți de somn, se arătă privind mirat către noi. Cine crezi că era, nene Mortune ?
- Apoi, știu eu ?
- Regele, nene Mortune! Majestatea Sa în persoană! Condiescu îngălbenise. Se bâlbâia vorbind: Îmi dați voie, Majestate... să Vă prezint un prieten... pe faimosul nostru...
- Lasă-mă, Condiescule, cu prostiile tale. Care prieten? Ce faimos? Mi-l prezinți, de par'că nu l-aș cunoaște!. Si venind catre mine, regele ma lua în brate, pupandu-mă pe amândoi obrajii:
- Ce faci, măi pezevenghiule ? Câtă bucurie că te văd pe la noi! Dar ce vânt te-aduce pe-aici, Ionele ? Condiescule, fă-ne două cafele! Să știi, Ionele, că ai plesnit-o cu "Minciuna". Îmi place la nebunie!

Mortun incremenise. Viitorul ginere era intr'adevar bine introdus. Si fara multa vorbarie, îi dete fata de nevasta.

Tot la Ploesti, locuia la o gazda botezata de vecini "Coana Mița, trei papuci". O exasperase pe biata batrana cu chefurile si scandalul ce-l facea. Pe deasupra, nu îi platea nici chiria. Il amenintase ca a doua zi îl va scoate cu politia, vanzandu-i toate lucrurile ca sa se

despagubeasca.

Pe-o drum de casa lor se afla un atelier de tamplarie, pentru facut cosciuge si cruci de lemn. Cu ajutorul unui ucenic, Fernic impru-muta un sicriu si ducandu-l in camera sa, se aseza imbracat intr'ansul, cu palmele incrucisate. Cand veni batrana in zori sa-si incaseze chi-ria, dete un tipat de groaza si lesina ca un butuc, vazandu-si chiria-sul mort. Dar Fernic se ridica razand si spunandu-i:

- Scoală, Coană Mare! Am glumit. Nu sunt mort!

- Fiti-ar gluma a dracului să-ti fie! Du-te la naiba, să nu te mai văd! Mă lipsesc si de chirie si de tot. Că mi-am adus pe necuratul în casă!

Ii mai platiti mortului si cativa poli ca sa-si mute boarfele cu ca-mionul.

Urmase pilotajul si se asvarlea cu parasuta la meetinguri, pentru sume derizorii. Parasutismul la noi in tara, era pe timpul acela la in inceput. Vestita se facuse doar Smaranda Brăescu. Tremuram zilnic de soarta lui Fernic. Stiindu-l mare bautor, ma temeam sa nu se prabuseas-ca, cu mintea zapacita-de alcool. Pentru o mie de lei, se angajase sa faca reclama fabricii Bragadiru. Urma adica sa se asvarle cu parasuta deasupra strandului din Dealul Spirii, cu o sticla in mana, strigand cand o ateriza: "Beti numai berea Bragadiru!"

Altadata a venit la mine la birou. Lucram onorific in comisia de organizare a "Lunii Bucurestilor" pe timpul primariatului lui Alecu Donescu. Venise sa-mi propuna ca sa vorbesc cu primarul sa-i plateas-ca o mie de lei spre a se asvarli cu parasuta in Parcul national, stri-gand: "Trăiască marele nostru primar general Donescu!"

Odata la Bălti, la un meeting, se asvarli pentru doua mii de lei, cu riscul vietii. Sufla un vant napraznic pe aeroport. S'a aruncat in gol cu toata primejdia, spre a nu pierde banii. Parasuta deschisa l-a tarit peste case si copaci si numai datorita unei minuni a scapat cu viata, doar cu piciorul sfaramat, izbit violent de un gard. Luni in sir a zacut in pat, cu piciorul in gips. Ma duceam uneori sa-l vad, sa-i duc ajutor din partea Societatii Compozitorilor. Drepturile sale de autor erau epuizate pe cativa ani inainte, iar editorii ii refuzau orice avans de bani, fiindca in acelasi timp vindea mai multora aceeias compozitie. Din cauza excesului de bautura, voga incepuse sa-i scada. Nu mai avea inspiratie, mai ales decand il parasise Nunuta Mor-tun, marea lui dragoste.

Intr'o zi din vara lui 1938, pe aeroportul din Cernăuti, se prezin-ta un pasager grabit.

- Vă rog, un loc la avionul de Bucuresti, care pleacă astăzi!

- E totul vândut! Asteptati până mâine.

- Mi-e imposibil! Trebue să fiu în Capitală, la examene! Sunt avia-torul Ionel Fernic. Faceti o exceptie: anulati locul unui pasager si dati-mi-l mie!

Astfel s'a si facut. Dupa o ora de zbor, in Muntii Humorului, avio-nul de 14 persoane, un "Lockhead"Electra" se sfarama de stanci, pulve-rizandu-si incarcatura. Printre resturile umane, era si Ionel Fernic, pasagerul grabit, ce nu putuse rezista la chemarea destinului ...

A fost inmormantat la Bucuresti cu mare alai. Adica a fost pus in groapa doar ce bruma mai ramasese din biata lui fiinta imprastiata prin codrii Bucovinei, casi cantecele lui de dragoste semanate pe tot cuprinsul tarii.

Astfel a sfarsit Ionel Fernic, colegul si prietenul copilariei me-le. A fost fara indoiala, cel mai popular si mai interesant dintre compozitorii de romante. Pacat ca a murit atat de curand! Sau, cine stie de nu va trai mai mult decat noi cestilalti?

Las Palmas, Octombrie 1953.

AȘA-I LA MINE'N ȚARĂ ...

de

RADU DRUMARU

II

De satul lui îi-i dor nespus:
De-ai Săi, de vatră, de fântână.
Privirile-și ridică 'n sus
Și-o rugă pentru el îngână.

În loc să are-ogorul lui,
Să-și îngrijească sărăcia,
Îl mână sbirii neamului:
Stăpână-i este silnicia.

Din satu-i fost-a alungat,
De-ai săi l'au despărțit, bătându-l.
E gol. Munceste nemâncat
Și tot mereu 'l bate gândul.

Bătăi și lanțuri, să-l frământe
Îi dau călăii ... că sunt darnici.
În schimb el trebue să cânte
Slăvirea Sbirilor prădalnici.

III

Flămânzi, în temnițe și'n lanțuri,
În șiruri lungi, la muncă'n silă,
Supuși la cazne zi și noapte,
Sunt duși la moarte, fără milă.

Li-e piatră patul, căpătâiul
Și'l fac cu bratul îndoit.
Lumină n'au. E întuneric.
E frig. Nimic n'au de'nvelit.

Închiși, dece nici ei nu știu;
O știe doară stăpânirea ...
Amar li-e ceasul și-i pustiu,
În chipuri, arsă li-i privirea ...

IV

În munții verzi, prin râpi tăcute,
Pe lângă limpezi pârâiașe,
Străbat potecI necunoscute
Spre peșteri-tainice lăcașe.

Acolo omul se'nfrățește
Cu ceru-albastru și cu firea.
Acolo neamul se trezește
Ca să-și păstreze nemurirea.

Dușmani și vânzători de Țară
Nu'au scăpare 'n cele locuri.
Se surpă muntele și-i cară
Pârâe - vajnice potopuri ...

BĂRBIERUL, AL CĂRUI UNCHIU I-A MÂNCAT CAPUL UN TIGRU DELA CIRC

de

WILLIAM SAROYAN x)

Domnișoara Gamma spunea ca trebue sa ma tund, mama spunea și ea ca trebue sa ma tund; și fratele meu Krikor spunea ca trebue sa ma tund; toata lumea spunea ca trebue sa ma tund. Capul meu era prea mare pentru lume, vreo cincisprezece, chiar saisprezece centrimetri. Prea mult par negru, zicea lumea.

Și toata lumea spunea, cand o sa te duci sa te tunzi?

Era un mare negustor în orașul nostru anume Huntington care de obicei își cumpara dela mine Evening Herald, în fiecare zi. Avea o suta și douazeci de kilograme, avea doua Cadillac-uri, șase sute de pogoane de vie Alicante, și mai avea ceva mai mult decat un milion de dolari la Valley Bank, precum și un cap mic, chel de tot, care sedea tocmai sus pe el și unde putea sa-l vada toata lumea. Îi placea sa invite pe cunoscutii lui dela caile ferate cari veneau în oras, sa mearga prin șase cartiere ca sa-mi vada capul. Uite, asta e California pentru Dumneavoastre, îi placea sa strige în strada. Asta e clima și sanatate. Doamne Dumnezeule, tuna el, asta e par pe cap.

Domnișoara Gamma era foarte indignata de marimea capului meu.

- Nu vreau sa pomenesc nici un nume, zicea ea într'o zi, dar daca un anumit tanar din clasa asta nu va visita într'una din zilele astea pe barbier, ca sa-și tunda parul, apoi va merge la scoala de corectie.

Nu pomenea niciun nume. Însa sa uita mereu la mine.

- Ce-i în capul tau, ma, îmi zicea frate-meu Krikor.

- Adu-ți aminte de Samson, îi șuneam eu. Adu-ți aminte de furia lui Samson cand i-a taiat parul.

- Asta a fost altceva, zicea frate-meu Krikor. Tu nu ești Samson.

- Ah, nu? îi ziceam. Și de unde știi tu, ca nu sunt? De ce gandești ca nu sunt?

Îmi parea bine ca lumea sa necajeascu mine, însa într'o buna zi o vrabiuta cerca sa-și faca cuib în parul meu, așa ca ma repezii în oras la un barbier. Dormeam pe iarba sub nucul din curtea noastra, cand o vrabiuta sa lasa în sbor din copac și începu sa-și faca drum prin parul meu. Era o zi caluta de iarna, și lumea dormea. Era liniște pretutindeni. Nimeni nu umbla în vreun automobil, și singurul lucru ce se-auzea era doar tacerea realitatii, calda și mucoroasa, veșnica și melancolica. Lumea. Ah, Doamne, ce bine era sa traești așa undeva. Era maret sa ai o casuta în lume: o poarta mare în fata casei pentru lungile seri și nopți de vara. Odai cu mese și scaune și cu paturi. Și un pian. O soba. Picturi luate din Saturday Evening Post pe pereti. Era straniu și minunat sa fii undeva în lume. În viata, sa fii în stare sa te misti prin timp și spatiu, dimineata, seara și noaptea; sa respiri, sa mananci, sa razi, sa vorbești, sa dormi, sa crești. Sa vezi, sa auzi, sa simți. Samergi prin lume sub soare. Sa fii și tu într'un loc. Lumea.

---

x) Pentru prima oara se traduce din opera marelui povestitor, romancier și dramaturg american W. Saroyan în limba romana. Autorul s'a nascut în 1908, încartierul armenesc din San Francisco (USA) și descrie cu umor și fina ironie viata compatriotilor sai stabiliti în America de Nord. Mai ales amintirile din copilarie sunt fermecatoare prin bonomie, iubire și duiosie. Mult citite nuvele și romane sunt: The daring young man on the flying trapeze(1934); Inhale and exhale(1936); Three times three(1936); Those who write them and those who collect them(1936); Little children(1937); Love, here is my hat(1938); A native American(1938); The trouble with tigers(1938); Peace, it's wonderful(1939); The time of your life(1939); My name is Aram(1940); A special announcement(1940); Subway circus(1940); Saroyan's fables(1941); The Free company presents... "The people with light coming out of them"(1941); Love's old sweet song(1941); The beautiful people(1942); Razzle dazzle(1942); Best stories(1942); The human comedy(1943); Dearbaby(1944); Some day I'll be a millionaire(1944); The adventures of Wesley Jackson(1946); The adventures of William Saroyan, a diary(1950); Rock Wagram(1951); The laughing matter(1953); Piesele de teatru și scenariile de cinematograf: The hungerers(1939); My heart's in the Highlands(1939); The ping-pong game(1940); Get away, old man(1944); Jim Dandy, fat man in a famine (1947); în 1949 patru piese remarcabile: Don't go away mad; Sam Ego's house; A decent birth, a happy funeral; Hello out there.

Eram fericit ca exista lumea, ca sa fiu și eu în ea. Eram singur, și de aceia eram trist, dar eram și vesel. În orice caz e acelas lucru. Eram vesel de tot ceeace ma întrista. Eram așa de vesel și de trist de toate lucrurile la care visam: locurile cari nu-le vazusem niciodata. Fermecatoarele orașe din lume: New York, Londra, Paris, Berlin, Viena, Constantinopol, Roma, Cairo. Strazile, casele, oamenii. Portile și ferestrile de pretutindeni. Și trenurile noaptea, și noaptea vapoarele pe mare. Marea întunecata, melancolica. Și stralucite clipe din anii morti, orașele cufundate sub vremi, locurile pustiite și nimicite: ce-a fost viu odata și-acuma s'a dus pentru vecie, și totuși viu pentru vecie, caci viata pamantului traeste mai departe. Ah, Iisuse Hristoase, în 1919 am visat un vis într'o zi: Visam viata traita încontinuu. Visam sfarșitul nimicirii, al decaderii și-al mortii. Visam momentul etern al soarelui pe cer și-al caldurii în lume.

În clipa asta vrabiuta sa lasa din pom pe capul meu și începu sa-și faca cuib în par, și eu ma trezii.

Am deschis ochii, însa nu facui nicio miscare.

Habar n'aveam ca o pasare era în parul meu pana cand vrabiuta începu sa cante.

Niciodata în viata mea pana atunci n'am auzit ciripit de pasare așa de clar, și ce-auzeam era foarte de mirat și nou, și în acelas timp era și natural și vechiu. Pasarea canta, pur și simplu, dar parca eu auzeam: Piu, piu, piu, caci nu-i altceva de facut decat sa piuești. Și totuși pasarea își canta mesagiul melancolic în spiritul cel mai vesel. Nu era niciun sunet în lume, și atunci, dintr'odata, auzii muzica și discursul vrabiutei. Pentru o clipa, cat fusei pe jumatate somnoros, toata chestia parea foarte naturala; pasarea în parul meu, vorbind cu mine, și cu remarcabila contradictie între sensul mesagiului și spiritului lui. Pe de-o parte tristete, pe de-alta veselie.

Atunci mi-a venit în minte ca așa ceva nu trebue. Nu trebue ca o pasarica sa-și falfaie aripile prin parul nimanui.

De aceia am sarit în sus și am sbughit-o spre oras, și vrabiuta, înfricosata rau, a sburat de-acolo cat putu de departe, într'un suflet.

Lumea avea dreptate. Domnișoara Gamma avea dreptate. Fratele meu Krikor avea dreptate. Ceeace era de facut era sa ma tund, ca sa nu-și mai faca vrabiile cuib în parul meu.

Era un barbier armean pe Mariposa Street anume Aram și care de felul lui era plugar, sau poate potcovar, sau poate chiar și filosof. Dunu știam. Eu știam numai atata ca avea o pravalie mica pe Mariposa Street și ca aproape tot timpul citea "Așbarez" și alte ziare armenești, învartind tigari, fumandu-le, și uitandu-se la lumea care trecea. Nu l-am vazut niciodata sa tunda sau sa barbiereasca pe cineva, desi banuiesc ca unul, sau doi insi tot intrau în pravalia lui din greseala, cu totul nevinovati.

Na dusei la pravalia lui Aram în Mariposa Street și-l trezii din somn. Sedea la o masuta cu o carte armeneasca, deschisa înainte, mosotind.

Îi spusei pe armeneste: Vrei sa-mi tunzi parul? Am 25 de centi la mine.

Eh, zise el, ce bine îmi pare ca ta vad. Da' cum te chiama? Ia, stai jos, vreau sa fac o cafea mai întaiu. Eh, dar ai pe cap un par minunat.

Toata lumea mi-a spus sa ma tund, zisei.

Eh, asa e obiceiul lumii, zise el. Mereu te bate la cap cu ce trebue sa faci. Mare lucru nitel par? De ce se-amesteca? Sa castigi bani, zic ei. Cumpara o ferma. Asta. Alta. Eh, lumea asta care nu te lasa sa traești liniștit.

Dumneata poti sa ma tunzi? îl mai întrebai. Poti sa-mi tai tot parul, ca sa nu mai vorbeasca nimeni despre asta multa vreme?

Cafea, zise barbierul. Mai întaiu sa luam cate-o cafeluta.

În fundul pravaliei era o sobita cu gaz, un lavoar cu robinet, un raft cu cesti și farfurioare, linguri, o cheie pentru cutii de conserve, și altele.

Îmi aduse o ceasca de cafea, și ma minunai cum nu l-am visitat pana acum niciodata, poate cel mai interesant om din tot orasul. L-am vazut ca e un om remarcabil dupa modul cum s'a trezit cand am intrat în pravalie, cum vorbea, cum umbla, și cum gesticula. L-am vazut ca e un om

remarcabil in lumea asta, barbierul din Mariposa Street. Avea vreo cincizeci de ani, si eu doar unsprezece. Nu era mai nalt decat mine si nici mai greu, insa chipul lui era chipul unui om care a patruns in crimple, care stie, care e intelept, si totusi iubeste si e prietenos.

Cand deschidea ochii, privirea lui parca spunea: Lumea? Eu stiu tot despre lumea asta. Raul si mizeria, ura si frica, murdaria si putrezicIunea. Si totusi, iubesc totul.

Imi dusei cescuta la gura si-i sorbii lichidul negru si fierbinte. Avea un gust mai fin decat tot ceeace gustasem pana atunci.

Stai jos, imi zise el pe armeneste. Stai jos, stai jos. Nu ne ducem nicaeri. N'avem nimica de facut. Parul teu n'o sa creasca mai mult intr'un ceas.

Sezui jos si râsei pe armeneste, si el incepu sa-mi povesteasca despre lume.

Imi povesti despre unchiul sau Misak care se nascuse in Mus.

Am baut cafeaua si m'am asezat pe scaun si el incepu sa-mi taie parul. M'a tuns atat de prost cum niciodata n'am fost tuns, mai rau decat m'a tuns la scoala de barbieri de peste drum, pe degeaba, insa el mi-a povestit despre sarmanul sau unchiu Misak, si niciunul dintre scolarii barbieri de peste drum n'ar fi fost in stare sa zugraveasca o asemenea istorie. Cu totii impreuna si n'ar fi putut sa faca asa ceva. Nu m'as fi mirat daca nici toti scolarii barbieri din lume la un loc n'ar fi putut sa dea la iveala o poveste macar pe jumatate asa de buna ca povestea trista a sarmanului unchiu Misak si tigrul dela circ. Am plecat din pravalia lui tuns cat sa poate de prost, insa pentru mine asta n'avea nicio importanta. Nu era barbier deloc. Doar se prefacea ca e barbier, c'altfel n'ar mai fi avut trai cu nevasta-sa. Facea doar doar sa multumeasca lumea. Singura dorinta a lui era sa citeasca si sa stea de vorba cu oameni cumsecade. Avea cinci copii, trei baieti si doua fete, insa, ei toti, semanau cu nevasta-sa, si deaceea el nu putea sa vorbeasca cu ei. Tot ce doreau sa afle dela el, era cat castiga.

- Eh, bietul unchiu-meu Misak, zise catre mine, s'a nascut demult in Mus, si era un baiat cam salbatec fara sa fie hot.

Era salbatec cu oamenii cari se credeau puternici si putea sa trantească chiar si doi baeti din tot orasul, si daca era nevoie si pe tatii si pe mamele lor in acelas timp. Si pe bunicii si pe bunicele lor, zise el.

- Asa ca toata lumea ii zicea bietului unchiu Misak, Misak, tu esti puternic, mă; dece nu vrei sa te faci luptator sa castigi bani? Asa s'a facut Misak luptator. A rupt oasele la optsprezece insi inainte de a implini douazeci de ani. Si tot ce facea cu banii lui era sa manance si sa bea, si restul il da copiilor. N'avea nevoie de bani.

- Eh, zise el, mult a mai trecut de atunci. Acuma toata lumea are nevoie de bani. I se spunea ca intr'o buna zi o sa-i para rau, si desigur c'aveau dreptate. I se spunea sa stranga banii fiindca intr'o buna zi n'o sa mai fie puternic si n'o sa mai poata sa lupte, si n'o sa sa aiba bani.

Si ziua asta a venit.

Sarmanul unchiu-meu Misak avea patruzeci de ani si nu mai era puternic, si nu mai avea nici bani. Oamenii râsera de el, si atunci, plecа. Plecа la Stambul.

Dupa aceia plecа la Viena.

- Viena? zisei. Unchiul matale Misak s'a dus la Viena?

- Da, sigur, raspunse barbierul. Sarmanul meu unchiu Misak s'a dus in multe locuri. In viena, zise el, bietul unchiu-meu nu putu sa-si gaseasca de lucru, si aproape ca murea de foame, insa a furat el macar vreo bucata de paine? Nu, n'a furat nimic. Dupa aceia s'a dus la Berlin. Eh, ce oras in lume e Berlinul. Si-acolo bietul unchiu-meu Misak aproape a murit de foame.

Si-mi taia parul in stanga si in dreapta. Imi vedeam parul negru pe jos si simteam din ce in ce racoare pe capul meu chilug, si din ce in ce mai mic. - Eh, Berlinul, zise el. Ce groaznic oras in lume, strazi si iar strazi, si case si iar case, si lume, lume, insa nicio insa pentru bietul unchiu-meu Misak, nicio odaie, nicio masa, niciun prieten.

- Eh, Doamne, Doamne, zisei, singuratatea omului pe lume. Aceasta tragica singuratate a vietii.

- Si, zise mai departe barbierul, acelas lucru si in Paris, si in Londra, si in New York, si in America de Sud, acelas lucru pretutinde deni, strazi si strazi, case si case, usi si usi, dar niciun loc in lume pentru bietul unchiu-meu Misak.

- Eh, Doamne, ma rugam. Pazeste-l, Doamne, in cer, pazeste-l.

- In China, zise barbierul, sarmanul unchiu-meu Misak s'a intalnit cu un harap care era clown intr'un circ francez. Harapul si cu unchiu-meu Misak vorbeau impreuna turceste. Harapul ii zise, mai, frate, iubesti oamenii si animalele? Si unchiu-meu Misak zise, mai, frate, eu iubesc tot ceeace este sub cerul sfant al lui Dumnezeu. Oameni si animale si pesti si pasari si stanci si foc si apa si tot ceeace se vede si ce nu se vede. Si harapul ii zise, mai, frate, iubesti tu chiar si tigrul, un tigru fioros din jungla? Si unchiu-meu Misak zise, mai, frate, iubirea mea pentru bestia fioroasa din jungla este nemarginita. Eh, unchiu-meu Misak a fost un om nefericit.

- Eh, Doamne, zisei.

- Harapul era foarte bucuros sa auda ca unchiu-meu iubeste fioroasele bestii din jungla, fiindca si el era un om fara frica. Mai, frate, ii zise el unchiului-meu, ai fi tu in stare sa iubesti atat de mult pe un tigru si sa-i bagi capul tau in gura lui cascata?

- Pazeste-l, Doamne, ma rugam eu.

- Eh, zise Aram barbierul, unchiu-meu Misak zise, mai, frate, as putea. Si harapul ii zise, vrei sa intri in circ? Chiar ieri tigrul din neatentie a inchis gura cu capul lui Simon Perigord, baietul de el, inauntru, si acuma numai e nimenea in circ cu o iubire atat de mare pentru creatiile nemarginitului Dumnezeu. Sarmanul unchiu-meu Misak era scarbit de lume, si zise, mai, frate, vreau sa intru in circ si sa bag capul in gura cascata a sfantului tigru, tot al lui Dumnezeu, si de douasprezece ori pe zi.

- De atatea ori nu e nevoie, zise harapul. De doua ori pe zi e destul.

Asa sarmanul unchiu-meu Misak a intrat in circul francez in China si a inceput sa-si bage capul in gura cascata a tigrului.

Circul, zise barbierul, merse din China in India, din India in Afganistan, din Afganistan in Persia, si aci, in Persia, s'a intamplat. Tigrul si cu sarmanul unchiu-meu Misak erau foarte buni prieteni.

In Teheran, in vechiul oras decazut, tigrul a devenit iaras fioros. Era o zi groaznic de calda, si toata lumea nu se simtea bine.

Tigrul era foarte infuriat si alerga de colo pana colo toata ziua. Bietul unchiu-meu Misak isi baga capul in gura cascata a tigrului, in Teheran, acest oras urat si putred al Persiei, si cand era sa-l scoata din gura tigrului, acesta, plin de scarba de tot ceiace e viata pe pamant, a inchis falcile.

Ma sculai de pe scaun si vazui in oglinda o persoana straina, pe mine insumi. M'am speriat, imi sburase tot parul. I-am platit lui Aram barbierul douazeci-si-cinci de centi si m'am dus acasa. Toata lumea a ras de mine. Frate-meu Krikor imi spuse ca niciodata nu vazuse o asemenea tunsoare mai aiurita.

Totusi, nu facea nimic.

Singurul lucru la care puteam sa ma gandesc saptamani dearandul era sarmanul unchiu Misak al barbierului, si al carui cap i-l mancase tigrul din circ, si asteptam numai ziua aceia cand o sa am nevoie iaras de o tunsoare, ca sa ma duc la pravalia lui Aram si sa ascult povestea omului de pe pamant, pierdut si singuratic si mereu in primejdie, povestea trista a sarmanului unchiu Misak.

Trista poveste a fiecaruia om care traeste.

Din original de
Inge-Maria Dimitriu

DRUM DE ROBIE PRIN ARDEAL

de

B. I. GÂDEA

Drumul e lung,
Drumul e tot mai amar şi mai lung.

În seara albastră,
La ceasul când tot se mai scurg
Pe cerul uitat
Cele din urmă lumini de amurg,
Călătorim aşa, sub cerul nostru uitat,
Prin Ţara de lacrimi,
Călătorim ne'ncetat.

Prin ţara iubită,
Prin ţara tuturor noastre fiorurі de viaţă şi moarte,
Ne ducem povara robiei tot mai departe
Şi 'n serile-albastre
Lăsăm pe la porţile dragi,
Zadarnic deschise,
Troiţe şi lacrimi şi mâinile 'ntinse.

... Înfrânţi sub destinul de foc,
Noi trecem 'nainte
- Prin ţara noastră străini -
Spre cine ştie care crunt nenoroc,
Călătorim mereu, înnainte.

Hei, frate române,
Bucata ta albă de pâne
Nu poate fi har, pios dăruit -
Alcanul nostru nebiruit
O clipă s'aline,
Bunule frate române.

Că'n ţara, în care străinii
Se îmbuibară fără 'ncetare,
Noi trecem lihniţi ca şi câinii,
Prin ţara în care
Se îmbuibară, fără 'ncetare, străinii.
. . . . . .

Drumul e lung,
Drumul e tot mai amar şi mai lung,

În seara albastră,
Încă ajung
Chemările scumpe, spre inima noastră.

I D E I O A M E N I F A P T E

CASA ROMÂNĂ DIN RIO DE JANEIRO

Cine ar fi cutezat vreodata sa creada c'ar putea sa ia fiinta un cuib de romanism departe de tot, sub alte constelatii, tocmai in Brazilia, despre care luaseram cunostinta nu cu putina emotie citind pe Jules Verne, in copilaria noastra fericita?

Si iata ca s'a realizat si acest lucru datorita bunatatii Doamnei Aurelia Cocăneanu, fosta-artista de teatru si cinematograf in Brazilia, astazi o adevarata Mama a Romanilor prabegi in aceasta ospitaliera tara,...

Curios, vezi din strada o casa-vila, prinsa sub o stanca. Casa pare sa te primeasca bucuros. Usile deschise. Dela usa te uluesc culorile covoarelor romanesti de tot felul, costumele nationale, obiectele noastre de alta data - plosti pirogravate, strachini pe pereti, donitoare, puturi cu cumpene, icoane stravechi, ceramica fina, albumuri cu gravuri ce ne umezesc ochii astazi, toate ne vrajesc, te tin loculuі înfiorat, buimacit ca de un vis, fericit, auzi muzica romaneasca la un patefon electric, daca te urci la etaj poti bea linistit o cafea si juca o tabla, ca acasa in Romania, ba uneori se mai servesc si mititei delicioşi facuti de Spirache sau Cristu cu arta staturuluі, se mai gaseste si cateo drojdioara cu masline, de cu adevarat nu mai vrei sa pleci decat in zorii zilei. Si se mai veseleste omul dupa atatea necazuri. Se mai sta si la taifas, cu amintiri de ani si ani, ba se mai intalnesc si insi dupa ce nu s'au vazut din vremea razboiului ... Cand au vreme maestrii Leonard si Marcel ne mai amintesc "Ciocârlia" sau "Doina Oltului", Doamna Inge-Maria Dimitriu ne farmeca cu doine aproape uitate de public, Dna Ceacâru ne leagana intre pretuitele cantece de lume si cele braziliene, dl Brădescu, specialist in romante ne plimba pe cararile Tarii, dl Petrică trezeste reverii îndulcitoare in ascultatorii cari se simt ca la ei acasa. Si nici versurile lui Eugen Dimitriu dela Național nu te lasa rece, caci totul aci iti strecoara in suflet dor, drag, amintiri.Comitetul de conducere in frunte cu inimoasa presidenta, Dna Cocăneanu, intretine flacara dragostei si intelegerii omenesti si romanesti, si spera si ei, ca vor veni spre cerdacul Casei Române, chiar si cei ce se îndoiesc mereu si tes intrigi mici si marunte, ca sa se naruiasca ceiace s'a creat din iubire si credinta.

Dumnezeu a binecuvantat CASA ROMÂNĂ si din ea se revarsa atata dragoste, ca se vor îneca in valurile ei spumoase chiar si cei mai vajnici dusmani.

"BIBLIOTECA ROMÂNĂ" DIN FREIBURG i.Br. (Germania)

In 1949 s'a înfiinţat Biblioteca Românească din iniţiativa unui grup de Romani, in frunte cu dl Virgil MIHAILESCU. La 1 Mai 1954 împlinesc 5 ani de extraordinara activitate, facuta dintr'o darzenie rar vazuta pe meleagurile exilului nostru. Si-au pus in gand sa strange sub acoperamant primitor lucrarile romanesti privitoare la istoria si cultura romaneasca, lucrari originale publicate in tara sau strainatate, in limba romana sau straina, cum si lucrarile straine despre Romania. Colectionarea tuturor revistelor si ziarelor romanesti ce apar in prabegie, o arhiva cu material documentar divers dela programe de concerte pana la memorii politice, etc., organizarea unui muzeu de arta populara romaneasca, strangerea de opere clasice straine, editarea unor opere de seama romanesti, la fel si a unui Buletin cultural-informativ, cu articole însumand cultura romana, bibliografii, etc... Si s'au realizat matematic aproape toate, daca nu mă înselam. Realizarile au întrecut asteptarile tuturor, dar nu este încurajata aceasta Institutie cu mai multa tragere de inima, cu mai multa dragoste romaneasca. Cei ce au un ban mai mult (si sunt multi dintre acestia) nu lasa sa le cada din punga în sleita si saraca trezoreria a Bibliotecii dolari cat mai multi.

S'au scris articole, s'au dat note, s'au facut fel de fel de încercari ca sa se stimuleze energiile materiale, dar pace ... Fiindca se lucreaza în tacere, dar cu tarie, fiindca nu se face o politica care-

care va fi ea, sau bietul Mihailescu nu trece sa se uite cu jind pe langa unele tarabe bogate, poate de asta nu este aceasta institutie ajutata? Care nu cumva cultura este sau trebue sa fie legata si de coada politicii? Culturalii sunt numai cei inscrisi in vreo partida politica? Albii sunt incapabili? In orice caz nu sunt acestea intrebari cari sa ne chinuiasca prea mult.

Ceiace se vede, este important. Splendida ctitorie dela Freiburg, facuta din nimic, si tinuta cu aproape nimic, este o comoara a noastra! Va fi inviorare culturala, daca va scapa de un alt razboiu si va reveni Academiei Romane asa cuma fost ea mandra, candva. Publicatiile acestei Biblioteci pot fi mandria oricarei tari culturale! Osardia cu care se munceste si se migaleste, numai sa se realizeze ceva din mainile obosite ale catorva buni Romani merita nu numai banii necesari intretinerii, dar o mare dragoste pentru ceeace se savarsesto cu fanatism national.

ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ ROMÂNEASCĂ LA BAHIA BLANCA (Argentina).

Intamplator mi-au cazut in mana trei brosuri stiintifice ale unor distinsi Romani, cari ne fac cinste in Argentina de sud. Stiam mai de mult despre o admirabila activitate romaneasca ce se desfasoara de ani de zile, multumita dlor profesori Lascăr N. Saveanu, Oreste Popescu si C. Moscu, in acest oras universitar Bahia Blanca, la Universitate si la Instituto tecnológico del Sur. Activitatea dlor prodigioasa ne umbreste si pe noi ceilalti refugiati in strainatate si le suntem de aceea recunoscatori. Dl Saveanu in brosura interesanta "Tres contribuciones a la teoría del circuito económico" analizeaza circuitul economic la Quesnay, Karl Marx si Keynes, facand deosebirile si asemanarile de rigoare, cu obiectivitate impresionanta, abtinandu-se sa faca prognosticuri uneori daunatoare opiniei publice nepregatite, nu uita si pe corifeii scoalei lui Keynes, Leontief si R. Frisch, economisti contemporani; dl Oreste Popescu, cunoscut prin cateva studii importante, prezinta lucrarea "Espacio y economía" cu orientari in teoria economica contemporana, contributiile economistilor la progresul geografiei economice si la crearea si progresul economiei spatiale (precursor Cantillon) analizand deasemeni si fundamentul teoriei localizarii - agrare si industriale - precum si tendintele actuale; dl Ing. Const. Moscu, specialist minier, publica articolul "Principios racionales para la explotación de salinas a evaporación solar" in revista "Técnica y economía" a susmentionatului Institut stiintific. Dsa da dovada de perfecta cunoastere a problemei, inca de cand prezenta congresului general al inginerilor din Romania sau confratilor intru specialitate alte lucrari ("Calculul, instalarea si metodele de exploatare a sarii de mare" si "Intrebuintarile industriale ale apei de mare si ocean"). Ne bucura mult, succesele acestor muncitori tacuti pe ogor strain, dar ospitalier si sunt pilde pentru multi insi cari fac scandal din nestiinta in exilul nostru nefericit.

Retrasa parca dintre oameni, carora altadata le-a oferit gratios emotiile artei muzicale inalte, Doamna Maria Moscu, cantareata de opera Maria Savin dela Bucuresti, lucreaza in domeniul invatamantului muzical la Bahia Blanca prin Scoala de Muzica, a careia directoare si superioare, reusind sa netezeasca si sa aduca la lumina multe pietre scumpe din carbunele obisnuit. Eleganta artista dubleaza pe priceputa profesoara si roadele se vad.

Felicitam din tot sufletul pe distinsa noastra compatriota si-i uram succese binemeritate.

DOUĂ PUBLICAȚII ROMÂNEȘTI CARI NE FAC ONOARE

Este vorba de "Buletinul Bibliotecii Române" din Freiburg i.Br. (Germania) si "Cahiers Sextil Puscariu", primul redactat de prof. Virgil Mihailescu, al doilea de prof. dr. A. Juilland dela New York. Publicatia dela Freiburg i.Br. care consacra pagini bine scrise, marelui nostru dascal si bibliotecar Ion Bianu, ne prezinta studii si documente romanesti de domnii D. Gazdaru, N.I. Herescu, Gr. Nandris, Cl. Isopescu, E. Turdeanu, Al. Busuioceanu, P. Sergescu, M. Eliade, D.C. Amzar, Alexandrina Mititelu, C. Sassu, Th. Bucur, si straini cari ne cunosc

bine ca prof. G. Lupi, Fr. Taillez, E. D. Tappe, si G. Reichenkron, la care se adauga si contributia redactorului. In prefata se spune: ... "precadere exclusiva documentului, a carui valabilitate ramane permanenta si independenta de comentariul contemporanilor".

Sa nu ne fie luat in nume de rau, dar noi credem ca si cronicile, buletinul, sau revistele, ar fi foarte necesare, noua Romanilor raspanditi pe intregul glob, dornici sa aflam chiar dintr'o publicatie mare vederi juste, obiective si serioase asupra tuturor manifestarilor carturaresti din lume. Dar fie voia distinsului redactor! Acest "Buletin" va avea si mai mare valoare mai tarziu, cand ne vom da bine seama ce inseamna distrugerea unei culturi de sute de ani, cu greu refacuta. "Cahiers Sextil Puscariu" publica studii de lingvistica, filologie, literatura cu privire la limba romana si gasim autori cu renume mondial in stiinta semnand valoroase articole. Intelegem munca uriasa a dlui Juilland, care isi face un cult din prezentarea problemelor romanesti in fata strainatatii, unind colaborarile romanesti cu cele straine si facand din aceasta revista o publicatie occidentala. Dragostea redactorului pentru neuitatul profesor Sextil Puscariu este dragostea tuturor invatatilor romani prin pribegi sau din tara, cari au pierdut pe un mare savant de prestigiu mondial si pe un mare român, cu suflet tanar ca un izvor de munte. Articole semnate de E. Gamillscheg, C. Tagliavini, Leo Spitzer, W. Giese, M. Ruffini, Fr. Schürr, Ch. Bazell, G. Lupi, K. Togeby, L. Cortés, A. Kuhn, N. Camilucci, G. Reichenkron, Fr. Taillez, A. Haudricourt, A. Maurer. etc. ca si de invatatii nostri M. Eliade, Cl. Isopescu, Victor Buescu, C. Nandris, I. Popinceanu, N. Morcovescu, etc. la care se adauga studiile splendide ale dlui prof. Juilland, sunt o chezasie pentrue aceasta adevarata opera stiintifica romaneasca ce ne onoreaza pe toti pribegii intelectuali.

Ceeace ne indurereaza este ca ambele publicatii se sustin, Dumnezeu stie cum, cu dinarii saracilor, cari pretuesc nu numai stiinta insine, ci si prestigiul ei peste hotare. Ar fi cazul sa se sesizeze cei mai bogati dintre Romani si sa staruiasca intru ajutorarea lor. - In numerul viitor vom recenza articole diverse din ambele publicatii.

EUGEN RELGIS LA RIO DE JANEIRO

Invitat de institutiile culturale braziliene, poetul-filosof Eugen Relgis a venit pe tarmurile Guanabarei sa-si spuna crezul caruia ii ofiiaza de aproape o vieata de om. Obosit la trup, dar sprinten la minte, cu argumentatie eleganta, logica stransa, bogatie de fraze, atrage aplaudele binemeritate pentru prezenta sa, pentru stiinta sa, si pentru spontaneitatea intru inchegarea conferintelor pretentioase, in fata invatatilor brazilieni.

La 8 August i se da o receptie la "Academia Brasileira de Letras" prezentat de Dr. Peregrino Junio si Claudio de Sousa, unde pronunta o "alocutiune" despre profesiunea de credinta a scriitorului roman in exil si rostul lui in Sudamerica.

La 12 August presedintele Mario Pedros, critic si pictor renumit, prezinta pe scriitorul roman in fata publicului numeros dela "Associação dos artistas brasileiros", unde conferentiarul vorbeste despre "La estética de la vida".

La 13 August, sub auspiciile Facultatii de Filosofie, si in salonul Ministeriului de Educatie si Sanatate, prezentat fiind de savantul prof. Otiticica, trateaza tema: "Neo-humanismul si a doua revizuire a lui J. E. Rodo.

La 15 Septemvrie tine ultima prelegere la "Escola de Teatro" cu subiectul "Cultura, civilizatie si misiunea intelectualului".

Intreaga presa braziliana a vorbit elogios de conceptiile filosofului Relgis, care a reusit sa creeze o atmosfera de simpatie printre intelectualii Braziliei, si sa se lase auzit de cele mai inalte valori ale Tarii. Gazetari ca Brito Broca, Cesar Nunes, Raul de Azevedo, etc. au luat interview-uri, au scris impresii, recenzii, etc., poetul-filosof fiind un adevarat sarbatorit al intelectualitatii. In afara de aceasta, cateva carti vor vedea lumina zilei la Rio de Janeiro, Montevideo si Buenos Aires. Ceiace este important este ca a creat prin prestigiul Dsale, si prin intelegerea universitara din Montevideo, prima catedra de humanitarism, singura in toata lumea dupa cate ne amintim.

Pe vaporul care-l ducea spre Montevideo, poetul isi corecta ultimele versuri din volumul "Sudamerica", scrija vartos la "Jurnal de toamnă"

nă" şi desavarsea forma în spaniola a celui de-al doilea volum "Pere-
grinări europene", primul aparut în Buenos Aires în editura Hachette,
Acest singur marturisitor al pacii eterne visata de marii umanita-
risti, departe de rautatile lumii în care numai a suferit, este poate
cel mai veridic urmas al lui Romain Rolland, care l-a şi pretuit la
... alegere.
A fost condus la vapor de prietenii Dsale romani şi brazilieni. La
plecare, poetul şi-a fluturat batista pana cand negurile amurgului au
învăluit firea în zabranic cenuşiu, iar totul parea numai o umbra za-
darnica ce se mai misca fara de voie ... Peste ape însa se întalneau
sentimente adevarat omenesti, pornite din inimi departe de cele lu-
mesti, topite de dorul întelegerei fratesti dintre oameni.

PROGRAMA DE ACTIVITATE A "CASEI ROMÂNE" DIN RIO DE JANEIRO

Cu fortele putine localnice "Casa Română" reuseste sa întretina o
atmosfera de romanism curat cu scopul de a face ca sa nu se uite nimic
din ce este romanesc: grai, cant, joc, etc. şi ceiace este frumos ca
întelegerea strainilor este mai mare decat a Romanilor, cari uneori
sunt aproape întrecuti numeric. "Casa Română" este loc de întalnire
amicala între Bulgari, Unguri, Greci, Evrei, Nemti, Englezi, Francezi,
Brazilieni, etc., asculta cu atentie productia, discuta, participa la
bucuria tuturor, se'nveselesc la un pahar de vin şi o gustare, etc. În-
fratirea oamenilor între ei, fara sa uite inima calda romaneasca, iata
ce se realizeaza între zidurile casei nobilei Doamne Cocăneanu ...
La 5 Iulie CASA a avut cinstea sa primeasca Corpul Diplomatic din
Rio, care s'a interesat despre Romania şi situatia ei actuala sub Sov-
ietici. Personalitati distinse braziliene, între care Doamna şi Domnul
Raul Fernandez, fost ministru de externe şi cunoscator al Romaniei pre-
cum şi dl Presedinte al Crucii Rosii Braziliene.
La 26 Iulie a avut loc sezatoarea "Cantecul popular romanesc" unde
Doamna Inge-Maria Dimitriu a cantat doine romanesti cu multa savoare
în voce şi gingasie în interpretare, acompaniata de maestrul Leonard,
un artist în adevaratul înteles al cuvantului. Dl Ing. Mihaescu, vice-
presedinte al CASEI, a aratat în sfintite cuvinte rolul ce-l joaca în
viata pribegilor din Rio, CASA ROMÂNĂ şi a schitat programul pentru
viitor.
La 15 August s'a pomenit cu cuvenita cinstire unui act sfant în-
trarea Romaniei în razboi pentru întregirea Neamului în 1916. S'a citit
de catre dl Duchiade, secretarul general al CASEI, dispertatia Dlui Col.
Ed. Bessel, care retinut în pat de boala, n'a putut conferentia. Dna
a prezentat tema pastrarii prin unire sufleteasca a Unirii teritoriale
a Tarii realizata în 1918. Asistenta a întonat "Pe-al nostru steag",
iar dl Eugen Dimitriu dela Teatrul National din Bucuresti a declamat
impresionant versuri din Goga şi Crainic.
La 19 Septemvrie a avut loc sezatoarea "Romantei Romanesti", cu sar-
batorirea lui Nello Manzatti la 25 de ani de activitate muzicala în Româ-
nia. A vorbit dl T. G. Dimitriu despre romante şi sarbatoritul zilei
ca poet şi muzicant, dl dr. F. Bradescu a cantat romante vechi şi noui,
atat de evocative pentru exilati, iar dl Eugen Dimitriu a recitat doua
romante din Ion Minulescu.
În fiecare luna lumea romaneasca şi simpatizantii ei se strang cu
regularitate la o data fixata de comitetul CASEI, unde întalnesc sufle-
tul cald al Prezidentei, dna Aurelia Cocăneanu şi unde se simt ca la
ei acasa.
În Octomvrie va avea loc sezatoarea "Cantecului de dor", la 8 Noem-
vrie se va comemora Eminescu, cu program ales, iar în Decemvrie Mos
Craciun va veni în CASA ROMÂNĂ cu daruri pentru toata lumea.
La finele lunii Decemvrie comitetul de conducere al CASEI ROMÂNE
va discuta programa de activitate artistico-culturala pentru perioada
de 5 luni (Ianuarie - Mai 1954).
Pentru aducerea aminte a traditiilor noastre romanesti comitetul în-
tentioneaza sa editeze o brosurica continand cele mai frumoase şi cu-
noscute colinde, cantece de stea, troziti şi Plugusorul.
Asa îşi înţelege misiunea ei în pribegie CASA ROMÂNĂ, unde nu se fa-
ce politica, unde intriga n'are ce cauta şi unde domneste armonia, dra-
gostea şi fratietatea.

CÂTEVA ORE NEUITATE CU NELLO MANZATTI LA RIO ...

La 29 Septemvrie au picat în CASA ROMÂNĂ, pelerini spre Cetatea Lu-
mina, iubitul nostru compozitor şi profesorul Carabulea, scriitor în
spaniola, întocmai unui traznet. Nu s'a stiut de nimeni despre sosirea
lor pentru cateva ore, ... aci, în Rio de Janeiro. Cald, cu sufletul lui
de aur, simpatic, fermecator, antrenant, Nello Manzatti şi-a deschis
inima amintirilor, cari curgeau fantana ... Doamna Cocăneanu îi ascul-
ta vrajita. Col. Bessel îl sorbea din ochi, ing. Mihăescu nu se mai sa-
tura privindu-l, Duchiade îl scruta pe sub ochelari, cel ce scrie aste
ramduri îl învaluia cu dragostea de totdeauna, numai Pimen ne pusese
gand rau tuturor, dar se prefacea ca nu stie nimic ... Amintiri duioa-
se despre Tara, despre camani plecati "spre alte zari", despre sufe-
rinte şi bucurii, despre iubiri apuse, toate învaluite într'o duiosie
şi umor, cum numai Nello Manzatti poate sa le îmbine maestrit ... Pi-
men are o inspiratie fericita, ca sa ne scoata din toropeala trecutu-
lui coplesitor şi dureros. Şopteste ceva Col. Bessel care era cu masi-
na la scara, şi ne şi vedem arestati şi condusi într'o ... duba luxoa-
sa. Ne era necaz ca mai lipseau trei inculpati: A.Atanasiu, F.Brădescu
şi Paul Stoenescu. Ne trezim undeva, unde suntem supusi unor torturi
groaznice ... Pedeapsa? Niste movile de churrasco (friptura diversa a
gauchoşilor brazilieni, deci ceva specific tarii) trebuiau atacate
şi distruse, aproape toti am fost învinsi, ceiace l-a speriat şi pe
N.M. care se temea sa nu piarda vaporul. Profesorul Carabulea tacea,
şi credea ca destinu-i este implacabil. Niste vin bun a mai contribuit
la deslegarea limbilor şi mai avan ... iubiri nemarturisite, pastrate
între cutele inimii, dracii diverse cu ofiteri, ovrei, popi, cazaci,
spanioli, etc. ne-au furat timpul. Pimen i-a comanda: directia vapor,
unde vom fi în siguranta însa nu la ... siguranta (Doamne fereste...)
Aci gasiram ce cautam: un clavir ... Apăi, "Frumoasa mea cu ochii
verzi"", cu amintiri despre Cincinat, şi "Vânt de seară", melodia şi
poezia pribegiei noastre, "Mi-e dor" cu amintiri despre Mangalia, la
care colabora Col. Bessel îmbatabil, dar unde am vazut pe poetul muzi-
cant, cazut în reverie, aplecat peste clape şi cantand ca în vis ver-
suri pentru Odette de altadata:

Mi-e dor, mi-e dor de tine,
De părul tău ca pulberea de aur fină ...

Nici unul nu observasem cum se strecurase timide pe langa pian urma-
sele strabunei Eva, îmbarcate la timp, caci nu numai cantaretul avea
privirea încetosata, ci şi noi, toti, eram cu inimile furate de amin-
tiri. Sveltele caprioare pieriera ca niste naluci ... iara noi ne tre-
ziram din vis, numai cand radio-ul bordului anunta tacos: Les visi-
teurs sont priés ... îmbratisari fratesti, adrese, servicii amicale,
etc. dar peste chipurile noastre se asezase o tristete grea. Cine stie
cand ne-om mai vedea. Nello Manzatti cu optimismul lui: La Paris, la
noi ... Profesorul Carabulea: Ba mai bine în Tara ...
Noi, cei ce ramaneam, eram topiti ... Cu sufletele urmaream vaporul
care se desprindea încet, tarand cu el spre alte meleaguri melancolii
din alte vremi ... Caci asa ni-i scris, se vede, în sangeratele noas-
tre carti ale vietii.

C R O N I C A L I T E R A R Ă

ARNĂUTU, N. , Noi şi Rusii. Buenos Aires, Cuget Românesc, 1953,165 p.

XENOPOL, AL.D., Istoria Românilor din Dacia Traiană, v.I. Trad. din
l.franceza de N.S.Govora. Madrid, "Carpaţi",1953, 284 p.

BISERICA ROMÂNĂ UNITĂ, Două sute cinci zeci de ani de istorie. Cu 40
ilustratii în afara de text. Madrid, Rivadeneyra,
1952, 418 p.

ŞEICARU, PAMFIL, Dotla, Rien que les cendres. Paris, A.Bonne,1949,313p.

SERVIEN, PIUS, Sagesse et poésie. Paris, A. Fayard, 1947, 174 p.

MAURER JUNIOR, TEODOR HENRIQUE, A unidade da România ocidental. São Paulo, 1951, 227 p. (Faculdade de filosofia, ciências e letras. Boletim 126. Filologia Românica, n.2).

MAGNE, AUGUSTO, Dicionário etimológico da língua latina. Famílias de palavras e derivações vernáculas. v.I, A- AP. Rio de Janeiro, Instituto Nacional do Livro, 1952.

Lucrarea dlui Avocat N.Arnăutu are o importanta capitala pentru vremurile noastre şi mai ales pentru putinta de a citi a multora dintre noi. Problema ce şi-o pune Dsa este de constiinta şi cu atat mai mare îi este meritul. Dar vizıunea de care este urmarit da valoare acestei lucrari nu numai de documentatie, ci şi de propaganda, desi Dsa nu este istoric. Materialul ne este cunoscut, dar ceiace intereseaza este ca ni-l improspatat şi astfel ne slujeste ca un vademecum in problemele ce le vanturam astazi, fara sa avem un izvor cat de mic. Dl Arnăutu a implinit aceasta lacuna şi oricine poate sa aiba cu sine toata tragedia scrisa a nenorocitei convietuiri devecinatate cu taristii sau comunistii (acelas lucru din p.d.v. panslavist). Incepand cu prima rapire a Basarabiei traiul sub imparatia moscovita infioratoare, redesteptarea, rezistenta, prigoana, revolta, a doua rapire a Basarabiei, razboiul mondial 1914-18, vizıunile oamenilor nostri politici şi moartea care ne-a adus-o acest popor satanizat sunt descrise cu pana de scriitor constient de misiunea lui.

Bibliografia este destul de bogata fata cu putinta de a rasfoi carti prin biblioteci, oand te chinuieste foameaz sau stai departe de centre intelectuale.

Aceasta lucrare este de mare folos şi cazna autorului este incoronata cu multumirile pribegilor.

A avea in pribegie o carte de istorie romaneasca, tiparita cu migala, tradusa poetic, ca şi textul marelui istoric roman, care vesnic sa-ti reaminteasca Tara şi poporul, este mai mult decat o binefacere. Dar dumnezeesc. Suntem recunoscatori dlui Govora şi dlui Traian Popescu pentru c'au savarşit acest act national mai ales pentru vitorime, dar nu putem prin nimic sa-l felicitam pe binefacatorul care a incurajat material şi spiritual tiparirea acestei opere clasice romane.

Redau din impresionanta prefata a binefacatorului doar cateva randuri: "Am trait in mijlocul acestor frati latini, timp de doua zeci şi cinci de ani şi am invatat-a-i cunoaste şi a-i pretui. Cunosc trecutul lor impletit cu suferinta şi glorie. Sentinela neclintita la poarta Europei estice, a infruntat cu barbatie toate puhoaiele revarsate din strafundurile Asiei, pastrandu-şi fiinta ca neam, in ciuda tuturor loviturilor primite. Nadajduiesc sa poata rezista şi la grelele incercari prin care trece astazi şi cari doresc sa fie curand o trista aducere aminte. Prinos al atator sacrificii, am crezut ca este nimerit sa retiparim glorioasa Istorie a Poporului Român, mai ales astazi, cand ocupantul sovietic incearca prin toate mijloacele sa altereze şi sa mistifice adevarul latinitatii lui. Este strigatul de dreptate pentru Romania şi evidentierea erorii anterioare, iar pentru putinii Romani scapati peste granitele tarii, un imbold la lupta pentru eliberare şi o raza de speranta, ca furtuna va trece ca atatea altele din trecutul acestui neam". Iar ca motto " Tarii Romanesticea de-a doua a mea Patrie Acestea le scrie dl Luis Beneyto Marti, fost consul general al Spaniei in Romania , ani şi ani de zile.

Cand unii dintre Români au o atitudine negativista, desagreganta, defetista, chiar in vremurile groaznice pe care le traim, mangaierea frateasca a dlui Marti este serafica... Nici un Roman instarit nu s'a gandit sa tipareasca o carte de capatai pentru cei fara Tara, ca noi... Banii mecenatilor sunt destinati altor treburi mai ... importante, decat tiparirea unei istorii oarecare.

Cartea aceasta romaneasca, talmacirea ei, grija tipariri, şi mai ales gestul nobil al dlui Marti , sunt vajnice mustrari pentru cei ce se simt vizati(supara-se pe noi, ca nu ne doare deloc) Noi inconjuram cu neclintita dragoste pe binefacator şi-l laudam in numele tuturor celor ce simt ca şi noi pentru cele ce-a facut in exilul acesta nefericit, pentru triumful sufletului şi gandului nostru bun şi curat.

Pentru comemorarea celor 250 de ani de activitate rodnica a Bisericii Unite in viata religioasa, culturala şi nationala a Romanilor prin condeiele catorva vladici, fruntaşi in pribegia noastra, s'a intocmit un volum de istorie, asa cum era necesar, spre lauda Sfintilor Lor, cunostintelor noastre cam reduse in acest domeniu de istorie bisericeasca, şi care adeseaori il confudam (chiar voit) cu politica ratacioasa, cu regionalismul, cu o multime de manifestari, cari numai cinstite nu ne fac. Parcurgand cu emotie cele cateva sute de pagini complexe o suma de cunostinte care prezinta problema sub alta prizma, mult mai obiectiva. Modestia autorilor este remarcabila, cand mai ales ne destainue lipsa de timp şi de material valoros la indemana. In orice caz a strange in cateva sute de pagini scrise cu stiinta şi constiinta viata bisericii romane unite şi a o monografia cu rara corectitudine este o pilda demna de imitat. Iata articolele: Crestinismul la Romani (Msgr. Aloisie L. Tăutu), Unirea Romanilor Transilvaneni cu Biserica Romei (Par. P. Cârnaţiu), Biserica Unita intre anii 1700-1918 (Par. C. Capros şi F. Popan), Eparhiile unite sufragane Mitropoliei de Blaj (Par. P. Cârnaţiu), Biserica romana unita intre cele doua razboaie mondiale (Par. C.Bârlea), Calvarul Bisericii Unite (Par. Al.Mircea, P.Cârnaţiu şi M. Todericiu), Problema religioasa in Romania (Par.Al.Mircea), Intregul material documentar contribue prin acest volum la clarificarea unei epoci intregi de istorie, şi trebue sa ne fie indreptar de darzenie, munca, demnitate şi jertfa, caci este vorba de istoria sufleteasca a poporului roman.

Nu trebue sa consideram departe de sufletul nostru ortodox toata aceasta desfasurare a activitatii bisericii unite, caci daca ne-am aduce aminte numai de scoala ardeleana şi curentul latinist şi tot n'am putea departa din istorie un vast capitol de viata romaneasca.

Acest volum comemorativ este o opera de seama in pribegie şi inseamna nu numai o preocupare carturareasca, ci şi o constiinta romaneasca treaza la nimicirea Neamului.

Lucrarea dlui P.Seicaru scrisa intr'un stil seantetor, este nu numai literatura istorica, ci are valoare de document pentru cele ce se vor scrie mai tarziu. Caci daca nu aduce citate la subsolurile unei lucrari stiintifice aride, toate sunt redate dupa cele vazute cu ochii, sau scrise in inima (vorba lui Neculce). O minutioasa analiza a situaiei politice a Europei şi a Estului european mai ales, acolo unde arte de un foc primejdios care va incendia lumea; dosarul unei tari satelite, incepand cu acordul dela München şi parasirea de catre Anglia şi Franta dupa vagile promisiuni facute conventional; jurnalul colonelului Cosma Roura, care nu-i altceva decat explicarea teoriei bolsevice, pastralucit expusa, insa tot asa de sofistic de rusul Marişkin, care pana la urma se arata ceiace este in realitate, cu toata cultura lui europeana pe care şi-o insusea numai ca sa demonstreze realitatea sociala şi necesara a bolsevismului in Romania.

Ultimile pagini arata tragedia neamului romanesc sub nimicitorul proces de descompunere, adica bolsevizarea cu forta. Aci autorul cu argumentarea, prezentarea realitatilor dureroase, imprecatiile dramatice atat de caracteristice unui gazetar de renume şi talent deosebit ca dl P.Seicaru, face din aceasta opera, cartea necesara oricarui om politic, care vrea sa sa initieze in evenimentele din sudestul europ pean dela 1930 in special.

Scrisa sugestiv, impresionant, cu bogatie de informatie straina inaccesibila multora dintre oamenii politici, opera este una din lucrarile de seama scrisa in ultimii cinci ani de pribegie.

Putini intelectuali din pribegia noastra isi mai aduc aminte de pomele intrarupte ale poetului de limba franceza Paus Servien Coculescu astazi, par'ca retras in turnul de fildes al unei solitudini fructuoase. Reamintim versurile publicate in "Convorbiri literare" şi carti tiste in sedintele de neuitat conduse de vesnic tanarul prof. Tzigara Samurcaş, ceeu clipe de reverie pentru intreaga asistenta. Am citat deunazi proza poetica şi versurile din cartea notata astazi. O precizare a noastra ar fi chiar inutila. Marii poeti ai Frantei de astazi şi-au spus cu tarie verdictul lor literar. Criticii la fel. De-o pilda,Paul Valéry vorbeste despre "le cas Servien" in literatura franceza, imbi-

narea maestrita a omului de stiinta exacta cu poetul si muzicianul profund, poetul cu doua "spirite" botezate de Pascal, dar care se cunosc in adancul fiintei lui si se'nteleg perfect. Sau superbul L.-P. Fargue care spune ca" Pius Servien et ses poémes sont l'exemple de cette heureuse synthèse, de ce bonheur intellectuellement sensible et sensiblement intellectuel". Ca sa ni-l prezinte ca pe-o figura a Renasterii tot el spune ca Leonardo da Vinci l-ar socoti drept var, iar Winckelmann, frate. Adevarat seducator" il face de la fleur de chair et de sang une fleur de cristal et de diorite qui garde le frémissement de la vie". La fel Emile Henriot ii asemuie versurile cu Cântarea Cântarilor(ca si Fargue dealtfel) ii gaseste inrudire in unele creatii fie cu Mallarmé , fie cu Vigny , iar Thierry Maulnier demonstreaza cu convingere ca poezia lui Pius Servien contine toate elementele ce compun poezia adevarata...

Spiritul universal al poetului Pius Servien, adevarata apartenenta a Renasterii, tehnica versului, conceptia, redarea, imaginile ni-l desvaluie ca pe-o aparitie miraculoasa pe infloritul camp al poeziei franceze din zilele noastre. Fiinta coborîta din alte vremuri pe pamantul de-acum "Les Nouvelles littéraires" care-i comenteaza primele sale poeme il stramuta in epoca Pleiadei, ca gandire si vers clasic, de-aci coboara pe scara de lumina a timpilor cu Pierre Ronsard(Doamne, ce fericita coincidenta) Victor Hugo, Paul Verlaine, Paul Valéry...

Noi ni-l imaginam insa, in hlamida, cu cununa de lauri pe frunte,cantand din harfa versurile sale numai in nopti spuzite de stele pe firmament fara de nouri; numai asa, se imbina lumea astrelor, cu a tonurilor sublime si a imaginilor dumnezeesti in sufletul acestui Leonardo da Vinci al vremurilor noastre.

Este lucrarea distinsului profesor dela Universitatea din São Paulo, cu care si-a obtinut docenta, dar care prin conceptie, redactare, material stiintific si bibliografic, intrece cu mult o lucrare obisnuita de docenta. Planul lucrarii este dispus in trei parti: I. Factorii unitatii romanice occidentale(unitatea de gandire si cultura, latina medievala universala, prestigiul cultural al francezei medievale) II. Vocabularul romanic occidental(unitatea lexicala si imprumuturile de cuvinte, unitatea semantica si imprumuturile, formarea cuvintelor in domeniul occidental) III. Gramatica romanica occidentala(morfologia si sintaxa) Bibliografia completa. Pentru chestiunile romanesti, autorul a utilizat pe C.Tagliavini si neuitatul Ramiro Ortiz. Impresionant arata Dsa izolarea limbii romane de Occident, pierzandu-se contactul complet si neputand sa participe la unitatea sociala generala, explicandu-se tot asa si diferentele gramaticale ale limbii, accentuiaza tendinta de relatinizare in sec. 19-lea, cu formele franceze si italiene. Prestigiul ambelor limbi n'a fost mai mare decat "o sentimento de latinidade eterna reflorescente na língua isolada, por tantos séculos, de sua fonte".

Si mai departe grija savantului pentru viitorul limbii române "Hoje quando o rumeno gravita na órbita de política eslava, não sabemos qual será a evolução futura da língua rumena, que tende, de novo, a afastar-se de suas irmãs(p. 54-55) Vorbind despre relatinizarea limbii române moderne distinsul profesor sustine ca limba romana are formele ei respectiv latine, iar galicismele invadatorii sunt tot de origine latina intrate prin influenta franceza moderna " o que acontece frequentemente é que o rumeno recorre à forma latina, dando-lhe o sentido românico moderno"...Fica esta nota sôbre o rumeno como ilustração do poder de coesão e unidade das línguas românicas, resultado da consciência inapagável da herança latina comum"(p.74-76)

Lucrarea dlui prof. Maurer Junior are o valoare mare nu numai pentru minutiozitatea si atentia cu care a studiat unitatea romanica occidentala, sau influenta erudita a latinei ca factor decisiv intru aceasta unitate, ci pentru ca acest material imens , unde a avut posibilitatea l-a pus in opozitie cu singura limba de origine latina, vulgara, din Romania orientala.

Aceasta opera de seama trebue sa atraga atentia romanistilor, căci prezinta sumar si o problema romaneasca, importanta pentru zilele noastre, care nu-i numai stiintifica, ci si politica, pentru intreaga romanitate.

Aceasta publicatie este anexa la Dicionário da língua portuguesa especialmente dos períodos medieval e clássico, si redactarea ei de invase poate mandri. Sf. Sa este autorul volumelor: Demanda do Santo Graal, O Boosco deleitoso si Vita Christi. Tema Sf.. Sale este mai valoroasa, ca nu numai ca satisface stiinta cu prisosinta, dar "foi pôr em maior evidência as origens latinas do idioma nacional", deci staruie - desi nu are nevoie - in demonstrarea continua a latinitatii limbii portugheze. Intrucat dictionarul este inchinat activitatii stiintifice a studentilor universitari, clasicisti si romanisti, metoda de redactare este cea obisnuita: cuvantul latin, in forma lui gramaticala, semnificatia, referinte din autorii latini, si uneori din autorii portughezi, comparatia cuvintelor este redusa la l. greaca, si cea portugheza. Sigur ca ar fi fost necesar sa se apeleze si la celelalte limbi romanice, spre a se intari nu numai latinitatea indiscutabila a l. portugheze, dar sa se stabileasca legatura de rudenie intre limbile romanice, care-i si mai important lucru. Ar fi trebuit sa nu omita dintre limbile neoromanice limba romana intre altele, care este singura limba derivata din latina vulgara a Romaniei Orientale, si de al carei lexic nu uzeaza invatatul padre Magne, desi la dispozitie a avut opera lui W. Meyer-Lübke, respectiv si REW, care i-ar fi dat elementele necesare lucrarii prezente.

De pilda nu intalnim cuvinte importante ca ACRU, AC, ATA, ADAUGA, ETATE, EV, ALB, AIU (ALIUM, dialectal) ALBIE (ALVEUM sem.), ARAMA (ARAMEN), INIMA, OGOR, OTET, etc., pastrate in forma latina intacte.

Nu sunt citati romanisti de frunte ca O.Densusianu, S.Puscariu, I.A. Candrea, D.Gâzdaru, T.Papahagi, Al.Rosetti, I.Iordan, cum ar fi fost natural, (doar A.Graur, cu Les consonnes géminées en latin) macar bibliografic, de-aci o lacuna a operei de netagaduita valoare stiintifica a Sf. Sale. Dealtfel bibliografiei ii mai lipsesc si alti autori clasici.

Orice lucrare de filologie clasica, respectiv latina, este in stransa legatura cu latina vulgara si deci cu limbile derivate din ea. Mai mult, nu poate fi studiata limba clasica in integritatea ei, fara sa nu fie concentrate dialectele sau idiomele ei componente.

Acum vedem de cat folos este "Bibliographie de la littérature latine" a dlui Prof. N.I.Herescu, citata singura, alaturi de lucarea anuntata de editura Belles lettres din Paris, a dlui Prof. Sc.Lambrino.

Credem ca ar fi trebuit sa ne fi gandit din vremurile bune, ca sa trimitem bibliotecilor din lume cartile noastre mai importante spre a fi izvoare sigure lucrarilor invatatilor straini, cari nu au putinta sa le consulte nicaeri.

Lucrarea Parintelui A.Magne este de mare importanta pentru tineretul studios brazilian, mai cu seama. Pentru lumea invatata straina este un aport stiintific de seama in domeniul studiilor clasice, si banuim ca viitoarele volume vor implini lacunele inerente unei munci grele, care depaseste in durata o viata de om.

CRONICA MĂRUNTĂ

Cu ocazia Congresului international al Avocatilor tinut la Madrid, in Iulie 1952 s'a luat si initiativa infiintarii unei Federatii latine internationale a juristilor si avocatilor din toata lumea latina si cari scot din dreptul roman principiile si directivele dreptului modern pozitiv al tarilor carora apartin membrii. Scopul? Mijloacele de aparare si intindere a influentei disciplinelor juridice originale, acordarea mutuala si amicala a asistentei juridice. Limbile oficiale vor fi cele latine (desigur se admit limbile engleza si germana).

Domnul Alphonse Juilland, doctor in litere dela Sorbona, si directorul revistei de filologie romanească "CAHIERS SEXTIL PUȘCARIU" este numit profesor titular la catedra de romanistica de pe langa Universitatea din Washington, pe ziua de 1 Martie 1954. Dsa va preda cinci cursuri in limba engleza: General and comparative linguistics, General Romance, Old french, French literature si Rumanian (cursurile de romana au fost introduse in programa analitica la cererea Dsale).

Nu putem decat sa ne bucuram de acest succes care este si al nostru, al tuturora, intrucat valoarea Dsale si munca de care da dovada dintinsul nostru confrate si concetatean sunt chezasia biruintei romanesti in exilul nefericit.

Felicitam din inima pe noul catedratic si-i uram spor la munca pentru afirmarea stiintei romane pe meleagurile straine si 'n vremurile incrancenate ce le traim astazi.

Rugam pe toti confratii, directori si redactori de ziare, reviste, buletine, foi, etc., sa trimita dlui Prof.Dr.A.Juilland, 58 Bank street, New York 14, N.Y.,USA, publicatiile Dlor spre a contribui la redactarea Revistei CAHIERS SEXTIL PUŞCARIU si spre a forma pe langa Seminarul Dsale de romanistica nu numai o biblioteca modesta necesara studentilor, ci materialul de care se va folosi in predarea limbii romane, in mod practic.

Acelas rugaminte si dlor scriitori, publicisti, editori, etc., ca sa imbogateasca cu cartile Dlor noua infiripare universitara.

Cine va ajuta pe colegul nostru, Dl Juilland, va primi in schimb pretioasa publicatie "CAHIERS SEXTIL PUŞCARIU".

Suntem informati ca in Mai 1954 apare volumul "Les communistes démasqués" in 700 pagini, unde se vor arata documentat procedeele intrebuintate de Comunisti spre a cuceri tarile din dosul Cortinei de fier. Aceasta documentare a fost produsa la procesul contra "Internationalei Tradatorilor".

Dl D.G.R.Serbanesco a publicat "La franc-maçonnerie en Roumanie" in Ed. Lettres M., Paris (30 p.) cu istoria pe scurt a francmasoneriei in Tara noastra. Se arata rolul jucat de masoneria franceza, lojile, activitatea lor in diferitele acte politice romane, pana la 1940. Autorul arata prigonana suferita de masoni in timpul conducerii Tarii de Maresalul Antonescu cat si astazi sub regim comunist. Astazi masonii s'au refugiat la Paris, bucurandu-se de auspiciile altruistilor si umanitaristilor Francezi.

Brosura este interesanta si prezinta material uneori nou pentru public.

FUNDAŢIA REGALĂ UNIVERSITARĂ CAROL I sarbatoreste pe savantul francez Mario Roques, mare romanist si devotat prieten al Romanilor pentru 50 de ani de activitate stiintifica. Dl Prof. Sever Pop dela Univ. din Louvain intocmeste un volum omagial, care va contine doua parti: M. Roques si studiile române si M. Roques, scrieri despre chestiuni române. In afara de prefata si lista de adeziuni, din brosura primita prin amabilitatea dlui S.Pop. avem un interesant studiu asupra savantului francez, biografic si bibliografic.

Suntem alaturi de Comitetul de organizare al sarbatoririi si la randu-ne omagiem cu respectul cuvenit pe ilustrul invatat legat strans de stiinta noastra.

ORBIS, t.II, n.1 1953 prezinta cronica Centrului international de dialectologie generala din Louvain, alcatuita de dl Prof. S.Pop, aratandu-se activitatea stiintifica, chestiunile de ordin pecuniar, desiderate, informatii, multumiri, necrologe , etc.

Dl Traian Popescu, dirijorul corului bisericii romane din Paris a scos cu ajutorul Par. Zapartan, LITURGHIA SF. IOAN CHRISOSTOMUL (40 p. splendida adaptare si armonizare a liturghiei, despre care nu s'a pomenit un cuvant de lauda macar. A avea o astfel de liturghie in slujba religioasa acolo unde Romanii sunt organizati si pot aduce lauda lui Dumnezeu pe pamant ospitalier este o adevarata binefacere. Am cantat dela inceput pana la sfarsit muzica inmiresmata si socot pe Romanii specialisti datori sa faca pe cat posibil cunoscuta aceasta pretioasa lucrare, si sa si-o procure fiind absolut necesara.

Dl Alejandro Busuioceanu, publica in "Revue des études roumaines" un interesant studiu de istorie literara romano-spaniola "Una historia romántica: Don Juan Valera y Lucia Palade" (studiu premiat in Spania cu premiul Valera) in care gasim pe Don Juan Valera diplomat si poet

minor, inamorat de Lucia Palade, fiica boierului moldovean Constantin Bogdan Palade, in epoca romantica (1847-48). Cu condei intraripat dl Busuioceanu descrie iubirea, intamplari amoroase, dezlusiri, epiloguri triste.

Un bogat material spaniol si roman a stat la dispozitia dlui Busuioceanu, ca sa ne redea aceste pagini de istorie literara necunoscuta.

La inceputul lunii Iulie a.c. colaboratorul nostru, dl Vintilă Horia a participat la Congresul hispano-american de limba si literatura ce a avut loc la Salamanca, unde a vorbit despre "Natura si destin in literatura hispanoamericana".

"Cu ocazia comemorarii a 35 de ani dela Unirea Basarabiei, Societatea studentilor romani din Paris a hotarît crearea Asociatiei PRO BASARABIA care, dupa ce va obtine adeziunile marii majoritati a emigratiei noastre ca un legamant de a lupta pentru recastigarea provinciilor rapite, va avea de scop sa difuzeze cat mai mult cunoasterea drepturilor noastre imprescriptibile si sa stranga in jurul ei toate personalitatile straine care ne pot ajuta la atingerea scopului urmarit.

Pentru realizarea primului scop aci indicat, publicatiile romanesti din exil pot deocamdata contribui in mod folositor publicand in paginile lor un apel in acest sens si lista Romanilor care vor adera, cu numele, pronumele si adresa respectiva. Cu aceasta ocaziune va fi util a se cunoaste ce Romani basarabeni si bucovineni sunt printre noi.

Dupa ce numarul adeziunilor romanesti va fi important, se va forma un comitet de organizare din reprezentantii Societatilor studentesti de pretutindeni si se va trece la strangerea adeziunilor personalitatilor straine occidentale ce vor voi sa imbratiseze si sa sustina cauza noastra.

Listele celor ce vor adera prin binevoitorul Domniei Voastre intermediu va rugam a le trimite la 1 Iunie viitor, pe adresa : Comité des Étudiants-Église Roumaine, 9 bis, rue Jean de Beauvais, Paris 5e(Pro Basarabia).

Dupa constituire, Asociatia va avea sectiuni in toate tarile de dincoace de perdeaua de fier, unde numarul adeziunilor va fi de cel putin 50 de persoane(domni si doamne) asa incat la 27 Martie viitor comemorarea sa se faca sub egida noului Asociatii si cu rasunetul ce dorim si speram".

Comitetul ne roaga sa spunem tuturor ca " adeziunile nu comporta cheltuieli" si cer sa le puna la dispozitie material documentar asupra celor doua provincii, sau indicarea sursei de unde pot fi procurate.

Imbratisam cu tot sufletul mareata idee si fagaduim tot concursul nostru spre a se infaptui cat mai repede acest act istoric.

In extrasele din Memoriile sale de Razboi, publicate de "Le Figaro" din 3 Noembrie 1953, Sir Winston Churchill povesteste calatoria lui la Moscova, la inceputul lui Octombrie 1944. Cu o sinceritate demna de invidiat, el expune chipul in care, cu acel prilej, au fost rezolvate, de Marea Britanie si Uniunea Sovietica, si in lipsa Statelor Unite ale Americii, chestiunile carora autorul le zice: "treburile noastre din Balcani". In cuvinte mai limpezi, era vorba de impartirea Europei Orientale.

Aceasta impartire, care seamana atat de straniu cu alte impartiri mai vechi sau mai noi, este desemnata sub numele de "predominare" si exprimata in procente: 90% predominare sovietica in Romania in schimbul a 90% predominare britanica in Grecia; 75% predominare sovietica in Bulgaria; predominare pe din doua pentru ambii partasi in Ungaria si Iugoslavia. In momentul cand se incheia targul, aceste cifre au fost mazgalite de Sir Winston Churchill pe un petec de hartie. "Am impins hartia in fata lui Stalin", povesteste Dsa. A fost o scurta clipa de nemiscare. Apoi Stalin a luat un creion albastru, a tras pe hartie o linie groasa in semn de aprobare si ne-a inapoiat-o. Totul s'a incheiat in mai putin timp decat trebue pentru a scrie".

Impartirea Europei Orientale - asa cum a fost conceputa de Sir Winston Churchill la Moscova, in ziua de 9 Octombrie 1944 - se gaseste in contrazicere flagranta cu toate actele, declaratiile si profesiunile de credinta facute public de Statele care au purtat un razboi cumplit in numele libertatii, al democratiei, al dreptului popoarelor:

In August 1941, Carta Atlanticului proclama sus si tare "dreptul fiecarui popor a-si alege forma de guvernamant sub care trebue sa traiasca". Semnatarii Cartei afirmau dorinta lor de a reda "drepturile suverane si liberul exercitiu al carmuirii celor care au fost privati de ele prin forta" (art. 3).

In Ianuarie 1942, Declaratia Natiunilor Unite adopta principiile Cartei Atlanticului.

In Februarie 1945, in "Protocolul lucrarilor" conferintei dela Yalta, se declara ca, dupa liberarea Europei, Statele semnatare se legau sa "restabileasca, imediat ce va fi posibil, prin alegeri libere, guverne care sa fie expresia vointei popoarelor".

Cititile de acest fel ar putea fi inmultite dupa voie. Astazi,cand Sir Winston Churchill desvalue secretul targului dela Moscova, popoarele interesate au dreptul sa se intrebe unde se afla exprimata adevarata pozitie a Marii Britanii: in declaratiile publice cele mai solemne,ori pe petecul de hartie aprobat cu creionul albastru? Caci intre drepturile suverane ale unor guverne care sa fie, prin alegeri libere, expresia vointei popoarelor, si intre sistemul "predominarilor" deosebirea e asa de mare ca nici o confuzie sau controversa nu este posibila.

In momentul acela, Sir Winston Churchill si-a simtit desigur constiinta cam turburata, dovreme ce spera s'o linisteasca prin distrugerea petecului de hartie. Dsa adauga cu naivitate in Memoriile sale: "S'a produs o lunga tacere. Hartia insemnata cu albastru ramasese in mijlocul mesei." Am zis insfarsit: 'N'o sa fim oare socotiti putin cam cinici ca am rezolvat probleme de care depinde soarta a milioane de fiinte in chip atat de brutal? Sa ardem hartia asta!' - 'Nu, pastrati-o', a zis Stalin".

Evident, a precumpanit parerea lui Stalin. A precumpanit chiar atat de mult incat petecul de hartie insemnat cu albastru nu numai ca n'a fost distrus, dar capata astazi publicitatea cea mai larga prin Memoriile premiului Nobel pentru literatura din 1953!

Milioanele de fiinte a caror soarta a fost hotarata - cu propriile cuvinte ale lui Sir Winston Churchill - in chip atat de brutal, "in mai putin timp decat trebue pentru a scrie", au dreptul de a pune o a doua intrebare: cetace era cinic in Octombrie 1944 a incetat oare de a mai fi cinic in Octombrie 1953?

Benjamin Constant zicea: "Cand adevarul nu face decat rau, este mai degraba un orgoliu decat o datorie sa-l spui". Aruncand astazi in obrazul popoarelor ocupate din Europa Orientala un adevar caruia i se potrivea mai bine taina care inconjura faptele nelegiuite, Sir Winston Churchill nu poate sa nu stie cat rau face popoarelor martire. De vina sa fie numai orgoliul sau bine cunoscut? Primul-Ministru al Marii Britanii nu doreste oare, pe urma acestei publicitati, sa solidarizeze Statele Unite si Franta, absente la Moscova in Octombrie 1944, cu ideia unei impartiri care ar face sa dovina caduce, pentru totdeauna, si Carta Atlanticului si Declaratia Natiunilor Unite? Iata ultima intrebare pe care si-o pun milioanele de fiinte care au asa de putin pret in ochii lui Winston Churchill.

"SATRA" din Roma este noua si marca revista umoristica de mana cinci. Hartie mizera, material dibaciu, satrar si mai dibaciu. Un adevarat ... Cato uscat al prihegiei romanesti. Cenzureaza tot ce vrei: politica (aci e tare de tot), gramatica (sa nu mai zici, amice, decesuri, ci decese), morala, ortopedia, geometria, etc. Nu exista domeniu uman, unde sa nu-si vare mopsisorul, vajnicul seminarist de pe vremuri (ca si tatuca-sau Stalin, ma rog!). Odinioara purta cizme de messina galbena tip Wallenstein, cu care se fudulea pe langa femeile muncitoare sudestice din lagare, astazi acelea picioruse x-forme incalta pantofi de juft (e doar la moda pentru smecheri). Fuma odinioara "Juno", acum savureaza mahorca (speranto pentru visitor). Cum se schimba omul! "SATRA" este perfect informata. La zi cu toate stirile, in special cele din Tara, venite pe ... unde scurte. Unii rautacioși, bine informati, din Paris, starnesc vesti cam lugubre pe seama Marelui satrar, dar noi nu le credem, caci nu se cade asa ceva-slea. Oamenii-s rai, bata-i norocul, dar ceva, ceva tot or fi mirosit ei ... Pe noi ne bucura tare mult ca "SATRA" apare cu o regularitate demna de invidiat, lunar, coplesita de informatii si de midde abonamente (poate c'or fi si din Tara, dela unii admiratori ...). Precum se vede situatia este mai mult decat ...

roza. Asa intelegem si noi. Apai, injura pe toti, neneaca! Spurca tot, si da-i inainte cu injuraturile, mai ales acum, ca tare bine face,Neamului romanesc. Cunoastem cu totii metoda veche, de a tese vrajba intre frati, si de a intretine dihonia mereu ... Altceva, s'ar impune, deci alte instructiuni sa fie puse pe plan de bataie. Poate c'or fi intarziat pe drum ... Marelui Satrar ii e frica tare ca nu-i recunoscut si ascultat ca valoare politica - credem noi (adevarul o fi altul, poate) - dar i-o garantam cu siguranta, ca atunci, cand toti ne vom intoarce in Tara, Romanii saraci, aceia din munti si paduri, vor avea nevoie si de capul cel istet al Satrarului, il vor utiliza la vreme, si-l vor pune la loc de cinste.

Din initiativa dlui Pompiliu Păltânea a luat fiinta ACȚIUNEA LATINĂ, societatie cu scopul de a mentine treaza constiinta latinitatii neamului nostru, mai ales astazi cand bolsevismul incearca sugrumarea noastra ca popor. Falsificarea limbii, culturii, vietii insasi si uciderea poporului prin elementele fruntase, ca fiind reactionare, inseamna pieirea noastra, stergerea de pe harta.

Initiativa romaneasca patriotica a dlui P.Păltânea si a catorva prieteni ai Dsale, romani si straini, este nu numai un gest de curtoazie, ci un strigat de alarma in fata latinitatii amenintate de bolsevism.

"Afirmarea latinitatii noastre" in orice imprejurare si "participarea la toate manifestarile lumii latine" sunt astazi probleme vitale.

Suntem, trup si suflet, alaturi de aceasta miscare si-i dorim spor viata lunga spre a-si realiza programul.

CAETE DE DOR, Paris, n.7, in redactarea minunata a dlor V.Teruncă si C.Amăriuței prezinta material excelent ca: "Fragment autobiografic" de M. Eliade, "Cezar Boliac si 'Soarta poetului'" de N.A.Gheorghiu,si"originea intentională a lumii 'în colindele românești"de C.Amăriuței. Poezii de Yvonne Rossignon, V.Teruncă, superbul ciclu al dlui A.Busuioceanu, Vintilă Horia, Mihai Niculescu, N.Caranica, N.A.Gheorghiu, Antoaneta I.de Bodisco, I.Pârvulescu, V.Țâră, T.Barbu, C.Amăriuței, admirabilele talmaciri din R.Char si F.Garcia Lorca, ca si Matei Caragiale in frantuzeste dau valoare publicatiei distinsilor scriitori, cari incalca saracia si greul vietii de pribeag spre a oferi Romanilor arta pura. "Carte de citire" a dlui V.Teruncă remarcabila. La fel "Vorbe despre vorbe" a lui N.Niculescu. Bibliografia selecta.

VERS, Chicago, nr.1,2-3. sub pesna lui N.Novac aduna iaras material bogat dela colaboratorii sai obisnuiti si cunoscuti pribegiei noastre. Studii istorico-literare, proza, poezii, bucati antologice, literatura tradusa in romaneste, cronici, recenzii, note, etc., fac din revista din Chicago o publicatie serioasa a exilului nostru.

Straduinta lui Novacovschi si sacrificiul buchetului de Romani din Asociatia "N.Bălcescu" din acel oras, merita laudele tuturora.

CUGET ROMÂNESC, Buenos Aires, III,1 redactata de dl prof. Găzdaru care publica un omagiu dascalului nostru dela Hamburg, F.Krüger, refugiat in Argentina, apoi un masiv studiu despre "Contributia Românilor la progresul cultural al Slavilor", necesar vremurilor noastre. Dl prof. N.I.Herescu semneaza un articol "Academia electrificată" in care sarja se îmbina cu fina ironie, iar Dl Nolla ofera doua poezii bune. Notele si cronicile unde se simte un condei maestrit, "Spicuirile", si "Paginile alese" din clasici dau prestigiu publicatiei din B.A.

ORIENTURI, Stuttgart,V,1-2,Ian.-Iunie 1953 condusa de dl Dr.Ghidel, vesnic vie si interesanta revista culturala, cu colaborari romanesti si straine, cu material masiv prezentat prin studii, note, comentarii,si mai ales cronicile, recenziile si aportul in l.germana, bogat in idei si sugestii. Remarcam "La vie" literatura evocativa a dlui Mișu Demetrescu, care in vremile acestea grele sunt dorite consolari.

CURIERUL ROMÂNESC, Paris, n.5-6,7-8 sub directia dlui P.Păltânea, apare in l.franceza si romana, cu material ales cultural, politic si de fronda. Studiile si informatiile pretioase, ca si notele diverse fac necesara absolut publicatia pribegiei romanesti.

CĂMINUL, São Paulo, III, 2-3, condus de dl. N. Iancu-Păltinişanu, prezinta poezii din T. Tolescu, Silistreanu şi mai ales splendidele traduceri din Lenau in pana redactorului. Proza aleasa o semneaza dna E. Măcheşcu in "Un vis". Notele, recenziile, cronicile incadreaza revista.

TROIŢA, Toronto, n.4-10, Martie-Sept. 1953 sub ingrijirea dlui N. Tănase necesara numai prin prezentarea problemelor religioase, de propaganda, informatie si initiere. Versurile din clasici, republicarea cantarilor religioase sau populare, citate din lucrari ce nu se gasesc usor, aduc prestigiu revistei, unde politica n'are ce cauta, indiferent nuanta ei. Intalnirea cu Dumnezeu o doreste fiecare dintre noi in pagini cucernice si duioase.

ROMÂNIA MUNCITOARE, Paris, n.14-22, condusa cu suflet, pricepere si intelegere de dl Eftimie Gherman, revista apare din ce in ce mai imposanta prin temele discutate, ideile continută, ţinuta academica a problemelor, si mai ales obiectivitatea necesara si dorita. Informatiile din tara, ca si din lumea romaneasca servesc mult prihegiei, in care revista sindicalistilor romani iubitori de tara, si luptatori anticomunişti este avanpost al presei oneste. Felicitam pe redactorul ei, dl E. Gherman si-i dorim succes la lupta anticomunista inceputa cu darzenie.

ESTERI din 5 Mai 1953 cuprinzand atitudinea Italiei fata de politica teritoriului liber al Triestului. Documentata bogat, cu material suficient convingator pentru dreptatea istorica italiana, care ne este scumpa noua, problema reiese clara. Numai statisticile vorbesc elocvent. Cat privesc metodele iugoslave ne sunt cunoscute si noua din problema Banatului-Torontal si a Romanilor din Timocul sarbesc.

Intelegem durerea si protestul Italiei si ne unim sufletele noastre cu durerea Ei.

ANALELE POLITICE, II, n.1-2 in redactia dlui P. Şeicaru, cuprinzand material referitor la istoria razboiului ultim, scris cu nerv, deosebit talent gazetaresc si viziune in privirea problemelor romanesti. Insemnarile, polemicile pana la ultima notita, scrise cu discernamant critic cunoscuta dialectica a dlui Şeicaru, sunt perle ziaristice, chiar cand uneori sunt prea tari.

Pacat ca revista aceasta nu mai apare spre a contribui la gazetaria de prim ordin in pribegie.

DACIA, Rio de Janeiro, n.11 si 12, tribuna de lupta romaneasca, redactata de dl F. Brădescu, cu material divers politic de atitudine anticomunista.

LIBERTATEA, Madrid, III, n. 21-26 cu colaborarea dlor: V. Jasinschi, V. Posteucă, Ilie Vlad, N. S. Govora, Prof. Diaconescu, etc. Impresionantă poezia "Gânduri" a lui N. S. Govora, cum si "Neexecutarea de ordin în timp de război" de dl Gral Chirnoagă. Note si informatii pretioase.

VESTITORII, Salzburg, III, n. 8, Aug. 1953 cu semnăturile dlor: Gr. Manolescu, T. Protopopescu, Ing. V. Volescu, prof. G. Uscătescu, etc. Remarcabil articolul "Walter Lippmann si nationalismul" de Ing. V. Volescu. La fel "Cu pumnul împotriva tancurilor" de Gr. Manolescu. Cronica externa scrisa judicios.

LIBERTY AND JUSTICE, Madrid, n.1-7 sub directia dlui P. Şeicaru, scrisa in englezeste, cu colaborarile unor distinsi gazetari si oameni politici din tarile din dosul Cortinei de fier. Ar insemna sa consacram pagini intregi articolelor suculente, logice, informative, cuprinse intre cele patru pagini ale ziarului, care reprezinta vointa catorva tari subjugate de comunisti si cari explica Occidentului si Americii tragedia in care au fost asvarlite. Lupta politica dusa de aprigul ziarist roman, spre a determina nu o simpatie, ci o atitudine ferma anticomunista. Este singura publicatie in limba straina, scrisa hotarit si clar, care lupta cu darzenie pe linia mare a destinelor omenirii primejduite grav.

Rugam calduros confirmati primirea acestui numar, cum si a numarului spre a verifica expedierea exacta a revistei. Multumiri anticipate.